

Møte tirsdag den 26. april 2011 kl. 12

President: Dag Terje Andersen

Dagsorden (nr. 77):

1. Redegjørelse av utenriksministeren om utviklingen i Afghanistan samt norsk sivilt og militært engasjement
2. Innstilling fra næringskomiteen om samtykke til ratifikasjon av avtale om hamnestatskontroll i fiskeria av 22. november 2009 (Innst. 258 S (2010–2011), jf. Prop. 54 S (2010–2011))
3. Innstilling fra næringskomiteen om endringer i statsbudsjettet for 2011 under Landbruks- og matdepartementet (Innst. 265 S (2010–2011), jf. Prop. 73 S (2010–2011))
4. Innstilling fra næringskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Elisabeth Røbekk Nørve, Frank Bakke-Jensen, Bjørn Lødemel, Trond Helleland, Siri A. Meling, Olemic Thommessen og Lars Myraune om bruksrettighetene i statsallmenningene (Innst. 202 S (2010–2011), jf. Dokument 8:13 S (2010–2011))
5. Innstilling fra næringskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Harald T. Nesvik, Torgeir Trældal og Per Roar Bredvold om oppheving av bestemmelser om prisfastsetting av konsesjonspliktige landbrukseiendommer (Innst. 200 S (2010–2011), jf. Dokument 8:18 S (2010–2011))
6. Innstilling fra næringskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Elisabeth Røbekk Nørve, Frank Bakke-Jensen, Svein Flåtten, Bjørn Lødemel, Svein Harberg, Lars Myraune, Gunnar Gundersen og Siri A. Meling om å forbedre bøndernes driftsmuligheter og styrke den private eiendomsretten herunder gjennom fjerning av særreguleringer på landbrukseiendommer (Innst. 201 S (2010–2011), jf. Dokument 8:24 S (2010–2011))
7. Innstilling fra næringskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Harald T. Nesvik, Per Roar Bredvold, Torgeir Trældal, Per-Willy Amundsen og Jan-Henrik Fredriksen om et uavhengig granskingsutvalg for å gjennomgå støtte- og tilskuddsordninger samt erstatningsordninger til reindriftsnæringen (Innst. 254 S (2010–2011), jf. Dokument 8:74 S (2010–2011))
8. Interpellasjon fra representanten Rigmor Andersen Eide til landbruks- og matministeren:
«Mat og energi er fundamentale ressurser i samfunnet. All annen produksjon og verdiskaping hviler på god tilgang til disse to ressursene. Innen 2050 må matproduksjonen økes med 70 pst. for å gi verdens befolkning nok mat. Norge har i dag nedgang i bruk av både gras- og kornarealer. Årlig går ca. 30 000 dekar kornareal ut av produksjon. Det viser seg at nedgangen i jordbruksareal har en klar sammenheng med svak lønnsomhet i jordbruket, nedleggelse av gårdsbruk og storstilt nedbygging av dyrka mark. Allikevel har jordbruket opprettholdt produksjonen, men i større grad basert den på importert kraftfôr. Det innebærer at vi baserer store deler av landbruksproduksjonen vår på andre lands ressursgrunnlag og svekker vår egen forsyningsikkerhet.
Hvordan vil statsråden ivareta forsyningsikkerheten i lys av dagens situasjon knyttet til nedgang i jordbruksareal og svak økonomi for bonden?»
9. Interpellasjon fra representanten Laila Dāvøy til helse- og omsorgsministeren:
«Det oppstår situasjoner på sykehus der helsepersonell må ta på seg ekstravakter når kolleger blir syke. Dermed må mange jobbe lenge av gangen uten tilstrekkelig hvile og søvn. Dette kan ha alvorlige konsekvenser fordi faren for feilbehandling øker, og helsepersonells egen helse blir også utsatt. Lange vakter kan gjøre det vanskelig å ha et stabilt og forutsigbart familieliv. Det er behov for å dekke omfang av ekstravakter blant helsepersonell, herunder leger og sykepleiere, og dermed hva reelle lengder på vakt er, oppdelt etter ulike spesialiteter.
Hva vil statsråden gjøre for å sikre helsepersonell en forsvarlig lengde på arbeidsdagen, og dermed styrke pasientsikkerheten?»
10. Stortingets vedtak til lov om endringer i lov 2. juni 1989 nr. 27 om omsetning av alkoholholdig drikk m.v. og lov 19. juni 1931 nr. 18 om Aktieselskapet Vinmonopolet (Lovvedtak 49 (2010–2011), jf. Innst. 267 L (2010–2011) og Prop. 48 L (2010–2011))
11. Forslag fra stortingsrepresentant Kari Kjønås Kjos på vegne av Fremskrittspartiet og Høyre fremsatt i Stortingets møte 14. april 2011 (jf. Innst. 267 L):
«Stortinget ber regjeringen fremme forslag til endring i alkoholloven slik at kommunene gis utvidet mulighet til å fastsette skjenketiden for alkohol.»
12. Forslag fra stortingsrepresentant Kari Kjønås Kjos på vegne av Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti fremsatt i Stortingets møte 14. april 2011 (jf. Innst. 267 L):
«Stortinget ber regjeringen utarbeide nasjonale retningslinjer for straffeutmåling ved brudd på alkoholloven.»
13. Forslag fra stortingsrepresentant Linda C. Hofstad Helleland på vegne av Fremskrittspartiet og Høyre fremsatt i Stortingets møte 14. april 2011 (jf. Innst. 253 L):
«Stortinget ber regjeringen legge frem sak om revisjon av gjeldende lovverk slik at det gjøres mulig med søndagsåpne butikker.»
14. Forslag fra stortingsrepresentant Øyvind Håbrekke på vegne av Kristelig Folkeparti fremsatt i Stortingets møte 14. april 2011 (jf. Innst. 253 L):
«Stortinget ber regjeringen gjennom forskrift hindre omgåelse av åpningstidsbestemmelsene i lov om helligdager og helligdagsfred.»

15. Forslag fra stortingsrepresentant Trine Skei Grande på vegne av Venstre fremsatt i Stortingets møte 14. april 2011 (jf. Innst. 253 L):

«Stortinget ber regjeringen fremme et lovforslag som fjerner statlige begrensninger på åpningstider i butikker og salg og skjenking av alkohol og som erstatter § 5 i lov om helligdager og helligdagsfred med en bestemmelse som gir kommunene mulighet til å begrense åpningstidene lokalt.»

16. Referat

Presidenten: Representantene Sylvi Graham, Lise Christoffersen, Jørund Rytman, Torgeir Micaelsen, Anette Trettebergstuen, Gunnar Gundersen, Karin Andersen, Laila Dávøy, Karin S. Woldseth, Gina Knutson Barstad, Harald T. Nesvik, Torgeir Trældal, Håkon Haugli, Dagfinn Høybråten, Siri A. Meling, Øyvind Vaksdal, Torfinn Opheim, Geir Pollestad, Ingrid Heggø, Tor Bremer, Steinar Gullvåg, Svein Roald Hansen, Irene Johansen og Ingjerd Schou, som har vært permittert, har igjen tatt sete.

Det foreligger tre permisjonssøknader:

- fra Arbeiderpartiets stortingsgruppe om permisjon for representanten Laila Gustavsen i tiden fra og med 26. april til og med 5. mai for etter invitasjon å delta i en studiereise med «International Visitor Leadership Program» i USA
- fra representanten Eirik Sivertsen om omsorgspermisjon i tiden fra og med 26. april til og med 9. mai
- fra representanten Hadia Tajik om studiepermisjon i tiden fra og med 26. april til og med 20. mai

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknadene behandles straks og innvilges.
2. Følgende vararepresentanter innkalles for å møte i permisjonstiden:

For Buskerud fylke: Kjell Børre Hansen

For Nordland fylke: Knut Petter Torgersen

For Oslo: Karin Yrvin

Presidenten: Kjell Børre Hansen og Knut Petter Torgersen er til stede og vil ta sete.

Utenriksminister Jonas Gahr Støre overbrakte ti kgl. proposisjoner (se under Referat).

Presidenten: Representanten Trine Skei Grande vil framsette et representantforslag.

Trine Skei Grande (V) [12:04:15]: På vegne av representanten Borghild Tenden og meg sjøl vil jeg framsette et forslag om endring av regelverket for yrkesskadeforsikring.

Presidenten: Forslaget vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Før vi går løs på dagsordenen, vil presidenten peke på at dagens møte egentlig er satt opp med pause fra kl. 16 til kl. 18, i og med at det ikke er en mandag. Presidenten vil likevel tillate seg å foreslå, dersom det ikke er sterke

innvendinger mot det, at vi kjører møtet sammenhengende til dagens kart er ferdigbehandlet, altså uten pause.

– Det anses vedtatt.

Sak nr. 1 [12:05:11]

Redegjørelse av utenriksministeren om utviklingen i Afghanistan samt norsk sivilt og militært engasjement

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [12:05:33]: Til høsten er det ti år siden Al Qaidas angrep på World Trade Center i New York. Det er ti år siden Taliban-regimet ble fjernet og det internasjonale samfunnet forpliktet seg til å støtte utviklingen av et stabilt, enhetlig og demokratisk Afghanistan.

Det har vært ti dramatiske år med både fremskritt og tilbakeskritt. Situasjonen i Afghanistan er ikke avklart. Det afghanske folk lever fortsatt med konflikt og usikkerhet, og regionen er preget av ustabilitet.

Det brutale angrepet mot FNs kontor i Mazar-e Sharif 1. april, hvor sju FN-medarbeidere, deriblant den norske oberstløytnanten Siri Skare, på tragisk vis mistet livet, viser at uforutsigbarhet og vold er en del av Afghanistans hverdag, selv i områder som anses som relativt stabile. Angrepet gjorde et kraftig inntrykk på oss alle. Vi forventer at de skyldige blir straffeforfulgt, og at sikkerheten til internasjonale hjelpearbeidere blir ivaretatt på en forsvarlig måte.

FN vil videreføre sitt engasjement bredt i Afghanistan også etter det brutale angrepet. Det er fortsatt behov for et sterkt FN for å samordne den internasjonale sivile innsatsen, og som det primære kontaktpunktet til den afghanske regjering.

Jeg ønsker å bruke denne redegjørelsen til å gjenta bakgrunnen for vårt engasjement. Jeg ønsker å gi en vurdering av hvor vi – det internasjonale samfunnet og afghanske myndigheter – står ti år etter Talibans fall, og hvordan regjeringen ser veien videre for vårt engasjement i landet.

Det er verdt å begynne med dette: Formålet med vårt engasjement i Afghanistan, slik det har vært understreket i gjentatte resolusjoner i FNs Sikkerhetsråd, er å bidra til å hindre at terroristbevegelser får et fristed til å planlegge og gjennomføre omfattende terroraksjoner.

Det er ikke et selvstendig mål å drive statsbygging i Afghanistan. Men når vi har et omfattende sivilt engasjement for å fremme økonomisk vekst, politiske rettigheter, respekt for menneskerettighetene og bæredyktige institusjoner, bunner det i en erkjennelse av at dette er viktige forutsetninger nettopp for å hindre at Afghanistan blir et slikt fristed.

Som for vår deltakelse i Libya-operasjonen er vår deltakelse i Afghanistan forankret i FNs sikkerhetsråd. Den internasjonale stabiliseringsstyrken vi deltar i, ISAF – International Security Assistance Force – ble etablert gjennom Sikkerhetsrådets resolusjon 1386 i desember 2001. Den er, som navnet sier, en styrke som skal assistere afghanere i deres egne bestrebelser på å sikre stabilitet i landet.

FNs mandat fastslo at situasjonen i Afghanistan utgjorde en trussel mot internasjonal fred og sikkerhet, som oppmarsjområde for internasjonal terror. At dette fortsatt er tilfellet, fastslås i Sikkerhetsrådets resolusjon 1943 fra oktober 2010, som er det nåværende FN-mandatet for ISAF. FNs sikkerhetsråd har også eksplisitt slått fast at partene i Afghanistan må respektere menneskerettighetene, inkludert kvinners rettigheter.

I dag deltar 48 land, altså om lag en fjerdedel av FNs medlemsland, i ISAF. Det er flere enn noensinne. Det viser den klare legitimitet Afghanistan-engasjementet har internasjonalt. Det er også verdt å merke seg at land med stor muslimsk befolkning nå utgjør en tredjedel av den internasjonale kontaktgruppen for Afghanistan og Pakistan.

Det norske bidraget til ISAF på om lag 500 kvinner og menn er betydelig, og vi er fortsatt blant dem som bidrar mest i forhold til folketallet. I tillegg til det militære bidraget er det flere titalls sivile nordmenn som har sitt daglige virke i Afghanistan, blant dem 23 politirådgivere.

Det er etablert en felles plattform i Stortinget for vårt Afghanistan-engasjement. Dette er en styrke og øker vår mulighet til å fremme klare budskap når utviklingen i Afghanistan diskuteres i FN, i NATO, i Kabul eller i andre hovedsteder. Regjeringen legger stor vekt på at vi kan videreføre denne brede enigheten, både for å sikre gjennomslag for norske synspunkter utad og for å vise støtte til norske kvinner og menn som tjenestegjør sivilt eller militært i Afghanistan. Vi er imponert over deres innsats og stolte av deres engasjement.

Sikkerhetsrådet fornyet sist måned mandatet for FNs operasjon i landet, UNAMA. Det nye mandatet avviker ikke mye fra det forrige, men prinsippene om afghansk eierskap og gradvis overføring av ansvar til afghanske myndigheter bekreftes og tydeliggjøres. Afghanske myndigheter har vært sterkere involvert i utformingen av mandatet enn tidligere, noe som viser deres ønske om å ta et større ansvar for egen utvikling. Styrket afghansk eierskap er en prosess Norge har oppmuntret til i lang tid, og vi er glad for at dette prinsippet nå har festet seg i det internasjonale samfunn.

Det har vært fremskritt og tilbakeskritt. Og ofte er det slik at tilbakeskrittene får størst oppmerksomhet. La oss likevel også synliggjøre noe av det afghanske myndigheter og afghanerne selv har fått til med støtte fra det internasjonale samfunn i løpet av det siste tiåret.

Først og fremst er det fryktede Taliban-regimet fjernet, og Afghanistan er ikke lenger et fristed for Al Qaida. Et mål for vår innsats i Afghanistan er å trygge landet mot internasjonale terrorister også i fremtiden.

Afghanistan er i dag et land med folkevalgte ledere. Valgene er langt fra perfekte, slik de siste parlaments- og presidentvalgene har vist. Men – og det er viktig – valg finner sted, og de skjer etter en standard man aldri tidligere har sett i Afghanistan, med bl.a. full stemmerett for kvinner.

Det har vært en kraftig forbedring av infrastrukturen, spesielt med hensyn til vei og elektrisitetsforsyning. Men enn 10 000 km vei et utbedret. Den første kraftlinjen fra Sentral-Asia og gjennom Afghanistan er fullført,

og andre er planlagt. Dette har gitt bidrag til mer stabil strømforsyning til flere steder og til flere mennesker.

Det pågår bygging av en ny jernbanelinje som vil knytte Afghanistan til de sentralasiatiske land, Russland, Kina og Pakistan. Alt i alt bidrar dette til å stimulere til en ytterligere økonomisk utvikling ved å utnytte en av Afghanistans naturgitte fordeler, nemlig å være et geografisk knutepunkt i en stor region.

Den økonomiske veksten er jevn og høy. BNP per capita er mer enn doblet det siste tiåret, men fra et svært lavt utgangspunkt. Samtidig har skatteinntektene økt fra nesten null i 2001 til over 6 mrd. kr i fjor.

Fra mine besøk i Afghanistan har jeg ved selvsyn sett klare eksempler på økonomisk utvikling og fremtidstro. Økonomien skyter fart. Det gjelder alt fra små private enkeltforetak til større nasjonale infrastrukturprosjekter. Dette hjelper her og nå, og det er satsinger som lover godt for fremtiden.

Det er bygd flere tusen nye skoler, både grunnskoler og skoler for videregående utdanning. I Faryab, der de norske styrkene har sikkerhetsansvar, har det blitt bygd over 100 skoler med norske bistandsmidler. Jeg var til stede ved åpningen av en disse skolene der hundrevis av unger jenter satt i fullt utrustede klasserom i det som tidligere hadde vært staller for Taliban-soldatenes hester – symbolsk på mer enn én måte.

Barn og ungdommer må gis muligheter. I 2001 gikk under 1 million barn på skole, i dag går 7 millioner afghanske barn i skolegang. En tredjedel av dem er jenter. De følger et bredt faglig pensum, og dette står i skarp kontrast til tiden under Taliban, da jenter ble nektet skolegang og guttenes pensum var preget av religiøse tekster og oppfordring til hat og motstand mot annerledes tenkende.

For ti år siden hadde bare rundt 10 pst. av Afghanistans befolkning tilgang til grunnleggende helsetjenester. I dag har opp mot 85 pst. av befolkningen dette. Spedbarnsdødeligheten er redusert med 25 pst.

Også informasjonstilgangen er noe helt annet enn for ti år siden. I 2001 var det ingen tv-stasjoner og kun én radiostasjon i Afghanistan. Nå er det flere titalls tv-stasjoner og over 100 radiostasjoner som sender på en rekke språk.

I løpet av de siste årene har store områder blitt ryddet for miner og udetonerte eksplosiver. Antall mennesker som blir rammet av landminer, er kraftig redusert.

Endelig har Afghanistan kommet godt på vei i arbeidet med å bygge opp og trene hæren og politiet, som er nødvendig for at myndighetene skal kunne ta ansvar for landets sikkerhet. Den afghanske hæren teller i dag 152 000 personell, mens politistyrken er på 119 000. Selv om det også her er mangler og utfordringer knyttet til alt fra svake formelle kunnskaper til desertering, er det viktig at den afghanske staten gradvis får sin egen sikkerhetsstruktur.

Som jeg var inne på innledningsvis: Det å bidra til disse fremskrittene er i seg selv ikke grunnlaget for vårt nærvær og deltakelse. Men jeg opplever at stadig flere erkjenner at slike fremskritt er avgjørende for å lykkes med det som er ett av hovedmålene nedfelt i FNs mandat, nemlig å assistere afghanerne slik at de blir i stand til å styre Afghanistan.

Resultatene er altså oppløftende på mange områder. Men samtidig må vi erkjenne at mange har hatt for høye forventninger til utviklingen, og at enkelte fremtidsvisjoner mer har vært basert på ønskemål enn realistiske analyser og vurderinger av hvor raskt endringer kan gjennomføres, og ikke minst hvilken avgrunn Afghanistan befant seg i for ti år siden.

Landet tar steg ut av denne avgrunnen, men veien er lang og bratt. Derfor trenger vi en løpende realitetsorientering når det gjelder Afghanistans utviklingsmål de nærmeste årene og visjonene for det samfunn vi etter hvert vil trekke oss militært ut av.

Dersom Afghanistan skal ha en fremtid som ett land, må regjeringen i Kabul øve innflytelse ute i provinsene. Dette kan bare skje dersom den valgte regjeringen oppfattes som representativ og legitim, og et minimum er da at den ses som delaktig i å bidra til sikkerhet og økonomisk vekst ute i distriktene. En forutsetning for dette er et godt og nært samarbeid mellom sentrale og lokale myndigheter.

Det er ikke situasjonen i dag. Det mangler sågar fortsatt afghansk lovhjæmme for dette samarbeidet. Det er derfor vedvarende fare for en fragmentering av makt, noe som svekker mulighetene for nasjonale løsninger. Det er også fare for at det internasjonale samfunn støtter opp om parallelle afghanske strukturer ut fra behov for fungerende myndighet i provinser og distrikter. Dette er urovekkende.

Det kreves et bedre samarbeid der regjeringens beslutninger forankres på provinsnivå, og ledelsen i Kabul må støtte opp om og bli støttet av valgte lokale og regionale representanter. De må unngå en utvikling som bidrar til ytterligere polarisering mellom de pashtunskdominerte områdene i sør og de ikke-pashtunske områdene i nord.

Samtidig må myndighetene i Kabul ta det ansvar for styring av eget land og egen utvikling som ligger i mandatet fra FNs sikkerhetsråd. Det betyr at prinsippene om afghansk eierskap og transisjon, dvs. overføring av ansvar fra det internasjonale samfunn til afghanske myndigheter, må fylles med innhold, ha en retning og en timeplan som setter begge parter under et realistisk tidspress. Afghanske myndigheter og det internasjonale samfunn har et felles ansvar for å lykkes med dette.

Vi har lært og erfart at dype spenninger i det afghanske samfunn vanskeliggjør den utviklingen både afghanere og det internasjonale samfunn ønsker. Det er for enkelt å si at Taliban ene og alene er hindringen på veien.

Det vi forstår som opprørsbevegelsen, er meget sammensatt. Samlebegreper som «Taliban» tegner et forenklet bilde av den virkeligheten som utspiller seg på bakken i Afghanistan.

Flere ulike grupper har valgt å føre en væpnet kamp mot myndighetene og den internasjonale tilstedeværelsen i landet. Vi har å gjøre med alt fra talibanere til rent kriminelle nettverk og ikke minst grupper som tar til våpen i lokale konflikter og uenigheter. Drivkreftene bak opprøret er komplekse og uoversiktlige, særlig når vi ser en sammenblanding av ulike grupperinger, som gjennom Talibans lokale samarbeid med kriminelle narkotikanettverk.

Taliban og andre opprørsgrupper er fortsatt betydelige maktfaktorer og med utbredelse i store deler av landet. Af-

ghanske myndigheter har i samarbeid med ISAF oppnådd fremgang med å svekke disse gruppene i deler av Helmand- og Kandahar-provinsene i sør. Men det er for tidlig å fastslå om dette vil forbli en varig situasjon. Først om noen måneder vil vi få svar på om de taktiske fremskritt som er oppnådd, vil ha en mer langsiktig virkning.

Den realistiske målsettingen med å stå imot Taliban og andre opprørsgrupper kan ikke være å eliminere all militær motstand, men å sikre at opprørerne ikke får fotfeste og å bidra til å gjøre forhandlede løsninger mer attraktive. Langsiktig stabilisering er bare mulig gjennom en politisk prosess der alle etniske hovedgrupper støtter resultatet.

Den internasjonale koalisjonen gikk inn i Afghanistan for å støtte afghanske myndigheter i å bekjempe Al Qaida og Taliban. Kriminalitet og interne konflikter er det afghanske myndigheters ansvar å kontrollere. Målet med ISAFs opplæringsprogrammer for afghanske sikkerhetsstyrker er nettopp å sette dem i stand til dette.

Selv om de fleste urolighetene finner sted i begrensede deler av landet, sprer de seg til nye områder – også til områder som tidligere ble regnet som relativt trygge. Utviklingen i nord er foruroligende med en kraftig økning i opprørsaktivitetene, som angrepet i Mazar-e Sharif 1. april viste. Vi ser dette også i Faryab-provinsen, der Norge har et særlig ansvar gjennom ledelsen av et stabiliseringslag, et såkalt Provincial Reconstruction Team, PRT.

Det er også flere eksempler på at opprørsbevegelsen står for målrettede angrep mot sivile og henrettelser av leger, lærere, stammeledere og myndighetspersoner som oppfattes som støttespillere for afghanske myndigheter og den internasjonale innsatsen. Utrygghet, frykt og redsel er deres viktigste våpen. Mangelen på trygghet for den jevne afghaner består også i at de fortsatt utsettes for maktmisbruk, korrupsjon, grove menneskerettighetsbrudd, krigsherrer og annen ukultur og overgrep.

Vi kan ikke forvente at moderne samfunn vokser fram i løpet av få år, spesielt ikke i Afghanistan, som har vært et av verdens fattigste og mest tilbakestående land, preget av flere tiår med borgerkrig. Det gjør det ikke lettere at det afghanske nasjonsbyggingsprosjektet, slik det ble definert for snart ti år siden, innebærer en sterk sentralmakt i et land med desentralisert kultur og tradisjon.

Vår militære innsats skal fortsatt bidra til sikkerhet og nødvendig stabilitet for de politiske myndighetene. Men vi vet at varig fred og stabilitet krever både økonomisk fremgang og politisk medbestemmelse.

Blant alle utfordringer Afghanistan står overfor, er en av de mest krevende å skaffe seg reell råderett til å styre i eget land. Vi, det internasjonale samfunn, kan peke på hva vi mener skal til, hva vi kan tilby, og hvordan vi kan forbedre vår assistanse. Men i langt større grad enn før må vi erkjenne at det er afghanerne selv som må bygge sitt land. Vår rolle er å bistå og støtte.

Vi har gjennom de siste årene gjentatte ganger stilt spørsmål om internasjonale aktører i tilstrekkelig grad legger forholdene til rette for at afghanerne kan ta et slikt ansvar. Utviklingen går i riktig retning, i tråd med det som har vært norske holdninger lenge. Det internasjonale samfunnet lytter nå i større grad enn tidligere til afghanske myn-

digheters ønsker. Under fjorårets valg bidro FN først og fremst med teknisk støtte, nettopp for at afghanerne selv kunne drive demokratiprosessen. Det samme gjelder FNs støttegruppe for Fredsrådets arbeid.

Vi som er eksterne aktører, kan mene at president Karzai er en vanskelig partner. Vi kan peke på at han og hans regjering gjør valg vi vil kalle uriktige, og endog uansvarlige. Men det er Karzai som er Afghanistans valgte president, og vi må forstå at både han og andre afghanske politikere lever i en annen virkelighet enn vår – en virkelighet der kortsiktig overlevelse og flyktige allianser alltid har tilhørt – og fortsatt tilhører – hverdagen.

Jeg har vektlagt dette ved tidligere anledninger her i Stortinget: En naturlig konsekvens av overføring av mer ansvar til afghanske myndigheter er at vi må leve med at de vil velge andre løsninger enn de vi her i Vesten anser som de beste – løsninger som er basert på andre tradisjoner, andre verdier og andre styringsmodeller enn dem vi oppfatter som riktige og ideelle. En slik erkjennelse krever mye av oss, men jeg tror den er helt avgjørende.

NATO-toppmøtet i Lisboa i november i fjor vedtok å starte en gradvis transisjon, altså overføring av sikkerhetsansvar, fra de internasjonale styrkene til afghanske styrker i 2011, samtidig som ISAFs kampstyrker gradvis trekkes tilbake og skal være helt ute innen 2014. Det er målet. En forutsetning for dette er at afghanske myndigheter selv kan overta ansvaret for landets sikkerhet parallelt med at ISAF-styrkene trekkes ut.

På toppmøtet undertegnet NATOs generalsekretær og president Karzai en erklæring som slår fast at NATO og Afghanistan skal ha et politisk og langsiktig ikke-operasjonelt samarbeid utover 2014. Dette innebærer at NATOs engasjement for å bidra til sikkerhet i Afghanistan vil videreføres også utover 2014, men da på en annen måte. USA forhandler nå om en ny strategisk partnerskapsavtale med Afghanistan.

Det er for tidlig å si noe sikkert om hvordan NATOs innsats i Afghanistan vil se ut om to, fire eller seks år. For Norge er det viktig at NATO står samlet, at uttrekningen skjer som ledd i en overordnet plan, og at de allierte også fremover er samordnet i tråd med beslutningene fra NATO-toppmøtet i Lisboa.

Vi ser nå at de afghanske sikkerhetsstyrkene viser evne til å håndtere sikkerhetsutfordringer i deler av landet. Det har vært viktig for ISAF-landene å komme i gang med de første etappene for overføring av sikkerhetsansvaret til den afghanske regjeringen. Karzai kunngjorde 22. mars at afghanske sikkerhetsstyrker til sommeren vil overta ansvaret for et utvalg av landets distrikter og provinser som første skritt henimot overtakelse av sikkerheten i hele landet i 2014.

Dette betyr ikke at Afghanistan vil være fritt for opprør innen denne tid. Målsettingen er at de afghanske styrkene selv skal kunne håndtere situasjonen for å sikre stabilitet og styresett.

Av dette følger at vi også på sikkerhetssiden må ha realistiske forventninger til hvilket Afghanistan vi skal overlate til afghanske myndigheter ved utgangen av 2014. Dette er vesentlig: Vår oppmerksomhet må være på

hva afghanerne trenger for å ha mulighet til gjøre jobben selv – ikke på hva vi må ha levert for å kunne dra.

Samtidig er det klart at det vil være vanskelig for Afghanistan å løpende finansiere et sikkerhetsapparat med mer enn 300 000 personell innen hær og politi. Men dette er likevel en billigere løsning enn et stort internasjonalt sikkerhetsnærvær og bør vurderes som en riktig investering fra dem som i dag bidrar med kostbart militært nærvær. Det er uansett avgjørende at det internasjonale samfunn viderefører sikkerhetsbistanden fram mot 2015, og også bistår med omskolering av sikkerhetsstyrkene til andre yrker så snart dette er sikkerhetsmessig mulig og forsvarlig.

Provinsen Faryab – der Norges PRT er lokalisert, og hvor vi har hovedtyngden av vårt militære bidrag – anses ikke som klar for overføring av sikkerhetsansvaret til afghanske myndigheter i inneværende år, men vi arbeider systematisk for at situasjonen skal tillate en slik overføring. Det innebærer at ISAF vil forbli i Faryab i tiden fremover. Dette er bakgrunnen for at regjeringen har besluttet å videreføre det norske PRT-bidraget også i 2012.

Det er flere områder i Faryab som i dag preges av betydelig opprørsvirksomhet, og det gjennomføres et større antall operasjoner i provinsen. Disse er ledet av den afghanske hæren, støttet av norske og amerikanske styrker for å bidra til stabilitet og legge grunnlaget for afghansk overtakelse av sikkerheten.

Spesielt krevende er Ghowrmach-distriktet vest i Faryab, som er et sentrum for opprørsvirksomhet. I dette distriktet, hvor amerikanske styrker opererer sammen med afghanere, gjenstår i dag ferdigstilling av om lag 37 kilometer av den kritisk viktige ringveien, som går gjennom hele Afghanistan. Det vil være et viktig bidrag til utvikling og sikkerhet i dette området at veien ferdigstilles.

ISAF vil i tiden fremover ha fokus på å beskytte ferdigstillingen av denne veien. De vestlige delene av Nord-Afghanistan, herunder Faryab provins med Ghowrmach-distriktet, vil få tilførsel av flere ISAF-soldater. En ferdig utbygd ringvei gjennom hele Faryab provins vil være en viktig forutsetning for den transisjon, altså overføring av sikkerhetsansvar, som vi ønsker. Det norske bidraget i Faryab vil bli strømlinjeformet for ytterligere å styrke innsatsen for opplæring og mentorering av afghanske sikkerhetsstyrker, som igjen er nøkkelen for en raskest mulig overføring av sikkerhetsansvaret til dem.

Både USA og Afghanistan har slått fast at de vil ha et samarbeid utover måldatoen for endelig overføring av ansvaret for Afghanistans sikkerhet til egne myndigheter. Hvilken karakter dette vil få, er ennå ikke klart, idet forhandlingene mellom de to landene om en ny strategisk partnerskapsavtale nettopp er påbegynt.

Det er viktig at USA vil gå i dialog med Afghanistans naboland i forbindelse med den nye avtalen. Den ventes å komme på plass innen Bonn-konferansen i desember i år – ti år etter konferansen samme sted, som staket ut kursen etter Taliban-styrets fall. Vi vil arbeide for at konferansen kommer klart ut når det gjelder hva som skal til for å gi afghanerne de beste forutsetninger til å kunne lykkes i sin videre stats- og samfunnsbygging.

USA planlegger for en reduksjon av sine militære styrker sommeren 2011. Det er foreløpig uklart hvilket omfang en slik reduksjon vil få. USA legger vekt på at uttrekningen må være «ansvarlig», og at den må baseres på utviklingen på bakken. USA har varslet en mer omfattende gjennomgang av den amerikanske innsatsen i løpet av våren og sommeren. Det er avgjørende at USA i sin planlegging tar behørig hensyn til ønsker og behov hos så vel afghanske myndigheter som andre land og organisasjoner som bidrar til å bygge Afghanistans fremtid, deriblant Norge.

Det har vært mye fokus på sivile tap som følge av kampene i Afghanistan. I underkant av 2 800 sivile ble drept i 2010, en antatt oppgang på 15 pst. fra 2009. Det store flertallet, over 80 pst., av dem som ble drept, mistet ifølge FN livet som følge av opprørernes virksomhet. Det er anslått at afghanske sikkerhetsstyrker og ISAF har bidratt til rundt 16 pst. av alle slike sivile tap. Det er en betydelig reduksjon i forhold til året før, men likeledes altfor mange. Norge har vært en pådriver for tiltak som kan begrense antallet sivile drept av ISAF. Det er positivt å se at disse tiltakene har hatt virkning.

Samtidig må vi være realistiske og innse at sivile tap er en uunngåelig konsekvens av kampene. Men det som kan gjøres, må gjøres for å få disse tapene ned til et absolutt minimum.

Fred og stabilitet i Afghanistan forutsetter en bred politisk prosess og en form for forsoning. Norge var blant flere land som under Kabul-konferansen i fjor sommer tok til orde for en slik prosess, som må eies og drives av afghanerne selv. Det er bred enighet om dette i dag. I sentrale vestlige hovedsteder har holdninger endret seg fundamentalt de siste årene. I dag er det bred enighet internasjonalt om at ulike etniske og sosiale grupper må føle at de har andel i prosessen, også grupper som i dag utgjør det væpnede opprøret.

Fredsdirigerte, fredsforbrytningen som ble avholdt i Kabul sommeren 2010, ga afghanske myndigheter et klart mandat til å forfølge freds- og forsoningsprosessen. Blant annet ble det opprettet et fredsråd. På tross av multietnisk sammensetning har fredsrådet vært kritisert, fordi flere av dets deltakere er tidligere politiske ledere og krigsherrer som mistenkes for å ha vært ansvarlig for eller delaktig i omfattende menneskerettighetsovergrep under tidligere regimer, og mindre enn 20 pst. av deltakerne er kvinner. Likevel har president Karzais vurdering vært at det gitt situasjonen i Afghanistan i dag er avgjørende å involvere gårdsdagens ledere. Blir de stående utenfor, er sjansene fremdeles for store til at de vil søke å forhindre eller ødelegge en fremtidig forsoningsprosess. Vi må vise forståelse for en slik vurdering.

Igjen: Afghansk forsoning må eies av afghanerne. Så langt peker fredsrådets virksomhet i positiv retning, selv om vi har til gode å se konkrete resultater av rådets virksomhet.

Et helt sentralt spørsmål er hvordan afghanske myndigheter forholder seg til Taliban. Det har vært flere møter mellom representanter for afghanske myndigheter og representanter for Taliban på lavere nivå. Like viktig for

en mulig fredsprosess er selvsagt Talibans intensjoner og hvordan de påvirkes av utviklingen, særlig det vedvarende militære presset bevegelsen har vært under. Reelle forhandlinger ligger antakelig et godt stykke fram i tid, og utfallet er beheftet med betydelig usikkerhet. Målsettingen må imidlertid være å komme i dialog med sikte på mer av en felles visjon for Afghanistans fremtid.

Den afghanske forsoningsprosessen er avhengig av støtte fra nabolandene. Det er derfor positivt at fredsrådet allerede har gjennomført konsultasjoner med flere av disse for å bygge forståelse for behovet for en bred afghansk ledet og drevet prosess. Organisasjonen av islamske stater, OIC, er kommet på banen og ønsker å bidra til en løsning. Det er tatt ulike initiativ fra enkelte land for å tilrettelegge for en forsoningsprosess. Spørsmålet drøftes også regelmessig innenfor kontaktgruppen for Afghanistan, med deltakelse av den afghanske regjering, FN og det internasjonale samfunn.

Norske utsendinger har jevnlig møter med afghanske embetsmenn, politikere, parlamentarikere og representanter for det sivile samfunn. Det er vårt mål med slike initiativ å tilrettelegge for nye møteplasser mellom de ulike delene av det afghanske samfunnet. Min vurdering er at dette oppfattes som positivt av både afghanere og våre øvrige allierte.

USAs holdning er naturlig nok av stor betydning. I utenriksminister Clintons linjetale om Afghanistan i februar staket hun ut kursen for amerikansk engasjement i Afghanistan fremover. Hun tok til orde for en diplomatisk offensiv for å finne en politisk løsning på konflikten, uten å sette detaljerte betingelser for å innlede forhandlinger med opprørerne. Dette er i tråd med norsk linje. Vi skal stille klare krav til eventuelt utfall av slike forhandlinger, men ikke blokkere ved å vanskeliggjøre forhandlingene før de i det hele tatt er kommet i gang.

Sør-Asia er den minst integrerte regionen i verden i dag. Det foreligger ikke gode nok mekanismer som kan engasjere og ansvarliggjøre nabolandene. Ustabiliteten i Afghanistan kan verken løses av afghanerne eller FN og NATO alene. Testen vil være om det finnes evne og vilje til politisk samarbeid på tvers av landegrensene, der nabolandene må løfte blikket fra sine intraregionale rivaliseringer og se felles interesse i et stabilt og fredelig Afghanistan.

Situasjonen i Afghanistan og den videre utviklingen vil prege naboland og deres interesser i ulik grad. Pakistan spiller en nøkkelrolle for stabilitet i Afghanistan. Samtidig er et stabilt Afghanistan svært viktig for Pakistan selv. Disse to landene er begge avhengig av en politisk løsning og en forsoning med Taliban som reduserer trusselen derfra. For regionen, og også utover denne, er stabilitet i atommakten Pakistan av stor betydning. Da president Obama i sin Afghanistan-tale i desember la så stor vekt på at Pakistan må gjøre mer for å eliminere opprørernes fristeder i stammeområdene på grensen mot Afghanistan, skyldtes dette like mye uro over situasjonen i Pakistan som situasjonen i nabolandet Afghanistan. Det er en uro vi deler.

Vi ser også et langt mer synlig og engasjert Iran i arbeidet for praktisk støtte til Afghanistan. Iranerne har en

viktig rolle i arbeidet mot narkotikatrafikken. Det er i Irans egeninteresse, for landet rammes av et stort antall narkotikaavhengige og sosiale og økonomiske tap. Iran har dype motsetninger til talibanbevegelsen. Samtidig ser vi at iranske krefter gir utstyr og våpen til regjeringsfiendtlige grupper i Afghanistan. Motivasjonen er åpenbart å hindre det de oppfatter som amerikanske ambisjoner i regionen, særlig utsiktene til et varig militært nærvær. En varig og bærekraftig politisk løsning i Afghanistan forutsetter også samarbeid fra iransk side. Også India, Kina, Saudi-Arabia, Russland og de sentralasiatiske republikkene må selvsagt trekkes mer aktivt med.

Samtidig mangler regionen troverdige politiske prosesser, kanaler og prosedyrer for samarbeid. Norge har tatt initiativ for å styrke nabolandenes medvirkning i stabiliseringen av Afghanistan. Gjennom flere måneder har norske utsendinger tilrettelagt for dialog mellom nabolandene med medvirkning av USA og UNAMA. Disse rundebordene utfyller andre regionale initiativ, som bl.a. drives fram av Tyrkia, noe jeg kunne drøfte med tyrkiske kolleger under mitt besøk til Ankara i forrige uke. Målet for disse initiativene er at samhandlingene mellom landene i regionen øker, både økonomisk og politisk, og kan støtte den stabiliteten som er nødvendig for at Afghanistans innbyggere får oppleve fred og økonomisk utvikling, samtidig som dette kan bidra til stabilitet i og for nabolandene også.

Regjeringen har tidligere meddelt at det foreslås bevilget 750 mill. kr årlig til norsk sivil innsats for perioden 2008–2012. En sentral målsetting med bistanden er å bygge opp en afghansk myndighetskapasitet som i større grad skal lede og ta ansvar for selve utviklingsarbeidet. På Kabul-konferansen i juli 2010 ble det oppnådd enighet mellom giverlandene og den afghanske regjeringen om at minst 80 pst. av den sivile bistanden skal innrettes i tråd med afghanske programmer og prioriteringer, og at minst 50 pst. skal kanaliseres gjennom myndighetenes budsjetter. Norge har vært en pådriver for dette, og vi har vært ledende i å iverksette disse prinsippene i norsk bistand.

Det er langt fram mot disse målene, mye bistand er kortsiktig og ikke i tråd med vel prøvede prinsipper for vellykket bistand. Fra norsk side har vi arbeidet for å konsentrere den norske innsatsen rundt sentrale utviklingsområder som utdanning, landsbyutvikling, godt styresett og kvinners rettigheter.

Den afghanske regjeringen skal holdes ansvarlig for sine handlinger. Men økt afghansk selvstyre er ikke ensbetydende med fravær av krav. Vi vil påtale afghanske brudd på internasjonale standarder og forpliktelser. Ikke minst gjelder dette på menneskerettighetsområdet, der vi har sett en rekke bekymringsfulle utviklingstrekk, bl.a. knyttet til kvinners situasjon.

Å styrke kvinners innflytelse og makt i det afghanske samfunnet tar tid. Vi bidrar med våre erfaringer og støtter både FN, afghanske myndigheter og det sivile samfunnet i arbeidet for å styrke kvinners og jenters rettigheter i Afghanistan. Her er det viktig at vår innsats ikke bare rettes mot kvinnene selv. Også afghanske menn må involveres.

Norge er den største giveren til FNs kvinneorgan i

Afghanistan, UN Women. Gjennom denne støtten har vi bidratt til opprettelse av et eget ressurscenter for kvinner i politikk samt støttet opp under den afghanske nasjonale handlingsplanen for kvinner.

Gjennom FNs fond for bekjempelse av vold mot kvinner har vi bidratt til opprettelsen av minst fem krisesentre for kvinner og til videreutvikling av kvinneministeriets statistikkdatabase over vold mot kvinner. Dette er et viktig redskap i kartlegging av omfanget av vold i Afghanistan, der mye fremdeles gjenstår. La meg legge til at norske utsendte medarbeidere ofte møter afghanske kvinner og bidrar med råd og støtte i deres arbeid for å øke rettighetene, og det gjør vi bl.a. sammen med de andre nordiske land.

Vi gir også betydelig bistand på politisiden i Afghanistan og har bl.a. 23 politirådgivere i landet, sju i Kabul og 16 i Meymaneh i Faryab. Hovedtyngden av vår innsats er konsentrert om EUs politimisjon i Faryab provins. Med dette gir vi et bidrag til arbeidet med å bygge opp og trene politi for beskyttelse av sivilbefolkningen og deres rettigheter. Oppdraget er utfordrende og krevende, også for de norske politirådgiverne, som i samarbeid med afghanske myndigheter og EUs politimisjon arbeider for at politiet i Faryab skal øke sin politifaglige kompetanse. Innsatsen rettes inn mot at polititjenestene skal utføres til beste for hele befolkningen, og at rettsstatlige prinsipper er ivarettatt, herunder krav til likestilling.

Vi kanaliserer en større del av norsk bistand via Verdensbankens flergiverfond og via FN til afghanske budsjetter og programmer. Vårt ønske er at afghanske myndigheter selv skal kunne forvalte midlene, men de må erkjenne at det fortsatt vil ta tid før det afghanske myndighetsapparatet kan ta fullt ansvar for å drive alle utviklingsprosjekter og selv yte alle nødvendige offentlige tjenester.

Transisjon betyr derfor på den sivile siden at vi tilrettelegger for at afghanerne selv kan overta og drive det som er bygd opp i de siste årene av det internasjonale samfunn. Vi legger større vekt på prosjekter som kan generere sysselsetting, økonomisk vekst og inntekter til statskassen. Dersom det ikke skjer, kan afghanerne risikere å sitte igjen med en lang rekke verdifulle prosjekter som de ikke har kapasitet eller anledning til å vedlikeholde eller videreføre.

På sikt har Afghanistan et betydelig potensial i landets rike naturressurser. Det er viktig å legge rammene for et godt forvaltnings- og fordelingsklima slik at inntektene kommer befolkningen til gode. Vi bistår afghanske myndigheter med å utvikle en nasjonal energipolitisk politikk gjennom Olje for Utvikling-programmet. Mulighetene for å gjenreise Afghanistan økonomisk og sosialt ligger på lang sikt i utviklingen av landets naturressurser, sammen med de menneskelige ressursene.

Korrupsjon utgjør som kjent kanskje det aller viktigste hinder for at slike prosjekter kan realiseres til det beste for Afghanistan. Jeg viste innledningsvis til god økonomisk vekst og god fart i de næringshjulene som må rulle for å drive afghansk vekst og sysselsetting. Med økt omsetning og aktivitet øker også mulighetene for korrupsjon. Vi må stille klare krav og støtte virksomme tiltak mot dette ødeleggende fenomenet.

Der dette er effektivt, vil vi fortsatt kanalisere deler av vår bistand gjennom norske, internasjonale og afghanske frivillige organisasjoner. Deler av bistanden vil fortsatt gå til ren humanitær nødhjelp også fremover.

Bygd på erfaringer fra en lang rekke andre komplekse sivil-militære operasjoner samt erfaringer vi og andre gjør oss i Afghanistan – og forankret i viktige prinsipper for humanitær bistand – vil vi videreføre et klart skille mellom humanitær innsats, utviklingsinnsats og militær innsats. En sammenblanding svekker over tid både den militære og den sivile innsatsen. Tanken om at vi kan bruke bistand i militær regi som et virkemiddel for å vinne «sinn og hjerter», er korttenkt, særlig i et land der lojaliteter og allianser skifter så ofte. Det synet Norge har fremført på dette feltet, er i ferd med å vinne gjenklang blant flere av våre allierte og i en rekke internasjonale fora, og støttes av sentrale funn i internasjonal forskning på dette feltet.

En klar grense mot sammenblanding betyr ikke et nei til tett koordinering. Tvert imot, som jeg har sagt her i Stortinget tidligere: Vi vil ha et tett samvirke, men vi vil unngå samrøre. For Norge er det fortsatt avgjørende at vi beskytter det humanitære rom, samtidig som militær og sivil innsats må støtte og ikke undergrave hverandre.

Afghanistan har mottatt betydelig internasjonal sivil bistand. Tall fra det afghanske finansministeriet viser at det internasjonale samfunnet fra 2002 til 2010 utbetalte drøyt 310 mrd. kr. USA sto for i overkant av 202 mrd. kr, Norge har bidratt med over 5,3 mrd. kr. Tross denne internasjonale utviklingsinnsatsen er det ennå enorme utfordringer som gjenstår i Afghanistan. De kan ikke løses av bistand alene. Så vel transisjon som politisk utvikling bidrar til stadige endringer i forutsetningene for bistand.

Norsk bistand må derfor være både fleksibel og tilpasningsdyktig. Vår innsats er stadig til evaluering, og til høsten planlegges det en større gjennomgang av norsk bistandsinnsats i Afghanistan de siste ti årene. Dette vil gi oss verdifull innsikt om hvordan den norske innsatsen har virket, og hvordan den kan innrettes videre.

Vi registrerer stor usikkerhet og uro hos afghanerne om hva som er det internasjonale samfunnets intensjoner på sivil side etter at de militære styrkene gradvis trekkes ut. De frykter igjen å bli overlatt til seg selv slik de opplevde da Sovjetunionen trakk seg ut av landet.

Det er for tidlig i dag å si at bistanden vil bli videreført på samme høye nivå utover 2012. Men regjeringen legger til grunn at vi vil ha et engasjement innen utvikling og humanitær assistanse i mange år fremover, utover 2014, som er året for gjennomført overføring av det militære ansvaret.

Ti år med innsats i Afghanistan har vært ti krevende år. Nordmenn i militær og sivil tjeneste har nedlagt et stort arbeid, med personlige belastninger for hver enkelt og deres familier og nærmeste krets. Det har gjort inntrykk på alle oss som jevnlig besøker landet, å se engasjementet og seriøsiteten som gjennomgående motiverer dem som er i tjeneste i Afghanistan. De er motivert av å kunne gjøre en forskjell for medmennesker. De fortjener vår respekt, omtanke og når situasjonen krever det, medfølelse og støtte.

Vi har hatt smertefulle tap, hvert av dem er ett for

mange. Vi minnes og hedrer våre falne i Afghanistan – våre soldater og offiserer som har betalt den høyeste prisen for Norges engasjement. Fem navn er kommet til siden forrige gang jeg holdt denne redegjørelsen. Det står nå ti navn på denne tragiske listen: Siri Skare, Tor André Bolle, Christian Lian, Simen Tokle, Andreas Eldjarn, Claes Joachim Olsson, Trond Petter Kolset, Kristoffer Sørli Jørgensen, Tor Arne Lau-Henriksen og Tommy Rødningsby.

Norge vil for alltid minnes deres innsats og offer med takknemlighet og respekt.

I tillegg er mange blitt såret som følge av den militære aktiviteten. Forsvarets sanitet gjennomfører nå undersøkelser av samtlige 7 300 journaler for å registrere skader og sykdom blant personell som har tjenestegjort i Afghanistan.

Midt i alle utfordringene og tapene må vi motiveres av troen på mulighetene, at det innen rekkevidde finnes en lysere fremtid for et stolt folk med en rik kultur som har lidd for mye og for lenge.

Afghanerne selv og vi, det internasjonale samfunn, har mange og gode resultater å vise til. Vi har søkt å gjennomføre det som er FN's mandat for vårt engasjement, at Afghanistan ikke lenger skal være et fristed for internasjonal terrorisme. Det målet har vi nådd og befestet.

Oppgaven fremover er å konsolidere og bygge videre på det vi har oppnådd. Vi må vise all mulig nøkternhet og realisme når vi skal legge listen for hva det internasjonale samfunn kan utrette i Afghanistan, og hva landets regjering og landets folk må ta ansvar for selv. Vi skal arbeide videre for avgjørende fremskritt samtidig som vi holder stand og ikke gir oss på oppløpssiden.

Presidenten: Presidenten vil foreslå at utenriksministerens redegjørelse om utviklingen i Afghanistan samt norsk sivilt og militært engasjement legges ut for behandling i et senere møte.

Ingen innvendinger har kommet mot det, og det anses vedtatt.

Sak n r. 2 [12:47:29]

Innstilling fra næringskomiteen om samtykke til ratifikasjon av avtale om hamnestatskontroll i fiskeria av 22. november 2009 (Innst. 258 S (2010–2011), jf. Prop. 54 S (2010–2011))

Presidenten: Etter ønske fra næringskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 40 minutter og fordeles med inntil 5 minutter til hvert parti og inntil 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til replikkordskifte på inntil tre replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på tallerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Lillian Hansen (A) [12:48:39] (ordfører for saken): Proposisjonen som Stortinget har til behandling i dag, omhandler en svært viktig sak. Jeg er glad for og stolt over at jeg på vegne av den rød-grønne regjeringen i dag kan legge denne saken fram for Stortinget. Saken omhandler et politikkområde som Norge har hatt og har fokus på, og i tillegg har gjort noe med, nemlig ulovlig, urapportert og uregulert fiske, også kjent som UUU-fiske.

I denne saken har Norge vært en stor pådriver for å få avtalen på plass. Avtalen er det første globalt bindende instrument som er kommet på fiskeriområdet på veldig lang tid – ja, man må helt tilbake til 1995. Avtalen ventes å bli svært viktig i arbeidet mot UUU-fiske.

«Samtykke til ratifikasjon av avtale om hamnestatskontroll i fiskeria» handler om å godkjenne en global, bindende avtale om havnestatstiltak for å forebygge, hindre eller eliminere ulovlig fiske. I og med at denne avtalen blir regnet for å være en svært viktig sak, er Stortingets godkjenning nødvendig.

Høsten 2006 ba FN gjennom generalforsamlingen FNs matvareorganisasjon FAO om å utarbeide en global, bindende avtale om havnestatskontroll for fartøy som lander fisk i havner fra fiskefeltene. Bakgrunnen for at man ba om dette, var at det var nødvendig med et globalt samarbeid mellom havnestatene for å møte utfordringene som følge av UUU-fiske med internasjonalt landingsmønstre.

Det betyr at gjennom havnestatskontroll vil statene samarbeide om ikke å ta imot fisk i disse havnene når fangsten er i strid med ansvarlig forvaltning.

I tillegg retter denne avtalen seg mot all fisk og mot fiskerelatert virksomhet.

Avtaleteksten kombinerer viktige element som stenging av havner for svartelistede fartøy, mekanismer for å ansvarliggjøre flaggstaten ved kontroll i andre lands havner og spesifikke minimumsstandarder om informasjonsutveksling, gjennomføring av kontroll, forebyggende tiltak, opplæring/assistanse og samarbeid.

Etter avtalen skal partene kreve at informasjon om fartøy og fangst blir sendt havnestaten før fartøyet får tilgang til havnen.

Mange av tiltakene Norge har etablert og gjennomført de siste årene, vil gjennom denne avtalen bli internasjonale minimumsstandarder.

Norge er tjent med en opprusting av tiltak mot UUU-fiske. Et sentralt poeng for Norge med en global avtale har vært å bidra til at problemene med UUU-fiske blir løst globalt og ikke bare i våre nærområder.

Sett i sammenheng med handelstiltak som bl.a. EU har vedtatt for å sikre at dette ulovlige fisket ikke blir importert til det indre markedet, blir det dannet en grense rundt de viktigste markedene mot ulovlig fisk og fiskeprodukter. Dette vil komme lovlydige fiskere i hele verden til gode, og i tillegg verne om reproduksjonsevnen til fiskebestandene og bidra til at konsumentene kan stole på at den fisken de kjøper, er en etisk god vare, høstet innenfor forsvarlige rammer.

Kampen mot svartfiske har allerede gitt gevinst – økonomisk og ressursmessig. Jeg kan nesten ikke dy meg for

å spekulere på om disse tiltakene vi har gjort i våre nære farvann, har bidratt til det eventyrlige fisket som vi nå har i Lofoten. Ja, ingen kan huske at de har sett maken til innsig av skrei – så mye skrei – og det er lov til å spekulere på om det kan være sånn.

Nå blir det i hvert fall vanskeligere å lande ulovlig fisk i utenlandske havner. Det vil i tillegg bli landet mer fisk i norske havner. Det vil gi positive ringvirkninger, også for norsk fiskerinæring.

Avtalen trer i kraft når 25 stater har sluttet seg til.

Til slutt vil jeg si at det er en samlet komité som legger fram denne saken.

Harald T. Nesvik (FrP) [12:53:37]: Først av alt vil jeg slutte meg til det aller meste av det som saksordføreren har redegjort for. Det er en enstemmig komité som står inne for den ratifiseringen av avtalen som ligger til grunn.

Jeg er ikke like skråsikker på at UUU-fisket eller det som regjeringen har gjort, knyttet til Barentshavet, er det vi kan takke det store innsiget av skreien i Lofoten for. Det er kanskje flere ting som er årsaken til det. Dessverre er jeg heller ikke overbevist om at denne avtalen i seg selv er det columbi egg som vi har ventet på, som nå vil løse problemet med det uregulerte og ulovlige fisket som vi har sett rundt omkring.

Norge har gjort en stor innsats knyttet til UUU-fisket. Vi har gjort mye bra, vi har hatt gode kontroller. Men en av grunnene til at vi har lyktes, er at vi har klart å få på plass gode avtaler med Russland. Russland har gjort en betydelig innsats sammen med Norge i Barentshavet. Den gode viljen og det gode samarbeidet har hjulpet oss her. Men vi må også ta inn over oss at vi per i dag har en gedigen konflikt gående i Norskehavet når det gjelder en annen bestand, makrellbestanden, der f.eks. Island setter sine egne fangstmål – hva de skal kunne ta – uten å se på helhetlige avtaler mellom de andre kyststatene i området. Og vi har også en sak knyttet til det færøyske fisket. Men heldigvis har vi gode tall for de aller fleste bestandene våre, som vi forvalter enten alene, eller, i 99 pst. av tilfellene, sammen med andre land.

Sånn er det dessverre ikke alle steder i verden. I en del EU-farvann ser vi veldig tydelig at de har enorme problemer, og vi ser det også i en del andre stater rundt om i verden.

Men denne avtalen blir dessverre ikke bedre enn det det antallet land som ratifiserer den, gjør den til – ikke minst hvordan informasjonsutvekslingen og informasjonsflyten vil bli, og hvilke typer sanksjoner som til sjuende og sist vil bli iverksatt mot de fartøyer, rederier, eventuelt land som ikke følger dette opp. I henhold til denne avtalen kan hvert land si opp avtalen ett år etter ratifikasjon, og 25 land må ratifisere avtalen før avtalen trer i kraft. Men vi må ikke henge oss opp i at det er 25 land som skal ratifisere. Det er vesentlig hvilke land som ratifiserer avtalen, for hvis de store nasjonene, de som driver litt hasardiøst fiske i sine farvann, ikke ratifiserer avtalen, blir avtalen mye dårligere enn det vi kan håpe at den blir. Så det er nok en god del skjær i sjøen enda.

Ett av punktene det kommer lite fram om, er sanksjo-

ner. Det ligger lite om dette i selve avtalen – jeg har lest alle de 37 artiklene som denne avtalen bygger på.

Et annet problem: Det er ikke tilstrekkelig å følge opp det enkelte fartøy. Vi har altfor dårlig kontroll med dem som står bak fartøyene, også i vårt eget system, det såkalte Black List-systemet. Man innrømmer fra direktoratets side at man i stor grad ikke klarer å gripe dem som står bak disse fartøyene. Man registrerer fartøyets navn og fartøyets historikk, men man klarer ikke å få fatt i eieren av fartøyet. Fartøyet i seg selv er jo bare et redskap. Det er de som betjener og eier disse, som har gevinsten. Det er dem en må prøve å få fatt i.

Fremskrittspartiet og Høyre har en egen merknad i innstillingen. Der tar vi bl.a. til orde for at i forbindelse med den evalueringen som skal finne sted etter fire år, bør Norge, for å være forberedt, på eget initiativ foreta en egen evaluering etter tre år for å se på hvordan det har gått med denne avtalen, slik at vi kan komme med konstruktive innspill. Det er svært overraskende at et flertall i komiteen ikke har gått med på dette, for det vil jo danne grunnlaget for hvordan vi kan gjøre det enda bedre og komme med innspill når evalueringen skal finne sted. Så jeg håper statsråden kan være mer imøtekommende i den sammenheng.

Frank Bakke-Jensen (H) [12:59:00]: Det er riktig som det sies fra denne talerstolen: Dette er en viktig avtale. Det er en viktig avtale fordi den er et langt skritt framover når det gjelder internasjonal kontroll med marine ressurser. Den er viktig for Norge. Dette er et ledd i et langsiktig arbeid for å sikre fangst- og handelskontroll med fiskeriene våre.

I en globalisert økonomi er denne typen avtaler helt essensielle for å opprettholde økologisk bærekraft. Det har for Norge vært et uttalt mål med fiskeripolitikken gjennom flere regjeringer. Avtalen bygger på kjent internasjonalt lovverk og avtalerammeverk. Vi i Høyre mener det er viktig og riktig for å skape størst mulig legitimitet ute i verden. Derfor blir det også viktig at vi i Norge eksemplifiserer ressurskontroll på en best mulig måte. Avtalen kombinerer viktige kontroll- og sanksjonsverktøy, som stenging av havner, svartelisting av fartøy og ansvarliggjøring av flaggstater. I et slikt bilde blir det viktig hvordan Norge og norsk kontroll framstår, sett fra andre land og andre nasjoner. Noen av de eksemplene vi har sett i norsk presse de siste månedene, der det kan være problematisk å se at kontroll- og sanksjonsregimet oppfyller kravet til rimelighet og vanlig rettsoppfatning, kan gjøre mer skade enn nytte i så måte.

Fra Høyres side stusser vi også på hvorfor man ikke kan være så proaktiv at man fra flertallet går inn for en evaluering av avtalen – det at man fra norsk side kan vise at dette er en viktig avtale, man går grundig gjennom den, og man stiller samlet og godt forberedt når man skal ut og evaluere den internasjonalt. Det er et litt merkelig punkt.

Jeg åpnet med å nevne avtalens viktighet i et globalt perspektiv. Det er fra Høyres side viktig å påpeke at i et globalt perspektiv blir også Norge synlig i vår rolle

som ledende innenfor fangst- og ressurskontroll, og da bør vi tenke litt på hvordan vi framstår overfor de andre nasjonene.

Statsråd Lisbeth Berg-Hansen [13:01:14]: Den avtalen som Stortinget har til behandling i dag, gir stater over hele verden en forpliktelse til å bruke havnene sine aktivt til å bekjempe ulovlig fiske. Når avtalen er i kraft, holder det ikke lenger å si at man ikke visste at fisken som landes, ble tatt i et rovfiske langt til havs. Hvis ikke flaggstaten til fartøyet kan gå god for ansvarligheten av fisket, har havnestaten grunn god nok til å nekte fartøyet å lande fangsten i sine havner.

Jeg er stolt over å kunne si at denne avtalen ikke hadde kommet i stand uten Norges innsats. Dette er den første nye globale, bindende avtalen som er kommet i stand på fiskeriområdet på 15 år. Avtalen ventes å bli en milepæl i kampen mot ulovlig, urapportert og uregulert fiske.

25 parter må ratifisere avtalen før den trer i kraft. Det vil nødvendigvis ta tid. EU ratifiserer på vegne av alle medlemsland og teller bare som én part. 23 stater har i dag signert eller sluttet seg til avtalen, og etter Stortingets behandling her i dag kan Norge bli en av de første som ratifiserer.

Regjeringen prioriterer arbeidet for å bekjempe ulovlig fiske svært høyt. Dette er et arbeid som er utført på flere fronter, og med en rekke ulike tiltak. Vi har etablert bilateralt samarbeid om ressurskontroll med 16 forskjellige fiskerinasjoner og jobber aktivt for å utvide dette samarbeidet til nye land. Vi har også arbeidet med utvikling av nye tiltak og samlet støtte for arbeidet i FN, FAO og de regionale fiskeriforvaltningsorganisasjonene.

Det er derfor gledelig at det er gjort store framskritt på dette området, både i form av konkrete resultater i Barentshavet – hvor det verken i 2009 eller 2010 har blitt avdekket overfiske – og i form av nye internasjonale instrumenter, bl.a. havnestatsavtalen, som er til behandling i dag.

Regjeringen har hatt bred støtte i Stortinget for vårt arbeid mot UUU-fiske, og vi kan i dag glede oss over et helt konkret resultat av vår felles innsats.

Vi er likevel ikke i mål. Ulovlig fiske krever kontinuerlig oppmerksomhet, og vi vet at aktørene som er involvert, stadig leter etter nye operasjonsmåter. UUU-fiske er fortsatt en betydelig trussel mot bærekraftig forvaltning og matvaresikkerhet globalt, og problemene vi bare for noen få år siden hadde i våre egne farvann, kan komme igjen.

Et viktig skritt i denne sammenhengen er at FAO har vedtatt å utarbeide kriterier for hva en ansvarlig flaggstat er. Forhandlingene om dette tar til i Roma i mai 2011. Vi ønsker å kunne peke på hvilke flaggstater som oppfyller sine forpliktelser etter folkeretten, og hvilke som ikke gjør det, samt å vurdere mulige tiltak mot flaggstater som ikke oppfyller sine forpliktelser.

Vi jobber også med mulige tiltak knyttet til handel med sjømat, og en viktig brikke er å bygge hindringer mot at ulovlig fanget fisk kommer inn på markedet. Fra norsk side har vi støttet opp om EUs sertifikatsystem, men i lik-

het med de fleste tiltak mot ulovlig fiske bør også slike systemer ha en overordnet, global forankring.

Havnestatsavtalen, som er til behandling i dag, viser at det er mulig å få til enighet, og avtalen er et viktig steg framover.

Line Henriette Hjemdal hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Harald T. Nesvik (FrP) [13:05:34]: Jeg vil gjerne stille noen spørsmål til statsråden.

Spørsmålene mine til statsråden er følgende: Når man skal utveksle informasjon, altså ha informasjonsutveksling – som det ligger an til ut fra en av artiklene i avtalen – hvilken type informasjon er det som skal utveksles, og hvordan skal man forholde seg til dette i de havnene der fartøy ankommer, overfor fartøy som kommer fra et land, altså en flaggstat, som ikke har ratifisert avtalen? Hvordan skal man da agere overfor et fartøy hvis man ikke får den gjeldende informasjon? Skal man automatisk avvise fartøyet, eller skal man la det fartøyet anløpe havn i sitt land? Hvordan har man tenkt å agere i den sammenheng?

Statsråd Lisbeth Berg-Hansen [13:06:30]: Til det siste spørsmålet først: Det er jo slik at det er satt opp en liste over kriterier som skal til, eller et risikobasert system er det kanskje enklest å benevne det som, i den forstand at er det fartøy man tidligere har historikk på som det er grunn til å gå nærmere etter i sømmene, eller andre grunner – hvis man har informasjon om at det er et fartøy som det er en risiko knyttet til – skal det prioriteres. Ellers skal det gjennomføres en kontroll av et nødvendig antall fartøy ut fra både den kunnskapen man eventuelt sitter med, og den kunnskapen man eventuelt ikke sitter med. For det vil jo til stadighet være slik at det er fartøy man ikke har god nok kunnskap om, så det vil være et sett av risikobaserte system.

Når det gjelder informasjonsutveksling – jeg beklager, men der var taletiden ute – får jeg eventuelt komme tilbake til det.

Harald T. Nesvik (FrP) [13:07:37]: Da skal statsråden få anledning til å komme tilbake til det.

Når det gjelder gjennomføringen av selve inspeksjonen, så fremgår det av artikkel 13, altså det som går på hvor på fartøyet man skal gjennomføre den, på hvilke deler og hvilken informasjonsinnhentning som skal gjøres knyttet til inspeksjonen. Mens i artikkel 16, om elektronisk informasjonsutveksling, bruker man veldig ofte uttrykket «hvis mulig» for å få disse tingene på plass. Og det er i den forbindelse jeg stiller det store spørsmålet: Hva skal utveksles av informasjon, på hvilken måte skal man gjøre det, hvordan skal man forholde seg til flaggstaten der fartøyet er registrert, og som ikke har ratifisert avtalen?

Hvis vi tar vårt eget land: Black List i Norge fører kun fartøyets navn og historikk – i den grad man har klart å spore det. Man fører ikke eierskap knyttet til fartøyet, for

det sier man er for vanskelig. Da er jo spørsmålet: Hvordan skal man da klare å oppfylle nettopp disse tingene for å få tatt bakmennene?

Statsråd Lisbeth Berg-Hansen [13:08:45]: Det er jo nettopp slik som representanten var inne på, nemlig «hvis mulig». Her vil jo systemene forhåpentligvis bli bedre etter hvert som man bruker dem. I dag sitter vi med en del kunnskap, men definitivt ikke all kunnskap. Det er som det ble sagt i et innlegg fra talerstolen tidligere, at dette er nok ikke det columbi egg som løser absolutt alle utfordringene. Det er det heller ikke presentert som. Det er et sett av tiltak som må på plass. Blant annet tar vi til med i Roma nå i mai å få utviklet et godt system og en god beskrivelse av en flaggstat og av en flaggstats ansvar i forhold til de forskjellige båtene som er registrert hos den. Det betyr jo at noen fartøyer har man god kunnskap om, og noen har man definitivt mindre kunnskap om. Når det gjelder en egen liste over fartøyer registrert i Norge som norske fartøy, så har vi god oversikt over eierskapet, men fartøy fra andre nasjonaliteter har vi selvfølgelig dårligere kunnskap om, og det er et vesentlig område som vi må jobbe videre med.

Svein Flåtten (H) [13:10:11]: Jeg vil gjerne forfølge det temaet videre, for jeg synes statsråden har en passiv holdning til dette. Hun snakker om at vi forhåpentligvis kan få til systemer om informasjonsflyten osv. Poenget her er at Fremskrittspartiet og Høyre har skrevet en merknad hvor de legger vekt på å gjøre en internasjonal jobb selv – fra Norge – for å få frem denne informasjonen, også om andre lands båter. Det undrer meg at de rød-grønne representantene ikke har sluttet seg til i hvert fall den første delen av den merknaden. Det skal statsråden slippe å svare for. Men kan statsråden svare på om hun vil gjøre noe internasjonalt for å få til en forbedring av systemene, slik at man får til en bedre internasjonal kontroll? Det er spørsmålet.

Statsråd Lisbeth Berg-Hansen [13:11:07]: Det viktige her er at vi har et sett av tiltak, og at vi jobber på bred front på flere områder. Det som er viktig med den avtalen som er til behandling her i dag, og som det forhåpentligvis blir vedtatt at vi skal ratifisere, er at en greier å stanse landinger av ulovlig, urapportert, uregulert fisk, selv om en ikke har jurisdiksjon over fisket i de områdene, slik at en får stoppet det på den måten.

Når det gjelder evaluering: Vi evaluerer hele tiden hva som er de beste tiltakene, og vi jobber på bred front. Vi vil til enhver tid se på om vi har de beste virkemidlene for å prøve å stoppe dette fisket, eller stoppe fangsten, som er det det handler om her i dag – vi stopper jo ikke fisket, men vi stopper forhåpentligvis leveransene av denne ulovlig fangede fisken – og at vi dermed får hindret at den kommer inn i markedet til fortrenghet for fisk som er lovlig fanget. Det er på det viset vi må jobbe, på bred front, med forskjellige innfallsvinkler. Dette er én måte og én innfallsvinkel.

Presidenten: Replikkordskiftet er over.

De representantene som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Lillian Hansen (A) [13:12:35]: Etter å ha hørt opposisjonen fikk jeg litt lyst til å presisere: Norge og andre stater har under disse forhandlingene arbeidet for at avtalen skulle gå enda lenger enn den gjør. Det fremgår imidlertid klart av avtalen at den gir minimumsstandarder for hvilke tiltak havnestatene skal treffe. En rekke stater, også Norge, kan og vil gå lenger enn det avtalen legger opp til. Av den grunn fremmet regjeringen allerede i 2006 forslag til nye lovbestemmelser for å nekte havneadgang til eiere som driver ulovlig med den ene hånden og lovlig med den andre.

Så har jeg lyst til å minne om i forhold til bekymringene rundt spesielt dette med evaluering: Hvis man går inn og leser artiklene, så står det i artikkel 33, som omhandler endringer, klart og tydelig hva som ligger i begrepet «endringer». Går man til artikkel 35, som omhandler oppsigelse, så gir det også store muligheter underveis. Hvis man i tillegg går til del 9, som omhandler tilsyn, gjennomgang og evaluering, så står det i punkt 2 at fire år etter at denne avtalen er trådt i kraft, skal FAO kalle partene inn til møte for å gå gjennom og evaluere hvor effektiv denne avtalen er med hensyn til å nå de målsettingene man har satt. Partene kan i tillegg bestemme ytterligere slike møter etter behov, og det vil jeg tro også innbefatter dette med informasjon.

Harald T. Nesvik (FrP) [13:14:46]: Bare for en liten oppklaring: Artikkel 33, som representanten Lillian Hansen var inne på, henviser til hvordan endringer skal finne sted, antall dager, når man kan gjøre det, og eventuelt hvordan det i ettertid må ratifiseres, 90 dager etter disse endringene, i det enkelte land.

Det aller meste er vi enige om. Vi er enige om selve teksten, og vi er enige om at det er riktig vei å gå. Spørsmålet som bl.a. Høyre og Fremskrittspartiet har henvist til i sine merknader, går på om vi ikke burde gått lenger for å få fatt i ikke bare fartøyets historikk, som vi selv bygger vår lovgivning på, men også se på hvem som eier fartøyet. Det er ikke så lenge siden undertegnede var her i spørretimen og spurte om den såkalte Black List som vi opererer med i Norge i dag. Der står fartøyets historikk, fartøyets navn og flaggstat. Det står veldig lite om hvem som står bak fartøyet.

Det som er veldig viktig, er at en slik avtale aldri blir bedre enn det svakeste ledd. Det er klart at det er selve avtalen som må ratifiseres, og da er det grunnteksten gjennom de 37 artiklene som foreligger, som ratifiseres. Det er veldig bra at Norge har en streng lovgivning, og vi kan godt ha enda strengere lovgivning i Norge. Jeg håper at mange andre land også får mye strengere lovgivning. Men saken er at slik avtalen er, er det viktig at vi jobber aktivt i prosessen med å få flere land til å spore og gjøre jobben opp mot disse fartøyene for å få stanset dem. Da er nettopp det essensielle ikke nødvendigvis bare antallet land, antallet land er bare for at avtalen skal tre i kraft, med 25 land. Det som er interessant, er hvilke land som ratifiserer.

EU er med på avtaleteksten, de har ikke ratifisert. Spørsmålet er selvfølgelig: Når ratifiserer EU, når ratifiserer Russland, når ratifiserer Island, når ratifiserer en del av de andre store fiskerinasjonene, Chile, Peru etc.? Dette er svært viktig, slik at det er de store tunge kyststatene som er med.

Så en liten sak om artikkel 6, der står det i punkt 2:

«Hver part skal i størst mulig utstrekning treffe tiltak til støtte for bevarings- og forvaltningstiltak vedtatt av andre stater og andre relevante internasjonale organisasjoner.»

Da har jeg et spørsmål som det kunne vært interessant å få fiskeri- og kystministeren til å svare på: Kan vi risikere at norsk selfangst kan bli rammet av dette?

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2. (Votering, se side 3692)

Sak nr. 3 [13:17:50]

Innstilling fra næringskomiteen om endringer i statsbudsjettet for 2011 under Landbruks- og matdepartementet (Innst. 265 S (2010–2011), jf. Prop. 73 S (2010–2011))

Presidenten: Etter ønske fra næringskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 40 minutter og fordeles med inntil 5 minutter til hvert parti og inntil 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til replikkordskifte på inntil tre replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Arne L. Haugen (A) [13:18:48] (ordfører for saken): I 2010 ble jordbruket i Troms påført store klimaskader. Snø og isbrann forårsaket at store engarealer ble ødelagt. Sen og vanskelig våronn medførte at reparasjonstiltakene fikk liten effekt – dette kombinert med dårlige vekstforhold i løpet av sommeren bidro til ytterligere lave avlinger. Både for eng og poteter ble det derfor kritisk lave avlinger i store deler av fylket.

Dette skapte en så alvorlig situasjon at partene i jordbruksforhandlingene høsten 2010 valgte å iverksette tiltak med dobling av erstatningssats for avlingssvikt på eng i Troms gjeldende for avlingsåret 2010.

Kort om Skadefondet for landbruksproduksjon: Dette fondet har som formål å yte økonomisk kompensasjon til foretak i landbruket som har lidd økonomisk tap på grunn av forhold foretaket ikke rår over. Dette er en del av jordbruksavtalen. Tilskudd ved klimatisk betinget svikt i planteproduksjon er den største delordningen, der det kan kompenseres for tap opptil 70 pst. av et normalår.

Doblingen av erstatningssatsen fra 2 kr til 4 kr per

förenhet medførte økte utbetalinger til Troms på om lag 23 mill. kr. Da partene i jordbruksforhandlingene på nytt vurderte situasjonen i desember, ble en enig om å øke utbetalings-satsen med ytterligere 70 øre per förenhet. Dette representerte om lag 8 mill. kr i økte utbetalinger fra fondet.

Særlig på grunn av det omtalte skadeomfanget er egenkapitalen i Skadefondet for landbruksproduksjon, som ved inngangen til 2010 var på 76 mill. kr, ved inngangen til 2011 redusert til 21 mill. kr. Vedtatt bevilgning til fondet i 2011 er 30 mill. kr. Prognoserte utbetalinger i et normalår er 45 mill. kr. Det foreslås derfor å øke bevilgningen til fondet med 8 mill. kr, tilsvarende økningen i utbetaling på 70 øre per förenhet som partene ble enige om i desember.

Prognosen for forbruk på post 78, Velferdsordninger, viser et forbruk som er 32 mill. kr lavere enn tildelt ramme, og det foreslås derfor at økte utbetalinger for avlingsskader i Troms, tilsvarende om lag 8 mill. kr, dekkes gjennom en omdisponering av tilsvarende beløp fra post 78 til Skadefondet for landbruksproduksjon på post 50.

Det er en enstemmig komité som står bak den innstillingen som nå legges fram.

Torgeir Trældal (FrP) [13:21:58]: Saken gjelder omprioriteringer av midler i jordbruksavtalen. Som sagt av saksordføreren fikk man den klimatiske problematikken i nord med tele langt ut i august måned, der avlinger, poteter og alt man holdt på med, ble ødelagt. Det var store skader, spesielt var deler av Troms og Nordland berørt her. Det var problemer med livdyr og annet for bøndene, så Fremskrittspartiet stiller seg bak forslaget om å omprioritere midlene innenfor de rammene som er lagt.

Irene Lange Nordahl (Sp) [13:23:05]: Saken som vi skal behandle her i dag, har en alvorlig bakgrunn, og det er en sak som Senterpartiet har vært svært engasjert i. Jeg finner derfor grunn til å knytte noen kommentarer til denne saken.

Bakgrunnen for saken er de store klimaskadene som landbruket i Troms ble påført i 2010. De førte til det verste uåret på mer enn 100 år for landbruket i Troms. Det startet vinteren 2009/2010, da barfrost førte til mye tele i jordene. I en rekke områder av Troms var det tele flere meter ned i jorda, og telen var i jorda til langt ut på sensommeren. Isbrann ødela store engarealer, og en sen og vanskelig vår gjorde at reparasjonstiltakene fikk liten effekt, samt at dårlige vekstforhold bidro til ekstraordinært små avlinger både for eng og poteter.

Situasjonen i bygda Bones i landbrukskommunen Bardu gir et bilde på situasjonen. Her var det tele i marka fram til begynnelsen av august, da de fikk den første frostnatten. Her kom også den første nysnøen på markene før bøndene i det hele tatt fikk slått jordene sine, og det i et stort jordbruksdistrikt. Dette førte til at situasjonen ble prekær for svært mange bønder i Troms. I Bardu kommune var avlingssvikten på over 70 pst., på flere steder i fylket var avlingssvikten på over 90 pst.

Jeg vil også understreke at det gjorde inntrykk å møte bønder og tillitsvalgte i Troms Bondelag, som sto overfor en så vanskelig situasjon som denne, men som like-

vel kjempet for å finne løsninger. Det gir håp for framtida.

Jeg vil benytte anledningen til å gi ros til landbruksminister Lars Peder Brekk for at han tok situasjonen på alvor, og for at han har bidratt til at partene i jordbruksforhandlingene kom fram til løsninger som gir bøndene i Troms mulighet til å satse videre i næringen. Dette betyr svært mye i et fylke som Troms, der landbruket bidrar til over 3 000 arbeidsplasser, i både primærproduksjonen og næringsmiddelindustrien.

Avtalen mellom staten og Norges Bondelag av 3. september 2010 innebar en enighet om å doble tilskuddssatsen for avlingstap på grovfôr i Troms fra 2 til 4 kr per förenhet. Det viste seg imidlertid at det var behov for ytterligere bistand. Den 22. desember i fjor ble partene enige om å øke tilskuddssatsen med ytterligere 70 øre per förenhet, noe som innebærer 8 mill. kr. I tillegg har fylkeskommunen og kommunene gitt sine bidrag, og det har vært et stort engasjement i Troms for denne saken.

Senterpartiet slutter seg fullt ut til innstillingen i saken.

Avslutningsvis vil jeg vise til uttalelsen lederen av Troms Bondelag, Asgeir Slåttnes, ga da avtalen mellom partene ble kjent den 22. desember. Slåttnes uttalte da følgende:

«Dagens tildeling viser at den rød-grønne regjeringen, med landbruksminister Lars Peder Brekk og Senterpartiet i spissen, er villig til å strekke seg langt når katastrofen blir så stor som den har vært i år for Troms-landbruket. Noe som vitner om en handlekraftig landbruksminister.»

Det er også jeg glad for, og så håper jeg at det blir lenge til vi på nytt får oppleve slike vanskelige situasjoner som Troms-landbruket opplevde i fjor.

Statsråd Lars Peder Brekk [13:26:31]: Skadefondet for landbruksproduksjon har som formål å yte økonomisk kompensasjon til foretak i landbruket som har lidd økonomisk tap på grunn av forhold som det enkelte foretak ikke rår over selv. Det er flere delordninger som finansieres over fondet. Tilskudd ved klimatisk betinget svikt i planteproduksjon er økonomisk sett den største. Dette er ingen fullverdig erstatningsordning, men i større grad en kompensasjon for å bringe foretakene gjennom en vanskelig økonomisk situasjon. Erstatningssatsen for skader i grovfôrproduksjon fastsettes på basis av en beregning av förverdien til avlingstapet, ikke av kostnaden ved innkjøp av tilsvarende mengder fôr. Tanken er selvsagt at foretakene, som drives av selvstendig næringsdrivende, også selv skal bidra gjennom ulike tiltak.

Det som gjorde situasjonen med avlingsskader i Troms i 2010 så spesiell for grovfôr, var omfanget av skader i regionen, noe som også er understreket av flere av talerne før meg her i dag. Det førte til at det ikke var grovfôr for salg lokalt, og at innkjøp fra andre områder ble svært kostbart. For enkelte produsenter var det snakk om grunnlaget for videre drift av husdyrproduksjonen.

Jeg er glad for at partene i jordbruksforhandlingene har bidratt gjennom å øke erstatningssatsene for avlingsskader på grovfôr i den vanskelige situasjonen mange bønder i

Troms hadde kommet opp i. Den første økningen i erstatningssatsen, som ble vedtatt i september 2010, ble finansiert innenfor egenkapitalen til fondet. Forslaget i denne proposisjonen om en ytterligere økning i erstatningssatsen for Troms tilsvarende 8 mill. kr finansieres også innenfor jordbruksavtalens rammer ved at det omdisponeres tilsvarende beløp fra innsparinger på post 78, Velferdsordninger. Tiltakene er godt mottatt av jordbruket i Troms spesielt, og jeg er svært glad for at en samlet komité har sluttet seg til forslaget.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Torgeir Trældal (FrP) [13:28:48]: Da vi ble kjent med situasjonen i nord, spesielt det som skjer i Troms, sendte jeg et skriftlig spørsmål til statsråden og spurte hva han kunne og ville gjøre for å løse problemene bøndene der opppe hadde. Da var et av svarene fra statsråden at bøndene var selvstendig næringsdrivende og selv skulle være forsikret mot hendelsene, på lik linje med at andre næringsdrivende forsikrer seg mot ting som kan skje, om det er en vannlekkasje eller at et hus brenner ned.

Mitt første spørsmål til statsråden gjelder kriteriene for å dele ut kompensasjon. Vil bønder som er forsikret fra før av, få den samme kompensasjonen som dem som ikke er det?

Det andre spørsmålet til statsråden er: Hvor mange i hele Norge er det som er forsikret mot slikt – er det få, eller er det mange?

Statsråd Lars Peder Brekk [13:30:06]: Det som er viktig i denne diskusjonen, og som jeg tror også representanten Trældal peker på, er jo at bønder som selvstendig næringsdrivende ikke kan gardere seg fullt og helt mot endringer i vær og vind og klimatiske forhold som påvirker avlingen. Det skjer i et land som Norge der vi har matproduksjon svært langt mot nord, og der en har store belastninger. Denne erstatningsordningen – eller kompensasjonsordningen – er etter søknad et forsøk på å avlaste i de områdene der det oppstår slike situasjoner som i Troms. Det er viktig at vi har en slik ordening videre. Men samtidig skal man ikke frata alle næringsdrivende eget ansvar for å forsikre seg. Det har vært uttalt av partene i jordbruksavtalen at det er et ønske at flere forsikrer seg. Når det gjelder antallet, kan jeg ikke svare på stående fot. Det er flere som bør forsikre seg mot slike tiltak.

Torgeir Trældal (FrP) [13:31:11]: Da vil jeg følge opp svaret med å spørre: Når man fortsetter med nye jordbruksforhandlinger, og når man her skal sette av til fond, vil man kanskje være strengere og legge flere kriterier til grunn for at også bønder – som er selvstendig næringsdrivende, som statsråden sier – på en måte blir pålagt å forsikre seg i litt større grad når man ser at det er såpass få som er det, slik at man hvis det skjer andre, jeg holdt på å si, milde naturkatastrofer, som det som har skjedd her, kan ta litt gjennom forsikringselskapene og ikke alt av skattebetalerne?

Statsråd Lars Peder Brekk [13:31:51]: Slik jeg forstår intensjonen i spørsmålet fra Trældal, er jeg enig i at flere som er private næringsdrivende, bør søke å skaffe seg forsikringer som dekker den type uhell, og som gir mulighet til å stå over avlingskader og endringer i vær og vind som gjør at det oppstår uheldige situasjoner for den enkelte. Samtidig er jeg ganske sikker på at vi bør ha en slik ordening som en basishjelp i spesielle tilfeller. Det vil nok sikkert bli diskutert i de kommende jordbruksavtaleforhandlingene, særlig på bakgrunn av at vi fikk så store uttak av ordningen dette året.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 3.

(Votering, se side 3692)

Sak nr. 4 [13:32:45]

Innstilling fra næringskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Elisabeth Røbekk Nørve, Frank Bakke-Jensen, Bjørn Lødemel, Trond Helleland, Siri A. Meling, Olemic Thommessen og Lars Myraune om bruksrettighetene i statsallmenningene (Innst. 202 S (2010–2011), jf. Dokument 8:13 S (2010–2011))

Presidenten: Etter ønske fra næringskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 40 minutter og fordeles med inntil 5 minutter til hvert parti og inntil 5 minutter til medlem av regjeringen.

Presidenten vil videre foreslå at det gis anledning til replikkordskifte på inntil tre replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Det blir videre foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Torgeir Trældal (FrP) [13:33:46] (ordfører for saken): Den private eiendomsretten har dype røtter i norsk kultur og i det norske folks bevissthet. Det samme er de allmenningsberettigedes rettigheter i statsallmenninger. Fjellogen av 6. juni 1975 nr. 31 omtaler bruksrettighetene slik:

«Rett til allmenningsbruk ligg til bygd eller grend som frå gamal tid har hatt slik rett. Retten skal kunne nyttast på ein måte som til kvar tid er i samsvar med rasjonell bruk, og som er naturleg etter tida og tilhøva».

På de stedene rundt om i landet der statsallmenninger ligger, har bygdefolkets rettigheter vært sterkt knyttet til dette begrepet, «tida og tilhøva». Opp gjennom årene har det tidvis vært stor diskusjon knyttet til hva slags bruksutøvelse som er i tråd med «tida og tilhøva».

På 2000-tallet har to arbeidsgrupper vært nedsatt for å se på spørsmålet. Den første ble nedsatt av Statskog i 2002, og den fremla en rapport om revisjon av seterforskriften som resulterte i enkelte endringer i seterforskriften samt et rundskriv som la opp til endringer i praksis. Dette er

senere omtalt som «Revisjonen 2007». I 2006 ble en ny arbeidsgruppe nedsatt. Denne arbeidsgruppens arbeid resulterte i at Landbruks- og matdepartementet foretok ytterligere justeringer i seterforskriften med rundskriv, den såkalte «Revisjonen 2009».

Komiteens flertall viser til statsrådets brev datert 18. november 2010, der det vises til at det de siste år er kommet nye bestemmelser vedrørende bruksrettigheter i statsallmenningene, jf. også departementets rundskriv fra 2009. Flertallet deler statsrådets oppfatning, at disse nye bestemmelsene nå må få virke for at man får se hvordan tingene utvikler seg, og vil på den bakgrunn avvente å ta stilling til om det bør vurderes ytterligere endringer i regelverk eller praksis.

Mindretallet er uenig og fremmer forslag om at regjeringen fremmer en sak for Stortinget om de bruksberettigedes rettigheter i statsallmenningene, med sikte på å styrke privates rettigheter og fjerne den rettslige uklarheten på området.

Fremskrittspartiet er av den oppfatningen at den løsningsregjeringen Stoltenberg II har lagt opp til gjennom en tolking av det dynamiske begrepet «tida og tilhøva», ikke i tilstrekkelig grad imøtekommer fjellovens intensjoner, bruksrettigheter i statsallmenningene.

Fremskrittspartiet mener at bruksrettigheter i statsallmenninger ikke bare er knyttet til jordbruksmessig utnytting, eksempelvis seterdrift og dertil hørende beiterettigheter, og mulig småskala turistmessig utnytting slik det følger av Landbruks- og matdepartementets rundskriv.

Fremskrittspartiet mener at en i lys av lovens dynamiske tilnærming til de bruksberettigedes rettigheter ikke kan avvise at bl.a. småskala utnyttelse av vannfall til produksjon av elektrisk kraft til husbehov for bruksrettshavere, kan være i tråd med «tida og tilhøva».

Fremskrittspartiet åpner for at det dynamiske begrepet «tida og tilhøva» knyttet til bruken av rettigheter i statsallmenningene tilpasses dagens situasjon og det behov den enkelte bruksrettighetshaver har for opprettholdelse og ivaretagelse av dagens rettigheter. Disse rettigheter knytter seg til bl.a. seterdrift, beiterett, hogstrett, fiskerett, veirett, småskala turistmessig utnyttelse samt muligheten for bygging og utvinning av småskala produksjon av elektrisk kraft i vannfall. Sistnevnte bruksrettighet er for å sikre selvforsyning av elektrisk strøm knyttet til bruksbehovet til rettighetshaverne.

Fremskrittspartiet mener det er viktig for alle som bor i landet at fjellovens intensjoner bør bli et diskusjonstema for Stortinget. Da kan vi gjennom en grundig debatt i Stortinget sette søkelyset på problemene og gjøre en presisering av fjelloven slik at retten til bruk av allmenningen slik «tida og tilhøva» tilsier, igjen blir reell.

Arne L. Haugen (A) [13:37:51]: Det er ingen tvil om at spørsmål om bruksberettigedes rettigheter i statsallmenningene har betydelig oppmerksomhet i deler av landbruksmiljøet og i de områdene hvor vi har statsallmenninger. Og det vil naturlig nok være en viss ulik oppfatning av hva det etter loven skal gis rett til.

La meg si med en gang at jeg er tilfreds med den rede-

gjørelsen statsråden gir i det brevet som følger saken, og jeg slutter meg til statsrådets konklusjon.

Det springende punktet her, er sjølsagt hva som ligger i begrepet «tida og tilhøva», slik det er formulert i fjellova av 6. juni 1975 nr. 31:

«Rett til allmenningsbruk ligg til bygd eller grend som frå gamal tid har hatt slik rett. Retten skal kunne nyttast på ein måte som til kvar tid er i samsvar med rasjonell bruk, og som er naturleg etter tida og tilhøva.»

Når begrepet «tida og tilhøva» er brukt i loven av 1975, er det vel for at det skal være en tidsmessig og dynamisk tolkning av hva som er en naturlig rettighet til bruket etter vår tids tolkning. Det er ikke vanskelig å skjønne at dette inviterer til ulike vurderinger og diskusjon.

Om utbygging av vannkraftressurser kan falle inn under begrepet om hva som bør omfattes av «tida og tilhøva», tror jeg kan diskuteres. Jeg har imidlertid merket meg at statsråden i sitt brev av 18. november 2010, er klar på at vannkraften i statsallmenningene som utgangspunkt ikke er noen bruksrett, men tilhører fellesskapet, og at denne oppfatning er forankret i rettspraksis. Departementet la i forbindelse med den siste gjennomgangen av seterforskriften og utarbeidelse av nytt rundskriv til grunn at det i enkelte tilfeller kunne være rasjonelt at en seter får utnytte nærliggende vannfall til produksjon av elektrisk kraft til seterens behov. Statskog kan også gi tillatelse til slik småskala utnyttelse, men under forutsetning av at kraften går til driften av eiendommen som jordbrukseiendom. Her har altså departementet gitt noen forsiktige åpninger i den senere tid, og det skal bli interessant å se hvilken utvikling dette fører med seg.

I alle fall er jeg interessert i å se hvordan dette utvikler seg nå, etter de endringene som kom i 2007 og 2009, og jeg er enig med statsråden i at vi nå bør se hvordan dette utvikler seg før det eventuelt blir aktuelt å vurdere nye endringer i regelverk eller praksis. Jeg vil derfor anbefale flertallsinnstillingen.

Frank Bakke-Jensen (H) [13:41:10]: Bakgrunnen for forslaget til representantene fra Høyre er at vi mener at privat eiendomsrett og et fleksibelt, dynamisk lovverk rundt eiendomsretten også gir en betydelig endringskraft for folk som skal utnytte gamle rettigheter på en ny og tidsriktig måte.

Det er mange eksempler både i forslaget og i debatten som viser at det ikke er veldig mye dynamikk i det nye lovverket, det nye regelverket. Derfor har vi et forslag der vi ber om akkurat det samme som representanten Arne L. Haugen mener må komme. Haugen sier at man er villig til å ta en diskusjon om hva slags definisjon det skal være, og man er villig til å ta en diskusjon om hvilke rettigheter man skal ha, men man er bare ikke villig til å ta den nå.

Et for rigid lovverk hindrer faktisk folk som skal utnytte disse rettighetene, i å bruke den nyskapingskraften og endringsstyrken de har til å skape nye næringer. Det er det vi ber om å få tatt opp til debatt, og det er det vi ber om å få belyst.

Vi kommer ikke med noe revolusjonerende. Vi skal

ikke asfaltere seterheier, nødvendigvis. Vi ber bare om at man ser på lovverket i en ny tid, hvilket vi ikke mener man har gjort, selv om man gjorde gode forsøk i 2006 og 2007. Helt kort ber vi om at vi får et lovverk som gir muligheter til å utnytte rettighetene i en ny tid.

Presidenten: Vil representanten ta opp forslaget?

Frank Bakke-Jensen (H) [13:43:11]: Takk skal du ha! Jeg vil gjerne ta opp mindretallsforslaget fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti.

Presidenten: Da har representanten Frank Bakke-Jensen tatt opp det forslaget han refererte til.

Alf Egil Holmelid (SV) [13:43:33]: Det er viktige problemstillinger som blir tekne opp i forslaget som blir behandla her i dag. Allmenningsretten har lange tradisjoner. Han er eit av dei eldste rettsinstitutta vi har her i landet. Den rettstradisjonen har utvikla seg i takt med samfunnsutviklinga heilt fram til i dag.

I mange distrikt er allmenningsretten eit viktig element i gardsdrifta gjennom uttak av trevirke, stølsdrift og beiterett. Beiterett og stølsdrift er viktig i ei tid der vi ønskjer å leggje større vekt på bruk av nasjonale ressursar som grovfôr og utmarksbeite.

Jakt, fangst og fiske er også ein viktig del av retten i allmenningane. Desse ressursane har stor verdi både som rekreasjon og som basis for turisme og anna næringsutvikling. Fjellstyra gjer ein viktig jobb med å ta vare på desse ressursane og ved å leggje til rette for at dei kan brukast på ein god måte til beste for interessentane og fellesskapet.

Samfunnsutvikling og næringsutvikling fører til at nye bruksmåtar blir aktualiserte. Det gjeld bl.a. turisme og utnytting av vasskraft. Dermed oppstår det behov for å vurdere og tolke lovar og sedvanerett på nytt. I dette arbeidet er det viktig å gjere gode avvegingar mellom fellesskapets interesser og den enkelte interessents interesser.

Dei siste åra har to arbeidsgrupper sett på lovar og reglar som kan knytast til allmenningsretten, og det har resultert i ein del forskriftsendringar.

I sitt brev til næringskomiteen har landbruksministeren orientert om dei forskriftsendringane som er gjorde for å tilpasse seg samfunnsutviklinga. Her er det teke omsyn til at seterdrift kan kombinerast med småskala reiseliv, og vi har også sett på visse justeringar når det gjeld vasskraft.

Vi i SV meiner at dei justeringane som no er gjorde, bør få verke, sånn at vi ser korleis det utviklar seg før vi eventuelt vurderer om det er behov for nye justeringar.

Irene Lange Nordahl (Sp) [13:45:46]: Bruksrett i allmenningene har lange tradisjoner som strekker seg mange hundre år bakover i tid, og er, sammen med odelsretten, ett av våre eldste kjente rettsinstitutter.

Allmenningsretten er en rett som ligger til gårdsbruk, og den er avgrenset til gårdens behov. Allmenningsretten hjemler rett til bruk av visse ressursar i allmenningen, men er ikke en rett man har til evig tid. Det er en dynamisk rett som er begrunnet i et behov eiendommen har til enhver tid.

Den kan falle bort, og den kan fås tilbake etter hvorvidt eiendommen oppfyller kravene for allmenningsrett.

Det etablerte systemet, med planer, søknadsbehandling og høring av ulike berørte interesser, har skapt et ryddig system for utvisningen av bl.a. tilleggsjord. De bruksberettigede i allmenningene som opp gjennom årene har søkt om tilleggsjord, har fått dette dersom det har vært behov for det, allmenningene har hatt passende jordressurser til det og det ikke har skapt ulemper i forhold til andre bruksrettsinteresser eller miljøhensyn. Jeg vil også vise til brev av 18. november 2010 som statsråden har sendt til komiteen om denne saken.

Angående vannkraften i statsallmenningene har regjeringen hatt som utgangspunkt at dette ikke er noen bruksrett. Vannkraften tilhører fellesskapet gjennom statens eierskap til grunneieren, Statskog. Denne rettsoppfatningen er forankret i rettspraksis. I forbindelse med den siste gjennomgangen av seterforskriften og utarbeidelse av nytt rundskriv har departementet lagt til grunn at det i enkelte tilfeller kunne være rasjonelt at en seter får utnyttet nærliggende vannfall til produksjon av elektrisk kraft til seterens behov. Dette framgår også av det brevet som statsråden har sendt til komiteen.

For vassdrag som ligger slik til at de kan benyttes til å dekke en bruksberettiget eiendoms behov, kan Statskog også vurdere å gi tillatelse til en småskala utnyttelse, men altså under forutsetning av at kraften går til driften av eiendommen som jordbrukseiendom. Eventuell overskuddskraft fra slike anlegg må den som leier fallet, betale vederlag for. Dette vederlaget tilfaller grunneierfondet, som består av statens inntekter fra statsallmenningene, og som fordeles bl.a. til dekning av administrative kostnader, lokal næringsutvikling og rettighetssikring.

Regjeringen har ved de siste forskriftsendringene gjort mye for å imøtekomme de ulike syn – det framgår av brevet – som det er dekning for innenfor gjeldende lovverk. Endringene i 2007 la bl.a. opp til en ny praksis når det gjelder utvisning av seter, slik at det blir enklere å satse på småskala turisme i forbindelse med seterdriften. Endringene i 2009 legger opp til en ny praksis når det gjelder utnyttelsen av vannkraften, og legger dessuten beslutningsmyndigheten til fjellstyrene når det gjelder utvisning av tilleggsjord.

De nye bestemmelsene og departementets rundskriv fra 2009 bør nå få en mulighet til å virke, slik at vi ser hvordan tingene utvikler seg før vi eventuelt vurderer ytterligere endringer i regelverk eller praksis. Det er Senterpartiets utgangspunkt i denne saken.

Statsråd Lars Peder Brekk [13:49:25]: Allmenningsretten har lange tradisjoner. Utøvelsen av bruksrettene og forvaltningen av allmenningene er i dag regulert av fjellloven, bygdeallmenningsloven og loven om skogsdrift i statsallmenningene.

Allmenningslovene tar utgangspunkt i at bruksrettene ligger til jordbrukseiendommer innenfor de bygdelag som har utøvet rettighetene fra gammel tid. Rettighetene skal utøves «i samsvar med rasjonell bruk» og hva som er «naturlig etter tida og tilhøva», som det heter i fjellloven. Lov-

verket regulerer i dag beiteretten, seterretten og retten til trevirke.

Allmenningsrettene kan utøves i tråd med «husbehovsprinsippet», som i fjelloven § 2 er uttrykt slik:

«Rett som er knytta til jordbrukseigedom kan berre utnyttast så langt det skjer i tilknytning til drifta av eiendomen som jordbruk, og så lenge eiendomen vert driven som jordbruk.»

Tilsvarende formuleringer finnes også i bygdeallmenningsloven og loven om skogsdrift i statsallmenningene.

Bygdeallmenningsloven og fjelloven regulerer også rettighetene til jakt og fiske. Disse rettighetene er imidlertid ikke på samme måte knyttet til den jordbruksmessige driften på eiendommene. Både fjelloven og bygdeallmenningsloven har regler om tildeling av tilleggsjord.

Ut fra de lovforarbeider som foreligger, og den forvaltningspraksis som er fulgt gjennom mange år, har Landbruks- og matdepartementet lagt til grunn at utvisning av tilleggsjord ikke er noen bruksrett, men at dette er noe de bruksberettigede og eventuelt andre kan søke om å få utvist på nærmere bestemte vilkår. Dette gjelder både for bygdeallmenninger og statsallmenninger. I lovforarbeidene er dette standpunktet kommet klartest til uttrykk i forhold til loven om bygdeallmenningene.

For statsallmenningenes del er spørsmålet om utvisning av tilleggsjord regulert i fjelloven og seterforskriften. Forskriften etablerer et system med utarbeidelse av planer for større sammenhengende områder og individuell prøving av søknader. Det er fjellstyret som tar avgjørelsen om utvisning av tilleggsjord. Forskriften ble revidert i 2007 og 2009.

Det er min oppfatning at det systemet som er etablert i lov og forskrift, med planer, søknadsbehandling og høring av ulike berørte interesser, har skapt et ryddig system for utvisning av tilleggsjord. Jeg tror også det er dekning for å si at de bruksberettigede som opp gjennom årene har søkt om tilleggsjord, har fått dette dersom det har vært behov for det, allmenningene har hatt passende jordressurser til det, og det ikke har skapt ulemper i forhold til andre bruksrettsinteresser, eller miljøhensyn. Jeg har ikke inntrykk av at rettighetsspørsmålet i seg selv har skapt noe problem for søkerne.

Forslagsstillerne er av den oppfatning at den løsningsregjeringen Stoltenberg har lagt opp til gjennom de siste forskriftendringene, ikke i tilstrekkelig grad imøtekommer fjellovens intensjoner, at bruk skal tillates i tråd med «tida og tilhøva». Det vises bl.a. til at flertallet i en arbeidsgruppe mente at også utnyttelsen av vannkraften i statsallmenningene «til husbehov» i enkelte tilfeller må kunne anses om utøvelse av bruksrett.

Jeg har som utgangspunkt at heller ikke vannkraften kan regnes blant bruksrettene. Vannkraften tilhører samfunnet gjennom statens eierskap til grunneieren, Statskog SF. Departementets oppfatning har bl.a. grunnlag i rettspraksis. Høyesterett har i en dom fra 1963, den såkalte Vinstradommen, slått fast både at statsallmenningene eies av staten, og at tilgangen til elektrisk kraft fra vannfallene ikke er en utnyttelse som kan utøves som allmenningsbruk. Dommen er lagt til grunn for senere lovverk og praksis.

I forbindelse med de siste endringene i seterforskriften og utarbeidelsen av nytt rundskriv la departementet likevel til grunn at det i enkelte tilfeller kunne være rasjonelt at en seter får utnytte nærliggende vannfall til produksjon av elektrisk kraft til seterens eget behov. For vassdrag som ligger slik til at det kan benyttes til å dekke en bruksberettiget eiendoms behov, kan Statskog også vurdere å gi tillatelse til en småskala utnyttelse, men altså under forutsetning av at kraften går til driften av eiendommen som jordbrukseiendom.

Eventuell overskuddskraft fra slike anlegg må den som leier fallet, betale vederlag for. Dette vederlaget tilfaller Grunneierfondet, som består av statens inntekter fra statsallmenningene, som fordeles bl.a. til dekning av administrative kostnader, lokal næringsutvikling og rettighets-sikring.

Departementets rettsoppfatning når det gjelder tilleggsjord og utnyttelsen av vannkraften, har vært omdiskutert, men slik jeg ser det, har departementet ved de siste forskriftsendringene gått så langt i å imøtekomme de ulike syn som det er dekning for i gjeldende lovverk.

Jeg viser til endringene i 2007, der det ble lagt opp til en ny praksis når det gjelder utvisning av seter, slik at det blir enklere å satse på småskala turisme i forbindelse med seterdriften.

Endringene i 2009 legger opp til en ny praksis når det gjelder utnyttelsen av vannkraften, og legger dessuten beslutningsmyndigheten til fjellstyrene når det gjelder utvisning av tilleggsjord.

Etter min oppfatning bør vi nå – som også flere representanter i dag har understreket – la de nye forskriftsbestemmelsene og departementets rundskriv fra 2009 få virke en tid og se hvorledes tingene utvikler seg, før vi vurderer ytterligere endringer i regelverk eller praksis. Jeg tar til etterretning at næringskomiteens flertall i innstillingen gir uttrykk for den samme oppfatningen.

Presidenten: Det blir åpnet for replikkordskifte.

Torgeir Trældal (FrP) [13:54:48]: Vi ønsker å legge fram en ny sak, der vi debatterer dette og ser på alle problemstillinger. Men posisjonen og statsråden sier at de nye forskriftsbestemmelsene skal få virke en tid.

Vi er blitt kontaktet av folk som har litt problemer, bl.a. av turistnæringen, som har nedlagte setre, og som ønsker å bygge vei opp mot disse for å gjøre dem til turistmål. Man har da noen problemer med fjellstyrene, som har en annen måte å vurdere «tida og tilhøva» på: Man har ikke noen bruksrett her.

Med bakgrunn i at det legges ned tre bondegårder hver dag, 21 hver uke, ser ikke statsråden behovet for å få en ny sak opp, se på problematikken på nytt og åpne for at bønder også kan drive med turistnæring, slik at de kan leve av gården og ikke må legges ned?

Statsråd Lars Peder Brekk [13:55:53]: Som jeg understreket i mitt tidligere innlegg, mener jeg at de endringene som ble gjort i 2007 og 2009, ivaretar de behov som bl.a. legger til rette for utvikling av turisme. Det er vik-

tig – og her deler jeg den intensjonen som jeg hører saksordføreren har – at man har mulighet til å jobbe med turisme også i statsallmenninger, som antydnet. Men jeg mener at vi nå har tilpasset regelverket slik at det er mulig å gjennomføre dette på en god og praktisk måte.

Men så er det også slik at «tida og tilhøva», for å bruke det begrepet, forandrer seg. En skal ikke utelukke at en senere kan se på de samme problemstillingene, fordi rettsoppfatningen også endrer seg.

Frank Bakke-Jensen (H) [13:57:02]: Jeg legger merke til at statsråden bruker formuleringen «begrensning». Man har altså strukket forskriftsbestemmelsene så langt som begrensningen i gjeldende lovverk tillater. Det vil jo si at statsråden er enig i at det lovverket vi har i dag, kanskje ikke er helt «up to date» – på godt engelsk.

Man har åpnet for at reiseliv skal kunne være en grunnelse for å bruke allmenningsretten. Hvis man skal gå over fra tradisjonelt landbruk og til drift kombinert med reiseliv, vil det for veldig mange bety at man må gjøre ganske store investeringer. Mener statsråden at et uklart lovverk og et uklart regelverk fortsatt er tilstrekkelig til at disse aktørene har mulighet til å investere i en ny satsing innenfor reiseliv?

Statsråd Lars Peder Brekk [13:58:05]: Det som er situasjonen, er at en gjennom dette lovverket avveier ulike aktørers interesser i ulike saker.

Når det gjelder reiseliv, f.eks., skal man ta hensyn til både miljøutfordringer og det lovverket som regulerer. Og en skal ikke minst også ivareta eiers interesse, som i statsallmenningene er Statskog, staten.

De endringer som ble gjort i 2007 og 2009, er innenfor de rammer lovverket og lovforarbeidene gir, og er tilpasset regelverket slik at det skal være mulig å utvikle næring basert på turisme også i statsallmenninger, i større grad enn tidligere.

Så er det ikke gitt å si hvor grensen går hele tiden, for det er – som jeg nevnte i mitt tidligere svar til representanten Trældal – en dynamisk situasjon, der rettsoppfatningen kan endres. Jeg utelukker ikke endring i framtiden, men nå bør vi vente og se hvordan dette utvikler seg.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Olemic Thommessen (H) [13:59:39]: Det er med noe undring jeg har lyttet til denne debatten, og i særdeleshet er det med undring jeg har lyttet til statsråden og til representanten fra Senterpartiet. I en situasjon hvor store områder i vårt land leter etter ny næring, hvor tynt befolkede områder er på jakt etter å finne nye måter å befolke bygdene på, hvor befolkningen er i nedgang, og hvor vi ser at det er behov for nyskaping, utvises det en selvtilfredshet og en avventende holdning som jeg synes er skremmende.

Det er ingen appetitt på å lete etter nye muligheter. Det er ingen appetitt på å utøke det rommet som ligger der for å kunne bidra til verdiskaping. Når man diskuterer «tida

og tilhøva» som et nøkkelbegrep i denne diskusjonen, er det liksom ingen som ser etter muligheten for faktisk å øke det rommet som ligger her. Man er mer opptatt av en inngjerding av handlingsrommet, f.eks. når man diskuterer dette med vannkraft. Da er det aller nådigst en seter til eget bruk – på setra. Man må endelig ikke ha f.eks. en sag på en gård, eller utøke det noe.

Her burde man gått mye mer offensivt til verks og ikke vente til en gang om lenge – for å se hvordan dette bærer. Det kommer jo ikke til å bære så langt, for det er ingen som kommer til å sette i gang noe særlig virksomhet innen vannkraft, f.eks., innenfor den rammen som er. Her burde man sett på om det i dag er en god avveining mellom statsallmenninger og bygdeallmenninger. Hadde det vært en mulighet for å bringe mer makt til lokalsamfunnene gjennom å overføre eiendom til bygdeallmenningene? Man burde sett på rommet i «tida og tilhøva» – hva kunne man gjøre i forhold til en ny lovgivning, som ville øke rommet til bruk? Man kunne også se på – kanskje ut fra de erfaringene man hadde med tilleggsjord, som statsråden også er opptatt av ikke er en bruksrett – hvordan det håndteres i forhold til f.eks. utbygging av småkraftverk, der flere brukere f.eks. kunne slå seg sammen om å bygge ut på vannkraftsiden. Det ville jo være felles og gi næringskaping, og er noe helt annet enn å sette opp et vannhjul for å få lys på setra.

Jeg håper at vi vil få se en litt annen appetitt på det å gi rom for verdiskaping i Bygde-Norge. Får vi ikke det, kommer dette til å gå ganske dårlig.

Statsråd Lars Peder Brekk [14:02:54]: Bare en liten kommentar til siste innlegg. Jeg tror nok det er riktig at vi deler intensjonen om at vi skal utnytte de mulighetene som ligger i statsallmenningen og bygdeallmenningen, bedre, og det er også lagt til grunn når en har jobbet med det forskriftsverket som er endret i 2007–2009. Men det overrasker meg jo at representanten Olemic Thommessen så elegant ser bort fra at det er entydige høyesterettsvedtak om hvem som har eierskapet til vannkraften og dermed ivaretar Statskog SFs interesser. Departementets oppfatning har altså grunnlag i tung rettspraksis, fra 1963, Vinstradommen, som slår fast at statsallmenningene eies av staten, og at tilgangen til elektrisk kraft fra vassfallene ikke er en utnyttelse som kan brukes av allmenningen. Det er det grunnlaget jeg som statsråd er nødt til å følge, og det er klart at innenfor de rammene som ligger i lovforarbeidet og rettspraksis, har vi utnyttet de mulighetene, og de mulighetene gir en viss grad av utnyttelse – til vannkraft, til utvidelse av tilleggsjord, som også nevnes – men ikke så fritt som enkelte kunne ønsket seg.

Det jeg prøver å understreke, er at det er en balanse mellom ønsket om mer dynamikk, ønsket om nyskaping i næringsdrift i utmarka, og ikke minst de interesser som ivaretas av bygdene selv, det offentlige eierskapet til statsallmenningene som foreligger, og den rettspraksis som kommer av dommer vi har hatt tidligere. Vi kan ikke se bort fra det, og jeg opplever at Olemic Thommessen elegant ser bort fra det i sitt innlegg.

Olemic Thommessen (H) [14:05:01]: Selvfølgelig skal vi ikke se bort fra Høyesteretts vedtak – og det skjønner jeg jo godt at denne regjeringen er opptatt av, slik som man har brent seg.

Men nå er det altså slik at det er i denne sal man gir lover, og regjeringen kunne jo ha en litt mer offensiv holdning og se på den gjeldende lovgivningen, og se på hvilke muligheter det er for å gi et bedre rom i forhold til hva som er tidsmessig utnyttelse av utmark. Det er ikke noen tvil om at innenfor reiseliv, f.eks., er det et potensial som man kan utnytte.

Det som ikke er tema i denne debatten, men som jeg likevel vil nevne, er verneproblematikken, fordi verneproblematikken omfatter veldig store områder av de områdene vi nå diskuterer. Vern er vern – det er greit, det er et eget sett med hensyn. Men en skal også være klar over at her er det randsoner og ganske sterke hensyn som går i retning av innskrenket bruk, og det mener jeg faktisk er et grenseområde som problematiserer også dette som vi diskuterer nå.

Det å forankre verdier i et bygdesamfunn må være en viktig og overordnet oppgave. Det å ta verdiene i bruk i bygdesamfunnene og åpne for at de verdiene som faktisk ligger der, kan anvendes og finne vekstmuligheter, må være en målsetting for politikken. Den målsettingen føler jeg ikke regjeringen følger opp på en hensiktsmessig måte og på en så offensiv måte som det burde være rom for. Høyesterett, altså domstolene, vil selvfølgelig alltid dømme i forhold til den lovgivningen som til enhver tid gjelder. Den går det faktisk an å gjøre noe med. Gjennom ny lovgivning, ny bearbeidelse av dette feltet, er jeg helt overbevist om at det er mulig å skape et større rom for utnyttelse, det er den appetitten på verdiskaping, det er det ønsket om vekst i Bygde-Norge, som jeg savner, og som jeg kanskje hadde håpet på en litt mer offensiv holdning til – det være seg fra statsråd eller fra kollegaer her i Stortinget.

Terje Aasland (A) [14:07:50] (komiteens leder): Det er de siste innleggene som har inspirert meg til å ta ordet.

For det første synes jeg at komiteens flertall har et forholdsvise fornuftig balanseforhold til temaet. Det å vurdere de endringene som er gjort i forskriftene nå, i tiden framover og ha et åpent sinn til det, tror jeg er helt riktig. Ellers er det en ganske omfattende inngripen i allemannsretten og i forholdet til bruksrettighetene. Høyre her foreslår gjennom diskusjonen om vannkraftutnyttelse i større målestokk enn det som landbruksministeren har redegjort for. Jeg synes i hvert fall det er grunn til å tenke seg nøye om før en gir det ene eller det andre svaret i forhold til dette. Jeg synes absolutt at komiteens flertall har en fornuftig tilnærming til problemstillingen – ikke avvisende til å utnytte allmenningene mer i tråd med de bruksrettighetene som ligger der, og en er heller ikke – skal vi si – tom for appetitt på vegne av Distrikts-Norge. Jeg tror heller Høyre burde tenke litt gjennom hvordan de ordlegger seg på vegne av Distrikts-Norge med akkurat den inngangen de har til saken.

Det er to temaer som er tatt opp her, og som ikke er av-

vist, men som er ganske omfattende i problemstilling, og som går langt ut over det som er til behandling nå, nemlig både turisme og vannkraft. Flertallet er ikke avvisende, flertallet vil vurdere og se hvordan de endringene som er gjort de siste årene, utvikler seg i forhold til bruksrettighetene, og vil selvfølgelig følge det videre. Når det gjelder forholdet til vannkraft, er det av mer prinsipiell art, og som Høyesterett har tatt stilling til. Fra Arbeiderpartiets side er vi i hvert fall ikke villig til å åpne opp for det gjennom et tilfeldig innspill i Stortinget.

Svein Flåtten (H) [14:10:11]: Bare kort til komiteens leder, som jeg forstår synes at flertallet har en fornuftig inngang til dette. Det hadde jeg også forventet, siden han står bak de merknadene man har skrevet, og også bak innstillingen.

Men jeg synes nok – i forhold til den diskusjonen som har vært – at man på mange vis søker tilflukt i dette med vannkraftutbyggingen og det prinsipielle rundt det for å slippe å ta diskusjonen om hvilke muligheter som ligger i utmarksområdene for de norske distriktene.

Da er det jo helt riktig som representanten Thommessen har pekt på – enten det er høyesterettsdommer, eller hva det måtte være av rettspraksis – at det er ingen tvil om at det er vi som er lovgiverne. Hvis man virkelig ønsker å gjøre noe med dette, så kom med forslag fra regjeringen, og vi skal absolutt tiltre dem, i aller høyeste grad.

Så igjen til slutt til komiteens leder, som jeg nå nærmest oppfatter at prøver å pynte litt på det som egentlig står i innstillingen. Når jeg leser innstillingen, leser jeg at man ikke bifaller dette. Hvis man mente at det var litt mer i det, finnes det andre måter å fremme det på, som f.eks. at det kunne vært vedlagt protokollen. Men jeg skjønner at argumentasjonen fra opposisjonen har gjort inntrykk. Det er jeg i hvert fall glad for.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 4. (Votering, se side 3693)

Sak nr. 5 [14:12:07]

Innstilling fra næringskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Harald T. Nesvik, Torgeir Trældal og Per Roar Bredvold om oppheving av bestemmelser om prisfastsetting av konsesjonspliktige landbrukseiendommer (Innst. 200 S (2010–2011), jf. Dokument 8:18 S (2010–2011))

Presidenten: Etter ønske fra næringskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 40 minutter og fordeles med inntil 5 minutter til hvert parti og inntil 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til replikkordskifte på inntil tre replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på ta-

lerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Rigmor Andersen Eide (KrF) [14:13:14] (ordfører for saken): Som saksordfører er jeg ikke overrasket over hvordan komiteen deler seg i slike saker, både i denne saken og i den neste saken vi skal behandle – med regjeringspartiene og Kristelig Folkeparti på den ene siden og Høyre og Fremskrittspartiet på den andre.

I brev fra landbruks- og matministeren, datert 16. november 2010, skriver ministeren at de samfunnsmessige målene som priskontrollen er satt til å ivareta, etter hans mening fremdeles er viktige, også i dag.

For Kristelig Folkeparti handler denne saken om å ta et valg. Jeg var mer opptatt av dem som skal inn i landbruket, enn av dem som skal ut av landbruket. Prisreguleringen i landbruket er et virkemiddel for å holde oppe bosetting, liv, trivsel og aktivitet rundt i hele landet.

Jeg vil anta at det er prinsipiell motstand mot regulering og inngripen i retten til fritt kjøp og salg av eiendom som er det overordnede utgangspunktet for dette forslaget fra Fremskrittspartiet. Bønder som ønsker å kvitte seg med gårdsdriften og selge landbrukseiendommene sine, skulle nok også ønske at disse reguleringene var avskaffet. Denne prisreguleringen av landbrukseiendom bidrar til å sikre rekruttering av aktive næringsutøvere. Prisnivået reflekterer verdien av eiendommens driftsgrunnlag og den verdien eiendommen har som bosted, samtidig som det ikke stilles krav om en urimelig høy egenkapital.

Det er slik at om vi skal ha inn nye krefter i landbruksnæringen, må vi sørge for en politikk som gjør det mulig å komme inn i næringen. Med en fri prisfastsetting vil boverdien i mye større grad være det avgjørende for prisen for eiendommen, og det vil resultere i at prisene på landbrukseiendom vil bli presset opp. Svært mange landbrukseiendommer vil ha en alternativ verdi i markedet som er langt utover det som er avkastningen på gårdsbruket ved landbruksproduksjon.

Dette forslaget vil gjøre en bondegård så dyr at en bonde ikke har råd til å kjøpe den. Forslaget vil i hvert fall gjøre det umulig for unge engasjerte mennesker som har lyst til å komme inn i næringen, å kjøpe disse gårdsbrukene, fordi det rett og slett vil være umulig å få nok boliglån på grunnlag av de lave inntektene bøndene har. Forslaget vil dermed utestenge unge, engasjerte fremtidige bønder fra landbruksmarkedet. De som da står igjen som kjøpere, er de som har kapital til å vurdere eiendommen ut fra boverdi – rike investorer som ønsker seg en feriebolig på landet.

Til slutt: Kristelig Folkeparti er opptatt av dem som vil inn i landbruket, og denne priskontrollen er nettopp begrunnet ut fra hensynet til dem.

Jeg vil til slutt anbefale komiteens innstilling.

Arne L. Haugen (A) [14:17:06]: Jeg er av dem – og det er vel kanskje ingen overraskelse – som ikke vil oppheve priskontrollen på konsesjonspliktige landsbrukseiendommer. Det er vel i få saker at skillelinjene mellom høy-

repartiene og de andre partiene på Stortinget er klarere. Etter min mening må hovedfokus være på de unge som vil inn i næringen. De må komme seg inn i næringen for en sum som driften kan forrente. Det er helt grunnleggende.

Så kan jeg slutte meg til noe av Fremskrittspartiets og Høyres situasjonsbeskrivelse med at altfor mange bruk står tomme. Det er et stort problem. At svaret på dette er at de skal gjøres om til fritidsboliger, kan etter mitt syn være løsningen i noen tilfeller, men opphevelse av priskontrollen på konsesjonspliktig landbrukseiendom er ikke svaret på de utfordringene som ligger i denne problembeskrivelsen.

Nå når det arbeides med en ny stortingsmelding om landbruks- og matpolitikken, må vi legge til rette for offensive tanker og holdninger til norsk landbruk og landbrukets muligheter. Skal vi opprettholde selvforsyningsgraden vår i takt med en voksende befolkning, kan ikke jord ligge brakk. Tvert imot må vi utnytte alle disse ressursene for å dyrke mat og opprettholde kulturlandskapet vårt. Det kulturlandskapet er vårt lands kjennetegn, og det kan vi ikke la forfalle. Derfor må prispolitikken være slik at det snarere blir enklere enn verre for unge folk å erverve en landbrukseiendom. Så tror jeg at også i denne sammenheng kan jordskifte i noen grad nyttes for å få til en mer hensiktsmessig arealsituasjon.

Ellers har jeg merket meg statsrådens brev til komiteen, hvor han redegjør for at mindre bebygde eiendommer blir unnlatt fra priskontroll, dvs. de følger grensene for boplikt som nå er satt til 25 dekar fulldyrket eller overflatedyrket jord, eller den må være større enn 500 dekar produktiv skog. I tillegg er det lagt til grunn at priskontroll kan unnlates dersom kjøpesummen ikke overstiger 1,5 mill. kr.

Jeg viser til flertallets utmerkede merknader, som er fullt ut dekkende for synet mitt, og jeg slutter meg til innstillingen.

Per Roar Bredvold (FrP) [14:20:10]: I dag står ca. 35 000 landbrukseiendommer ubebodde. Dette er bygninger som folk med fordel kunne bodd i og beriket lokalsamfunnet. Ofte ligger disse i distrikter hvor bosettingsmønsteret og antall er nedadgående, og befolkningsalder er relativt høy. For hver dag blir det flere og flere tomme bygninger, samtidig som en del av disse blir i dårligere stand på grunn av at ingen bebor eller vedlikeholder dem. At folk ikke bruker dem, gjør at kvaliteten generelt reduseres.

Det heter at folk trenger hus, og hus trenger folk. Det er sant. Samtidig vet vi at flere hundre tusen mennesker kunne tenke seg å flytte ut på landet og oppleve den livskvaliteten som finnes der, en annen livskvalitet enn den de har i dag.

Hva er så problemet? Jo, problemet er at blant svært mange norske særregler, spesielt innenfor landbruket hvor det meste er regulert og bestemt, har vi bestemmelser om prisfastsetting på landbrukseiendommer som selges for over 1,5 mill. kr. Det vil si at prisen skal vurderes og godkjennes av myndighetene. Dette vil si at selv om kjøper og selger er blitt enige om en sum, så skal myndighetene avgjøre om dette er riktig pris.

Hvor i samfunnet finner man slike bestemmelser? Dag-

lig omsettes det svært mange hus, hytter, leiligheter, næringseiendommer, båter, biler osv., hvor selger og kjøper er blitt enige om en pris på over 1,5 mill. kr uten at myndighetene bryr seg. Hva er så forskjellen? Jo, det er ifølge myndighetene hensynet til bosetting og rekruttering av selvstendig næringsdrivende til jordbruket. Ja, dette høres jo flott ut. Dette er også svaret Fremskrittspartiet får når vi stiller ansvarlig statsråd dette spørsmålet i debatter og i spørretimen her: hensynet til rekruttering og bosetting. Men hva er det som skjer ute i den virkelige verden, hvor bøndene sliter hver dag for å få en grei inntekt ut av sitt arbeid? Jo, færre og færre fortsetter å være bønder. Av de ca. 45 000 bønder som mottar produksjonstillegg i dag, er det kun ca. 12 pst. som har 90 pst. av sin samlede inntekt fra gårdsbruket. Dette er ikke mange.

Vi vet at antall gårdsbruk i aktiv drift reduseres med ca. tre til fire hver dag. Vi vet også at antall dekar vi produserer mat på i dag, er atskillig mindre enn for f.eks. ti år tilbake. Vi vet at 35 000 gårdsbruk står der med tomme bygninger – de fleste klare for salg hvis den prisen kjøper og selger blir enige om, blir godtatt. Men ofte blir den ikke det da gårdens avkastning skal bestemme prisen, selv om den som skal betale, er godt fornøyd. Kanskje han eller hun har andre planer om avkastning, eller at de ved å flytte dit er villige til å betale nettopp for å få den livskvaliteten de er på jakt etter for seg og sine. Dette vil ikke myndighetene tillate, og derfor vil Fremskrittspartiet at disse norske særreguleringene forandres og oppheves.

Fremskrittspartiet ønsker et fritt marked hvor nettopp selger og kjøper bestemmer prisen. Da vil vi igjen få lys i vinduene, kanskje ikke hele året i alle, men i et stort flertall vil vi få det. Da kan kanskje grendeskolen reddes, og butikken kan fortsette å holde åpent. Da får velforeningen og idrettslaget nye medlemmer. Det blir jobb til håndverkerne, og, ikke minst, det vil stoppe den nedadgående, negative trenden. Livsgnisten vil komme tilbake til de fastboende. Man ser at man får igjen noe for strevet, og lysten til og interessen for å ivareta og investere i gården og gårdens bygninger er der nettopp fordi man vet at den dagen man eventuelt, av en eller flere årsaker, skal selge, vil man få igjen for sine investeringer. At dagens system er feilslått politikk, har nok regjeringen forstått. Derfor har de også tatt noen små steg i riktig retning ved å øke areal og pris. Men det er ikke nok, og det skjer for sent. Derfor fremmer jeg forslaget på vegne av Fremskrittspartiet og Høyre om oppheving av bestemmelser om prisfastsetting for konsesjonspliktige eiendommer.

Presidenten: Representanten Per Roar Bredvold har tatt opp det forslaget han refererte til.

Svein Flåtten (H) [14:25:07]: La meg først få si til representanten Haugen, som ikke forstår situasjonsbeskrivelsen fra Høyre og Fremskrittspartiet, og som mener at en oppheving legger til rette for at de gårdsbrukene som eventuelt står tomme, blir fritidsbebyggelse, at nå er det dét å bemerke at det er jorda man dyrker på – det vet til og med jeg som ikke er bonde – ikke inne i husene.

Det kan kanskje være litt forskjellige måter å se dette

på. Når Arne Haugen sier at det ikke er noen løsning å oppheve prisreguleringen – at det ikke er svaret – hører jeg ingenting i hans innlegg om hva som er svaret, annet enn at han snakker om at vi må utnytte alle ressurser. Ja, det er egentlig dét det er snakk om, for denne saken er viktig, fordi omstendighetene rundt bosetting i distriktene, utøvelsen av landbruksyrket, ikke minst rekrutteringen og forståelsen av å kunne få lønnsomhet, som jo er et stort problem, også må farges av den tiden vi lever i. Jeg mener at det gjør dagens regler ikke. Det er stadig eksempler, i hvert fall på mitt bord, og jeg vet at de også er på statsrådets bord, for kopiene kommer ofte til meg, på hvordan praktiseringen av regelverket kan få de mest merkverdige utslag for så vel selgere som kjøpere av landbrukseiendommer.

Når statsråden skriver i sitt svar til komiteen at en såkalt «samfunnsmessig forsvarlig pris» bidrar til å realisere målene i landbrukspolitikken, skal ikke jeg si at han snakker mot bedre vitende, for det tror jeg ikke, men i hvert fall mot de faktiske forhold. Det påpekte absolutt Riksrevisjonens gjennomgang. De pekte på at det ikke var noe samsvar mellom mange av de målene som ble trukket opp, og de virkemidlene som ble benyttet. Nå er denne saken bare en liten del av det hele, men allikevel. Når statsråden videre skriver i sitt brev at prisnivået ikke må ligge høyere enn at en med normal god utnyttelse kan oppnå tilfredsstillende økonomisk resultat, så kan det kanskje være lett å være enig. Men det finnes jo ingen normal utnyttelse av noen landbrukseiendom. Enhver eiendom har sine egne muligheter. Enhver driver og enhver eier har sine egne muligheter, alt etter vedkommendes bakgrunn, tidligere erfaringer, innovasjonsevne og pågangsmot. Gjennomsnittsbetraktninger er lite egnet i enhver næring som faste mål på mulighetene, og jeg tillater meg å si også innen landbruksnæringen. Derfor vil en friere omsetning av landbrukseiendommer gjøre det mer attraktivt å vedlikeholde bygningene, finne nye, lønnsomme driftsmåter, og på den måten holde kulturlandskapet i hevd og sikre bosettingen, og kanskje bidra til at allerede nedlagte gårdsbruk kan få nye eiere med nytt syn på både drift og bosetting. Om de for en periode, kanskje til og med en lang periode, hadde et annet syn på lønnsomhet og avkastning av kapital i form av en svært langsiktig investeringshorisont, synes ikke jeg det ville gjøre noen verdens ting.

Det er et poeng her at mål og virkemidler har vist seg ikke å henge sammen. Da må man se på virkemidlene. Det er ikke statsråden og de rød-grønne villige til å gjøre. Det kommer klart frem av brevet til komiteen hvor det fremheves flere steder at de målene som priskontrollen er satt til å ivareta, er viktige også i dag. Men spørsmålet som reises, og som statsråden ikke besvarer – og heller ikke de rød-grønne i innstillingen – er om gårsdagens virkemidler er de riktige til å ivareta dagens og morgendagens målsettinger. Det er lett å slutte seg til målsettingene, men vi må tenke gjennom om vi får virkemidler eller har virkemidler som kan bidra til at de med investeringslyst og skaperevne nettopp kan nå disse landbrukspolitiske målene.

Vi hørte i forrige debatt at det ble snakket om skaper-evne, verdiskaping i distriktene, og jeg tror at etter hvert

som vi beveger oss gjennom denne dagen med de sakene som er oppe, vil vi støte på det samme hele tiden – det jeg oppfatter som et kompakt forsvar fra regjeringspartiene for det bestående og med for lite ønske, tror jeg, om endringer.

Alf Egil Holmelid (SV) [14:30:28]: Det er positivt at opposisjonen tek opp landbrukspolitiske spørsmål og engasjerer seg i denne viktige næringa.

Vi lever i ei verd der mange svelte, og der det er behov for auka produksjon av mat. Den klimakrisa vi står overfor, kan forverre denne situasjonen. Derfor er det viktig at Noreg tek sin del av ansvaret for å produsere mat, og at vi i størst mogleg grad brukar alle tilgjengelege ressursar.

Landbruket er òg ein viktig basis for å oppretthalde levande bygder over heile landet og derigjennom legg grunnlaget for anna næringsverksemd. Det legg grunnlaget for busetnad og for variert næringsstruktur.

Derfor er det viktig å føre ein landbrukspolitikk som kan oppretthalde mangfaldet og breidda i norsk landbruk. Og derfor er det positivt at opposisjonen engasjerer seg i landbrukspolitiske spørsmål.

Men dei aller fleste landbrukspolitiske forslaga som kjem frå Framstegspartiet og Høgre, handlar om éin ting – dei har ulike nyansar og ulike vinklingar, men dei har det same fokuset, nemleg avregulering av landbruket. Dei er eit element i ein politikk for å rive ned den balansen mellom marknad og regulering som vi har i norsk landbruk, og som har teke vare på norsk landbrukspolitikk, sjølv om det er mange utfordringar som vi står overfor. Dette er ein balanse som er heilt nødvendig for å ta vare på landbruket i vårt langstrakte og mangfaldige land.

Noreg er eit mangfaldig land med store variasjonar i topografi og klima. Dei brattlendte bruka i mange delar av landet kan vanskeleg konkurrere på lik line med flatbygdene. Derfor treng vi ein blandingsmodell der politiske tiltak bidreg til å nå dei måla som marknaden ikkje klarar å oppfylle. Prisregulering på jordbrukseiendom er eit slikt tiltak – det som økonomane kallar svikt i marknadssystemet.

Eg kan vanskeleg sjå korleis fjerning av prisregulering kan vere til gagn for å nå dei overordna måla i landbrukspolitikken. Det er gunstig for dei som vil ut av næringa, men det vil auke kostnadene for dei som ønskjer å skape seg eit levebrød i næringa.

Den reguleringsallergien som høgrepertia er smitta av, fjernar grunnlaget for å føre ein aktiv og differensiert landbrukspolitikk. Han vil rasere landbruket i store delar av landet, ikkje minst i det fylket eg kjem frå. Han vil òg svekkje arbeidet for å oppretthalde levande bygder i distrikta.

Eg ser med glede fram til ein frisk debatt om dette når vi får den annonserte landbruksmeldinga.

Irene Lange Nordahl (Sp) [14:33:33]: Priskontrollen ved erverv av landbrukseiendom skal ivareta hensynet til å forbeholde landbrukseiendommer for aktive yrkesutøvere, sikre rekruttering til næringen og gi yrkesutøverne økonomisk og sosialt tilfredsstillende forhold. Det er der-

for viktig at prisnivået på landbrukseiendommer ikke må ligge høyere enn at en med normal god utnyttelse av eiendommens driftsgrunnlag kan oppnå et tilfredsstillende økonomisk resultat.

Priskontrollen ved erverv av landbrukseiendom følger av konsesjonsloven § 9. Ved avgjørelser av søknader om konsesjon for erverv av eiendom som skal nyttes til landbruksformål, skal det bl.a. legges vekt på om den avtalte prisen tilgodeser en samfunnsmessig forsvarlig prisutvikling. Med en samfunnsmessig forsvarlig pris forstås en pris som bidrar til å realisere målene i landbrukspolitikken.

Det forslaget fra Fremskrittspartiet innebærer, er en avvikling av priskontrollen og la markedet for eiendomsalg råde grunnen. Senterpartiet vil på ingen måte støtte Fremskrittspartiets forslag om å legge til rette for flere fritidseiendommer i kommuner som ønsker fast bosetting. Forslaget fra Fremskrittspartiet understreker nettopp dette gjennom den argumentasjonen som de har brukt i saken.

Senterpartiet mener at en styrking av selvforsyningsgraden er viktig, og at det å styrke inntekten til matprodusent er avgjørende for å kunne drive landbruk i Norge og opprettholde aktiviteten og bosettingen i hele landet.

Jeg vil også komme med en saksopplysning: Prosjektet «Lys i alle glas», eller «lys i alle vinduer» som Fremskrittspartiet har nevnt – det heter altså «Lys i alle glas» – har til formål å sikre fast bosetting og næringsutvikling. Det virker derfor påtakelig at Fremskrittspartiet i samme ånddrag nevner at det er 160 000 mennesker som har svart at de ønsker et småbruk som fritidseiendom. Det har ingen ting med målsettingen i nevnte prosjekt å gjøre.

Det kan være fristende å utfordre Fremskrittspartiet på om de ikke for én gangs skyld kan være ærlige og innrømme at det de egentlig ønsker, er at Distrikts-Norge skal være en ren fritidsarena og ikke en allsidig nærings- og fritidsarena med fast bosetting som i dag.

Borghild Tenden (V) [14:36:04]: Venstres grunnleggende holdning i landbrukspolitikken er at det må bli større mangfold og mindre reguleringer. Lokale myndigheter må få større frihet til å se landbrukspolitikken i sammenheng med øvrig næringspolitikk. Venstre ønsker derfor en full gjennomgang av hele det kompliserte landbruksregelverket med sikte på en kraftig modernisering, færre skjemaer og enklere retningslinjer. Dette gjelder også spørsmål om priskontroll og boplikt på landbrukseiendommer. Felles for begge disse regelverkene er, slik Venstre ser det, at de ikke virker etter sin hensikt.

For å ta spørsmålet om priskontroll: Begrunnelsen for dagens regelverk er et ønske om at landbrukseiendommer skal forbeholdes aktive utøvere, sikre rekruttering til næringen og «regulere» økonomien i næringen. Prisnivået på landbrukseiendommer må derfor ikke ligge høyere enn at man med normal utnyttelse av eiendommens driftsgrunnlag kan oppnå et tilfredsstillende økonomisk resultat. Det har vi hørt flere fra regjeringspartiene si her i dag. Dette høres veldig tilforlatelig ut. Problemet er bare at driftsgrunnlaget for en landbrukseiendom med 30 dekar dyrket jord er minimal, mens boverdien for en tilsvarende eiendom kan være svært stor.

Det å sette en grense for priskontroll på 1,5 mill. kr med tanke på hva man får ut av bolig i mer sentrale strøk blir derfor bare unødvendig regulering og unødvendig byråkrati. Venstre deler derfor forslagsstillernes intensjoner langt på vei om at dette er et regelverk som – slik det framstår i dag – bare er unødvendig inngripen og detaljkontroll av omsetninger av eiendommer som en gang har hatt sin hovedvirksomhet knyttet til landbruket, men som ikke lenger har det.

Venstre mener imidlertid at det i enkelte helt spesielle saker kan være grunnlag for å ha en viss priskontroll. Venstre mener imidlertid at grensene for når denne priskontrollen skal skje, bør heves betydelig. Det bør ikke inntreffe priskontroll og konsesjonsbestemmelse for omsetning av normale småbruk. De bør være like fritt omsettelige som hvilken som helst annen bolig. Venstre fremmer derfor forslag i salen i dag om at konsesjonsloven endres slik at grensen for når konsesjonsplikten inntreffer, heves til 50 dekar, og at grensen for prisvurdering heves til 3 mill. kr.

Boplikt er tema i neste sak, men jeg drister meg avslutningsvis til å si litt kort om det her. Venstre vil myke opp det statlige bopliksregelverket for landbrukseiendommer. Venstre vil ha en mer aktiv bosettingspolitikk for de landbrukseiendommene som i all hovedsak er et sted å bo. Det bør først og fremst være lyst og engasjement til å drive gårdsbruk som er drivende for om en ønsker å overta en landbrukseiendom, ikke boplikt og arv. Gjennom fødsel gis det i dag i odelsloven fortrinnsrett til nesten 80 pst. av landbrukseiendommene i Norge. Venstre mener det må bli enklere å få kjøpt landbrukseiendommer.

Venstre mener også at dagens forbud mot å dele opp en eiendom som brukes eller kan brukes til jordbruk eller skogbruk, er et lite treffsikkert virkemiddel for å sikre forsvarlig drift og samfunnsnyttig bruk av arealressursene. En oppheving av delingsforbudet vil legge til rette for gode løsninger i eier- og bruksutvikling og en bruk av arealene som vil være i samsvar med en fremtidsrettet landbrukspolitik.

Helt til slutt: Venstre ønsker et aktivt landbruk over hele landet. Vi ønsker også å opprettholde støtten til landbruket over statsbudsjettet på om lag dagens nivå. Skal vi lykkes med dette, er det helt nødvendig at vi tilpasser landbruket den nye tid og gir større muligheter og et større handlingsrom til dem som vil satse helhjertet på en fremtid innenfor næringen. Det er en fremtidsrettet, ansvarlig og liberal politikk, slik Venstre ser det.

Jeg tar opp Venstres forslag, som er omdelt i salen.

Presidenten: Representanten Borghild Tenden har tatt opp de forslag hun refererte til.

Statsråd Lars Peder Brekk [14:40:41]: Forslaget innebærer at priskontrollen ved erverv av landbrukseiendom avvikes. Jeg er enig med komiteens flertall i at dette forslaget bør avvises.

Priskontrollen ved erverv av landbrukseiendom følger av konsesjonsloven § 9. Ved avgjørelser av søknader om konsesjon for erverv av eiendom som skal nyttes til land-

bruksformål, skal det bl.a. legges vekt på om den avtalte prisen tilgodeser en samfunnsmessig forsvarlig prisutvikling. Med en samfunnsmessig forsvarlig pris forstås en pris som bidrar til å realisere målene i landbrukspolitikken. Det gjelder mål som å forbeholde landbrukseiendommer for aktive yrkesutøvere, sikre rekruttering til næringen og å gi yrkesutøverne økonomisk og sosialt tilfredsstillende forhold. Prisenivået på landbrukseiendommer må da ikke ligge høyere enn at en med normal god utnyttelse av eiendommens driftsgrunnlag kan oppnå et tilfredsstillende økonomisk resultat. Dette er etter min mening viktige mål.

Forslagsstillerne hevder at priskontrollen må oppheves fordi kontrollen er til hinder for at landbrukseiendommer kommer på salg. Det antydes i den forbindelse at prisstigningen for landbrukseiendom ikke har vært like stor som prisstigningen på boliger, slik at selgere ikke er i stand til å kjøpe seg en alternativ bolig. Jeg anbefaler en noe mer kunnskapsbasert inngang til saken framfor den ideologiske inngangen som mange fremmer her i denne sal.

Statistisk sentralbyrå har på sine nettsider lagt ut en egen figur som viser prisutviklingen for boliger, landbrukseiendommer og fritidsboliger for perioden 2000–2009. Den som tar seg bryet med å se på figuren, vil finne at prisutviklingen for boliger og landbrukseiendommer er nokså sammenfallende i den aktuelle perioden. Prisene for fritidsboliger varierer imidlertid mye.

Det er heller ikke statistisk belegg for å hevde at omsetningen av landbrukseiendommer hemmes på grunn av eksistensen av juridiske virkemidler, herunder priskontroll eller endringer i virkemidlene. Omsetningstall fra Statistisk sentralbyrå som gjelder eiendommer registrert i landbruksregisteret, viser nemlig ingen nevneverdig forskjell i utviklingen i omsetning for eiendommer over konsesjonspliktig størrelse, eller under slik størrelse. Debatten om priskontroll må forankres i dette og i det forhold at prisøkningen på landbrukseiendom i de senere årene har vært stor.

Etter min mening bør ikke priskontrollen utpekes som hovedårsaken til at utbudet av landbrukseiendommer på salg ut av familien ikke er større enn det er. En doktoravhandling av Frode Flemsæter fra Norsk senter for bygdeforskning viser at tilknytning og slektsfølelse i mange tilfeller har betydelig større betydning for om eier vil selge en eiendom, enn regelverket. Det oppfatter jeg er i overensstemmelse med erfaringer som mange av oss har.

Selv om jeg ønsker et større utbud av landbrukseiendommer i markedet og vil stimulere til det, er det absolutt klare grenser for hvilke virkemidler som kan tas i bruk for å få dette til. Vi kan ikke tvinge eierne til å selge sin egen private eiendom.

Som oppfølging av signalene fra Stortinget i forbindelse med behandlingen av lovforslagene til endringer i eiendomslovgivningen i 2009 sendte jeg våren 2010 ut rundskriv med justeringer i priskontrollen. Priskontrollen for bebygd eiendom ble koblet til de nye arealgrensene for odlingsjord og boplikt. I tillegg ble den nedre beløpsgrensen for hvilke bebygde eiendommer som skulle omfattes av kontrollen, doblet til 1,5 mill. kr, og det ble lagt opp

til at kommunene kunne legge på et påslag på boverdi på inntil 1,5 mill. kr. Det ble altså senest i fjor gjort endringer i priskontrollen som tar sikte på å stimulere til et større utbud av eiendommer.

Jeg ønsker å komme tilbake til flere faktiske opplysninger knyttet til priskontroll i forbindelse med den stortingsmeldingen om landbrukspolitikken som er varslet i Soria Moria-erklæringen.

Jeg er for min del ikke i tvil om at en høy eiendomspris stiller høyere krav til inntjening for kjøpere av landbrukseiendom. Denne belastningen er størst de første årene etter overtakelse. En økning i pris vil kanskje særlig være til ulempe for de yngste kjøperne som regelmessig må antas å ha mindre egenkapital enn de eldre. Prisøkningen har på den andre siden mindre å si for deltidsbrukere, særlig i områder med god tilgang på arbeidsplasser i sentrale områder. Ved høyere eiendomspriser vil også kapitalbehovet øke hos de aktive jordbruksbedriftene, og en større kapital skal ha avkastning. Det vil dermed påvirke resultatmål for lønnsomhet i jordbruket som inneholder godtgjøring til kapitalen.

Formålet med priskontroll er å ivareta hensynet til den som skal inn i landbruksnæringen, ikke den som skal ut av næringen, slik mange representanter her i salen har understreket tidligere i debatten. Sett i lys av at prisutviklingen de siste årene har gått i retning av mye høyere priser, er det grunn til å anta at en ved å oppheve priskontrollen risikerer at situasjonen forverres, særlig for yngre næringsutøvere uten nevneverdig egenkapital.

Selv om jeg har forståelse for at investeringslysten kan svekkes for den som skal ut av næringen, mener jeg derfor at priskontrollen etter en samlet vurdering bør bestå.

Presidenten: Det åpnes for replikkordskifte.

Per Roar Bredvold (FrP) [14:46:01]: I svarbrev til komiteen av 16. november i fjor skriver statsråden bl.a. følgende:

«Prisnivået på landbrukseiendommer må da ikke ligge høyere enn at en med normal god utnyttelse av eiendommens driftsgrunnlag kan oppnå et tilfredsstillende økonomisk resultat.»

Da er spørsmålet mitt: Hva er forskjellen på en eller noen som kjøper en landbrukseiendom ute i distriktet for 3 mill. kr, kontra en som kjøper en annen type nærings-eiendom for 3 mill. kr? Begge to kan være like viktige, og hvorfor skal da den ene være garantert et økonomisk godt utbytte kontra den som kjøper en annen type næring? Spørsmålet mitt er også: Hva er et tilfredsstillende økonomisk resultat for en som kjøper f.eks. en gård for 3 mill. kr?

Statsråd Lars Peder Brekk [14:46:53]: Prisregulering av landbrukseiendommer er til for å ivareta samfunnsmessige hensyn, bl.a. det som ble nevnt i mitt innlegg og i flere representanters innlegg, at man skal sikre rekruttering til næringen, at yngre utøvere skal ha mulighet til å gå inn i næringen uten å blø for mye. Det er også viktig å understreke det faktum at når man sitter på eierska-

pet til en konsesjonspliktig landbrukseiendom, sitter man også på en rettighet til å motta tilskudd fra det offentlige – tilskudd som selvsagt er der for å sikre at aktiviteten på bruket skal kunne ivaretas, og at man skal ha mulighet til å leve av det. Det er litt av den balansegangen vi snakker om her, og som ikke Fremskrittspartiets representanter eller andre representanter ivaretar gjennom sine innlegg. De ser ikke at også de rettighetene man får gjennom overføringer og tilgang til tilskudd, må hensyntas når man skal fastsette samfunnsøkonomisk forsvarlige priser.

Svein Flåtten (H) [14:48:09]: Jeg er veldig enig med statsråden når han skriver at han har gjort en del endringer som følge av lovarbeidet i 2009 i forhold til priskontrollen. Den følger nå grensene for boplikt, og han har hevet kjøpesummene.

I sitt innlegg snakket også statsråden om at han kunne ønske seg en – jeg tror han brukte begrepet – «mer kunnskapsbasert inngang» til saken fra opposisjonens side, tror jeg det måtte være. Det som er interessant å vite, er: Hvilken kunnskapsbasert inngang har statsråden til denne saken når han foreslår oppmykninger og endringer, og faktisk – hvis jeg tolker ham riktig – også sier at han vil vurdere dette videre i forbindelse med landbruksmeldingen? Hvilken bakgrunn har han for å gjøre disse endringene?

Statsråd Lars Peder Brekk [14:49:11]: Noe av bakgrunnen for at jeg brukte begrepet «kunnskapsbasert inngang» er at det hevdes at det er svært ulik prisutvikling på boligeiendommer generelt og landbrukseiendommer. Det viser Statistisk sentralbyrås tall at ikke er tilfellet. De siste åtte–ti årene har vist at det stort sett er samme utvikling for boligeiendommer og landbrukseiendommer. Det varierer i litt større grad for hytte- og fritidseiendommer. Utgangspunktet for min tenkning rundt dette er at det faktisk er andre forhold som påvirker situasjonen i stor grad enn bare prisen. Det er slektskapsforhold, og det er tilknytning til eiendommen. Det viser forskning fra Norsk senter for bygdeforskning, ved Frode Flemsæter, som jeg også har nevnt. Det er det som er utgangspunktet mitt. Da må vi selvsagt se på hvordan vi kan finne løsninger for å sikre økt omsetning. Jeg avviser ikke at prisen har en viss betydning, men det er ikke alene den viktigste betydning.

Torgeir Trældal (FrP) [14:50:25]: Jeg vil fullføre det statsråden sa om «kunnskapsbasert inngang», som vi i opposisjonen tydeligvis ikke har.

Med den politikken som drives i dag, er det bare rundt 13 pst. som har hele sin inntekt som bønder. Man har, som statsråden tidligere har sagt fra denne talerstolen, en god del hobbybønder som vi er glade for å ha. Vi er glade for at de er med på å bygge opp jorda, at de leverer mat, melk og det vi trenger. Da er mitt spørsmål til den kunnskapsbaserte inngangen til statsråden: Henger det på greip å si at det ikke er kunnskapsbasert inngang, når man heller skal ha 36 000 tomme bruk som står og råtner ned, i stedet for å la eventuelt hobbybønder få lov til å produsere mer mat, få distriktene til å leve av turisme, mat og annet?

Hva er forskjellen på den kunnskapsbaserte inngangen til statsråden og opposisjonen?

Statsråd Lars Peder Brekk [14:51:30]: Jeg vil gjenta det jeg sa i mitt tidligere innlegg, at det er utviklingen av prisen på boligeiendommer, landbrukseiendommer og fritidseiendommer som er utgangspunktet for begrepet «kunnskapsbasert inngang.» Jeg vil understreke at det også er slik at det uomtvistelig er andre forhold enn bare pris som påvirker ønsket om de 36 000 eiendommene skal stå der tomme, selges eller tas i bruk. Det er faktisk mange eiere som ikke ønsker å selge sin eiendom. De ønsker å sitte på den. De har kanskje flyttet fra den, bor i en by og har andre prioriteringer, men de ønsker av slektskapsmessige forhold, bl.a. familiemessige forhold, ikke å selge. Spørsmålet kan jo stilles tilbake til representanten fra Fremskrittspartiet: Når de ønsker å få økt utbud av eiendommer, er det slik at Fremskrittspartiet ønsker å tvinge folk til å selge sine eiendommer? Hvordan ivaretar man da den private eiendomsretten, som Fremskrittspartiet er en sterk forsvarer av?

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Svein Flåtten (H) [14:53:04]: Jeg tar ordet for å forsøke å rette opp en misforståelse i replikkvekslingen jeg hadde med statsråden. Det jeg mente med å bruke begrepet «kunnskapsbasert inngang», var å gi ham honnør for at han har gjort endringer. Det er bra. Vi ønsker også endringer, men vi ønsker mer endringer. Det var derfor jeg spurte ham om hva som var hans beveggrunner – jeg kalte det kunnskapsbasert inngang – for å gjøre disse endringene. Det jeg var ute etter, var å høre om de kanskje er de samme som Høyre og jeg har. Hvis de er det – og det tror jeg faktisk at de er – tror jeg det er et utslag av at også statsråden ser at tiden går og omstendighetene endrer seg, og det må mer fleksibilitet og mykhet til i disse systemene. Jeg håper det er det han har sett, for da er vi noenlunde på det samme sporet og kan stikke hodene opp av skyttergravene.

Så har jeg lyst til å avlegge representanten Holmelid et besøk. Han snakker om at med dette forslaget vil Fremskrittspartiet og Høyre avregulere landbruket fullstendig. Landbruket i Norge kommer alltid til å være en regulert virksomhet, det er det ingen tvil om. Men vi ser jo at resultatene ikke er gode nok. Vi har sett Riksrevisjonens gjennomgang, vi har sett – jeg skal ikke kalle det – departementets tilståelse, og alle er enige om at dette bør bli bedre. Lønnsomheten må bli bedre, fleksibiliteten må bli bedre, vi vet at målene ikke oppnås, virkemidlene må innrettes på en annen måte, og da må det være tillatt å ta opp forskjellige sider ved dette. For dette med prisreguleringen løser jo ikke alle problemer. Det har da heller ingen sagt at det kommer til å gjøre.

Jeg tror ikke det er slik at vi trenger mest mulig reguleringer, slik som jeg synes jeg hører Holmelid snakke om. Det er heller ikke slik at Høyre og Fremskrittspartiet

ønsker at norsk landbruk skal være en fritidsarena, altså at norske distrikter skal være en fritidsarena, slik representanten Lange Nordahl snakker om. Jeg ber faktisk om å bli trodd når jeg sier at jeg har alternative modeller, alternative tanker, for hvordan landbruket kan innrettes. Kanskje er det ikke de aller største endringene, men vi diskuterer i dag flere endringer, og resultatene taler egentlig for seg selv. Det burde være velkomment at noen vil diskutere alternative modeller.

Torgeir Trældal (FrP) [14:56:18]: I replikkordskiftet fikk jeg et spørsmål tilbake fra statsråd Brekk. Det gikk på om vi ville tvangs selge eiendom. Nei, Fremskrittspartiet vil aldri tvangs selge eiendom. Vi vil la det være opp til den som eier eiendommen, om han vil selge eller ikke selge. Det er eieren, grunneieren, som gjør det – verken stat, kemner eller andre skal fortelle den vanlige mannen i Norges land om han skal selge eiendom eller ikke. Men jeg la også merke til at statsråden i innlegget sier at man i dag ikke kan tvinge noen til å selge. Så da er mitt spørsmål til statsråden: Er det kanskje det vi ser i landbruksmeldingen nå, at man skal legge opp til tvang til å selge? Så jeg retter spørsmålet tilbake igjen om det du spurte meg om.

Som jeg nevnte i sted, er det rundt 13 pst. som lever av å drive landbruk i dag og kun har det som levebrød. Vi har 36 000 tomme bruk stående. Så er representanten fra Senterpartiet veldig opptatt av at vi skulle lage fritidsbruk. Vi har ikke tenkt å lage noen fritidsbruk. Men hvis noen vil selge bruket sitt, må de få lov å gjøre det. Så kommer kanskje de som statsråd Brekk har nevnt fra talerstolen flere ganger – de flotte, gode deltidsbøndene og hobbybøndene i Norge som holder matproduksjonen og melkeproduksjonen i gang. Det er klart, det vil de komme til å gjøre med vår politikk, hvor man får lov til å selge til den prisen man får. På den måten får man det til å skje.

Jeg vil ta et eksempel om en som ville selge sitt bruk. Man skulle lage et dyresykehus – dette er sitert i media. Man ville lage et dyresykehus for alle dyrene i nærheten. Så ble man enig om en pris, man setter prisen, alle er fornøyd, man fører pengene over på konto – og så kommer han Staten. Staten kommer og sier at dette godtar vi ikke, du skal ikke få den prisen. Hva skjer da? Jo, følgende skjer: Den personen som hadde tenkt å slutte og flytte inn til Bergen og være der på sine eldre dager med familien som hadde flyttet dit, kunne ikke realisere kjøp av leilighet i Bergen. For når staten sier at han bare får 1,5 mill. kr, for noe som er verdt mye mer, har han ikke råd til en leilighet i Bergen. Han måtte antagelig leid seg en container på havna, skulle man ha fulgt den rød-grønne regjeringens politikk. Dette viser hva som gjør at man må legge ned. Hva gjør man da? Istedenfor at det kommer ny virksomhet og nye tiltak, legges det ned og blir liggende brakk. Da er vi oppe i 36 001 gårder!

A k h t a r C h a u d h r y hadde her overtatt presidentplassen.

Per Roar Bredvold (FrP) [14:59:34]: Ifølge statsråden har noen kunnskapsbasert inngang – og andre ikke.

Jeg lurer på om «andre ikke» er Fremskrittspartiet, men jeg er i hvert fall ikke enig i det i det hele tatt. Løsningene på Norges landbrukspolitikk tror jeg ganske mange av oss har, og løsningene kan være ulike, men jeg tror at Fremskrittspartiet har vel så bra løsninger som regjeringspartiene. For det som har skjedd i tidligere perioder, den forrige perioden og i denne perioden, fram til nå, er at vi har færre bønder, færre gårdsbruk og færre antall dekar produktivt areal. Det eneste som har økt, er tomme gårdsbruk rundt omkring – ca. 35 000 gårdsbruk står i dag tomme. Da har ikke den politikken som har vært ført, vært helt bra.

Jeg stilte i stad spørsmål til statsråden om hva man forventer at en inntekt på en investering på f.eks. en gård på 3 mill. kr kan være. Det står i svarbrevet fra statsråden at man skulle ha en forsvarlig økonomisk avkastning på investeringer. Da spør jeg på nytt igjen: Hva kan en årsinntekt for en som kjøper en gård på 3 mill. kr, være?

Ellers er det en kjensgjerning at tallet på befolkningen synker mange steder. Det er spesielt der vi har de store gårdsbrukene. Fremskrittspartiet blir kritisert fra opposisjonen for vår politikk, men vi hører ikke noe om løsnin-ger, om hva vi skal gjøre for å få folk til å selge disse 35 000 tomme gårdsbygningene. Man prater om slektskap osv., og at det er mange som ikke vil selge. Det er riktig. Men det er en kjensgjerning at det er mange som kan tenke seg å selge. Men på grunn av den prisfastsettelsen i landbrukspolitikken vi har i dag, får de ikke det de ønsker for gården – for det de mener deres generasjon og tidligere generasjoner har bygd opp. Det er klart at ingen vil gi bort livsverket sitt, det som har vært der i mange år. Da må vi oppmuntre til salg overfor dem som ønsker å selge. Fremskrittspartiet vil selvfølgelig ikke bruke tvang, slik noen har hevdet. Men det må da iallfall gå an å oppmuntre til salg. Det jeg savner, er at posisjonen og statsråden gir løsninger for å få i gang dette.

Harald T. Nesvik (FrP) [15:02:12]: Først må jeg si at jeg ikke tviler på verken regjeringens eller landbruks- og matministerens gode visjoner for og tanker om hva man ønsker å oppnå og hva som ligger til grunn for prisfastsettelsen.

Men av og til er det slik at vi bør stoppe opp og se på om det regelverket som foreligger, virker etter intensjonen. Når det gjelder denne saken tror jeg at man bør stoppe opp og gjøre opp litt regnskap, begynne å se på tanken bak dette, og virkningen av det, og se hva som skjer der ute i Distrikts-Norge. Er det slik at dette holder prisen nede, og at aktiviteten går opp? Eller er det slik at dette loverket faktisk virker mot sin hensikt, og at man på mange måter er med på å avfolke og hindre omsetning og drift i landbruket? Er det det som skjer?

Når man ser på tallene, antall gårdsbruk som tas ut av drift, viser det med all tydelighet at denne regelen ikke virker etter hensikten. Da hadde jeg forventet at statsråden iallfall sa noe om hvilke grep statsråden vil ta for å motvirke denne trenden vi ser. Det er stadig flere mørklagte gårdsbruk. Vi klarer riktignok å produsere like mye mat i dette landet, men man forhindrer faktisk å overlevere ei-

endom fra én part til en annen, som følge av at det er staten som går inn og forteller hva en eiendom skal koste. Staten sier ikke at det koster for lite, men staten er uenig med kjøper og selger når de er villige til å inngå en handel seg imellom. Staten eller det offentlige sier: Nei, dette er for dyrt – dette kan dere ikke få lov til å inngå handel om.

Dette er utdatert. Før eller siden må det også gå opp for regjeringen.

Irene Lange Nordahl (Sp) [15:04:58]: Jeg synes denne debatten for så vidt har utviklet seg som forventet, men også underlig.

På min vei har jeg ikke møtt en eneste bonde som ønsker mer fremskrittspartipolitikk. Bøndene vet at Fremskrittspartiets politikk vil bety en avvikling av landbruket i store deler av landet. Det er det ikke noen tvil om. Det er et sett av virkemidler som Fremskrittspartiet ønsker å sette i verk.

Grunnen til at jeg tok ordet helt til slutt er at innleggene med all tydelighet viser at det er fritidsarenaen som de prioriterer.

Senterpartiet er opptatt av å legge til grunn et levende landbruk over hele landet, og at det skal være mulig å bo og drifte også for de yngre generasjonene. Jeg synes det er påtakelig at Fremskrittspartiet tar til orde for satsing på fritidsboliger. Jeg viser til det som står i komiteens merknader, der man har skrevet om prosjektet om lys i alle vindu. Samtidig viser de til de 160 000 som har ytret ønske om å kjøpe seg et småbruk for å bruke dem til fritidsboliger. Prosjektet «Lys i alle glas», som det heter, har til hensikt å skape næringsutvikling og bosetting i distriktene. Det er det motsatte av det Fremskrittspartiet står for. Da blir det påtakelig at man bruker det prosjektet som argument for Fremskrittspartiets politikk.

Jeg ser fram til at vi skal ha flere debatter i dag. Vi kommer til å få flere debatter om landbruksmeldingen når den kommer. Men det som da er viktig, er at vi er tydelig på hva det er vi ønsker med landbruket, og hva slags politikk vi ønsker. Senterpartiet ønsker økt matproduksjon og økt selvforsyningsgrad. Da må vi også sette inn et sett av virkemidler for å oppnå det. Vi må ta den store himmelen over oss, og se at vi faktisk er i en verden der 1 milliard mennesker sulter. Vi får økende befolkning i vårt eget land. Det krever at vi også tar tak og sikrer norsk matproduksjon, økt utvikling og fornying på dette området.

Torgeir Trældal (FrP) [15:07:23]: Jeg klarte ikke å dy meg, jeg måtte svare litt til representanten fra Senterpartiet, som prøver å legge det fram slik at vi bare skal ha fritidseiendommer. Det er jo absolutt ikke sant. Vi vil jo akkurat det motsatte, vi ønsker å få bygdene til å leve, vi ønsker at bygdene skal være der. Men med Senterpartiets politikk bygger vi ned, ned, ned, og det er snart ikke et lys igjen i en fjøs. Og nå er utelysene snart også slukket, med Senterpartiet.

Man sier at det ikke finnes bønder som vil ha fremskrittspartipolitikk. Ja, da tror jeg kanskje man burde bevege seg litt utenfor Senterpartiets egne partikontorer. Det

er faktisk veldig mange bønder som er medlemmer i Fremskrittspartiet – det er veldig mange av dem som er medlemmer hos oss. Og det er jo dem vi hører på – det er dem vi i vår fraksjon og vårt parti hører på. De kommer til oss og legger fram de dagligdagse problemene, problemene de møter i hverdagen, problemer de møter hele veien, mot et byråkrati, mot all offentlig overstyring og et offentlig nærmest overgrep mot enkelte som vil selge sin egen eiendom, men blir stoppet av staten. Fremskrittspartiet tar totalt avstand fra at staten nærmest som en diktaturstat skal gå inn og fortelle hva hver enkelt kan forhandle fram av pris. Vi har respekt for enkeltindividet, vi har respekt for at hver enkelt person klarer det. Man klarer å føde fram barn, man klarer å oppdra barn, man klarer å gjøre det man skal gjøre, men man skal altså ikke få mulighet av det sosialistiske flertallet til å bestemme når man skal selge sin egen bolig. Det har ingenting med demokrati å gjøre, det har noe med – jeg skal ikke si ordet, men jeg hadde lyst til å si det. Så der er den store og hele forskjellen mellom vår politikk og den sosialistiske politikken: Vi er der for folk flest, men Senterpartiet og regjeringen er der mot folk flest.

Statsråd Lars Peder Brekk [15:09:47]: Jeg tror nok at det er lurt å dempe valøren på ordbruken i denne debatten. Jeg synes ikke det passer seg å bruke begrepet «diktatur» om et annet politisk partis politikk eller en motstanders politikk.

Det som jeg tror er viktig å ta med seg, er at det er to ulike innganger til denne diskusjonen om hvordan vi får aktivitet i jordbruket, en produksjon som vi alle ønsker – jeg tror alle ønsker det. Den ene er troen på avregulering, la markedet rå, slik som vi har sett i mange andre land, og som ikke er situasjonen i Norge, og så er det denne blandingsøkonomien/planøkonomien, som vi har tendenser til i Norge. Det er altså i veldig stor grad en ideologisk debatt som er utgangspunktet for denne saken. Jeg må bare si det slik at for min egen del ser jeg ideologiske diskusjoner i dette, men også praktiske, faktiske diskusjoner som f.eks. går rundt hva som er årsaken til at eiendommer ikke selges. Jeg har forsøkt å nevne et par årsaker – det er slektskapsforhold og familieforhold som gjør at ikke alle eiendommer selges, som mange av oss kunne ønske ville skje, og det kan være andre årsaker. Men det som iallfall er helt åpenbart, er at når det gjelder et fullstendig frislipp i norsk landbruk, som er det f.eks. Fremskrittspartiet gir uttrykk for her, er det ingen steder man har erfaring med at det gir en effekt som sikrer aktivitet rundt omkring i distriktene, rundt omkring i bygder. Det vi vet, er at et fullstendig frislipp vil skape en betydelig sentralisering i norsk landbruk, som det gjør i annet næringsliv. Det ønsker ikke regjeringspartiene, regjeringspartiene ønsker et større mangfold.

Så kan vi spørre oss om vi har oppnådd det store mangfoldet. Ja, det er jo et paradoks at Fremskrittspartiet angriper regjeringen for at det går mange gårdsbruk ut av drift, når de selv gjennom sin politikk vil stå for en oppgiring av samme utvikling dersom man f.eks. fjerner 6–7 mrd. kr av overføringene til næringen. Det er et pa-

radoks, synes jeg, som Fremskrittspartiets representanter bør erkjenne. De bør erkjenne at de bruker en argumentasjon mot regjeringspartiene basert på antall bruk som går ned, men deres egen politikk vil være den som girer opp denne utviklingen.

Alf Egil Holmelid (SV) [15:12:43]: Eg skjønner godt at Framstegspartiet brukar sterke ord når dei skal beskrive landbrukspolitikken, for dei veit inst inne at landbrukspolitikken deira vil føre til ei avfolking av bygdene rundt der eg kjem frå, og dei vil nok, for å leggje skjul på det store inngrepet dei vil gjere med landbrukspolitikken sin, med drastiske kutt i både overføringane og tollvernet, prøve å lage ein veldig retorikk rundt det som går på reguleringstyranniet, som dei kallar det for.

Eg synest vi skal sjå på det konkrete her: Dersom vi aukar prisnivået på landbrukseiendomar, aukar vi kostnadsnivået for produksjonen, og då reduserer vi inntektsnivået, og ein av dei tinga som gjer at vi får fråfall frå næringa, er inntektsnivået. Vi kan jo kanskje minne om utviklinga av inntektsnivået under den borgarlege regjeringa i forhold til utviklinga av inntektsnivået under denne regjeringa. Det burde kanskje nokon kvar ta inn over seg, samtidig som vi veit at den borgarlege regjeringa sette i verk mange tiltak som fremma strukturering og sentralisering. Så den ordbruken no skjønner eg veldig godt trengst for å leggje skjul på kva som reelt er konsekvensen av den liberalistiske politikken som Framstegspartiet fører, og som Høgre og til dels Venstre hengjer seg på.

Så har eg lyst til å seie til det som går på regulering og fridomen til den enkelte: Den tidlegare leiaren i Bondelaget i Vest-Agder, sa det slik, at enkelte gonger kan vi bli irriterte, men når vi tenkjer oss om, ser vi at på lang sikt er det dette som tener også vår fridom.

Terje Aasland (A) [15:14:24] (komiteens leder): I forrige sak ble jeg tillagt den hensikt å prøve å tildekke en uenighet. Jeg håper ikke jeg blir tillagt det i denne saken, for her er det to rake motsetninger. Det er som svart-hvitt, inngangen til diskusjonen om denne saken. Det som blir sagt i denne debatten, forteller veldig mye om Fremskrittspartiet. Det forteller også veldig mye om Høyres inngang til landbrukspolitikken, i og med at de er med på forslaget som her blir fremmet av mindretallet.

Det er jo ingen tvil om at det som eventuelt må være hensikten med mindretallets forslag, i hvert fall ikke er hensynet til norsk landbrukspolitik, tvert om. Hensikten og motivet bak forslaget kan ikke være annet enn å gi maksimal avkastning på landbrukseiendommers verdier, slik som det ligger i dag, uten hensyn til landbruksproduksjon overhodet. Det er å maksimere den kapitalen som ligger der, som utvilsomt er mindretallets vilje bak forslaget. Det er en ærlig sak, men ikke dekk det bak at dere ønsker en troverdig inngang til norsk landbruksproduksjon. Det blir i hvert fall veldig merkelig.

Jeg skjønner ikke hvordan det går an å regne ut at et gårdsbruk som blir omsatt for 3 mill. kr, i et tenkt tilfelle, gir større lønnsomhet eller mer iver til å overta det gårdsbruket hvis det verdsettes til 4 eller 5 mill. kr. Hvordan

kan en få et sånt regnestykke til å gå opp? En må være svært liberal i sin tankegang for å få det til.

Det er ikke annet enn hensynet til profitt på den eksisterende eiendom som er bakgrunnen for dette forslaget, slik jeg ser det. Det ville være unaturlig å bifalle mindretallets forslag hvis en er opptatt av norsk landbrukspolitikk.

Prisfastsetting av konsesjonspliktige landbrukseiendommer er nødvendig. Det viser de små marginene og den svake lønnsomheten som er der, og ikke minst forholdet til et utfordrende marked, et marked som aldri kan bære den økningen dere ønsker å legge inn i norske landbrukseiendommer med det forslaget dere foreslår. Det er helt umulig. Og jeg synes det er skremmende at en i utgangspunktet begrunner et sånt forslag på basis av landbrukspolitikk.

Presidenten: Presidenten vil anbefale samtlige representanter om å rette talen til presidenten når de holder sine innlegg.

Harald T. Nesvik (FrP) [15:17:48]: Det er godt å se at det er litt fyr i debatten i salen en gang i blant – kanskje litt vel mye i enkelte sammenhenger – men vi får prøve å dra debatten litt ned igjen.

Jeg vil bare kommentere et par ting, i første rekke til statsråden. For statsråden henviser til noe helt annet, nemlig overføringene til landbruket. Det har jo ingenting med prisfastsettelse av landbrukseiendommer, som vi her snakker om, å gjøre. Men statsråden glemmer én ting i sin iver etter å fortelle hvor mye Fremskrittspartiet vil redusere overføringene med, nemlig at man samtidig gjør en del grep knyttet til dereguleringer, til hva man kan produsere, til omsetningskvoter etc. Det er altså en viss sammenheng mellom det man gjør på den ene siden, og det man gjør på den andre siden.

Representanten Terje Aasland, komiteens leder, var inne på hvor viktig det er å holde prisen nede, og at man ikke får økt lønnsomhet ved at prisen settes opp. Nei, men ett av problemene til norsk landbruk i dag, er manglende investeringsvilje. Den investeringsmangelen som vi i dag ser i norsk landbruk, er ett av de største problemene vi har. Og det er faktisk en viss sammenheng: Hvis man f.eks. skal kunne låne og drive med investering i gårdsbruket sitt for å kunne gjøre det mer lønnsomt, mer attraktivt og enklere å jobbe der, så er det faktisk en sammenheng mellom hva man i framtiden kan omsette dette for, og viljen til å påta seg de betydelige investeringene. Og da er dette en av de tingene som faktisk kan være med på å holde en nede.

I dag tror jeg ingen i denne sal, kanskje bortsett fra SV, kunne tenke seg en situasjon der vi satte oss ned og sa at nå må vi begynne å prisregulere leilighetene i Oslo sentrum igjen, fordi det er helt urimelig og utenkelig at folk som skal bosette seg i Oslo – for vi ønsker jo ungdom bosatt her – skal måtte betale så dyrt for leilighetene sine.

Det er mange innganger man kan komme med. Men det som er hele hensikten her, og som egentlig forskjellene dreier seg om, er: Skal to parter, altså en kjøper og en selger, fritt kunne få lov til å avtale en pris for en landbrukseiendom, eller skal de ikke? Skal det være slik at staten skal kunne gå inn og bestemme prisen, eller bør

dette være overlatt til de to partene, altså eieren av eiendommen, og den som ønsker å bli eier av eiendommen? Fremskrittspartiet mener at det bør kunne avgjøres av disse to partene, verre er det faktisk ikke, og at staten ikke trenger å blande seg inn og fortelle at dette blir for dyrt, dette får dere ikke lov til å bli enige om, det skal være 500 000 kr lavere. Det er egentlig det saken dreier seg om.

Presidenten: Per Roar Bredvold har hatt ordet to ganger og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Per Roar Bredvold (FrP) [15:21:06]: Jeg vil nok engang henviser til statsråden, og brevet av 16. november, der han sier følgende:

«Prisnivået på landbrukseiendommer må da ikke ligge høyere enn at en med normal god utnyttelse av eiendommens driftsgrunnlag kan oppnå et tilfredsstillende økonomisk resultat.»

Hva er et «tilfredsstillende økonomisk resultat»? For det er jo avhengig av gårdens salgspris. Og et økonomisk tilfredsstillende resultat er avhengig av den som vil drive gården, og den som har drevet gården. Men her er det altså myndighetene som skal bestemme. Og da spør jeg altså statsråden for tredje gang om han kan være så snill å svare på hva som er et økonomisk tilfredsstillende resultat.

Presidenten: Irene Lange Nordahl har hatt ordet to ganger og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Irene Lange Nordahl (Sp) [15:22:09]: Det var innlegget til representanten Nesvik som fikk meg til å ta ordet. Når dette med prisfastsetting av eiendom blir brukt som argumentasjon for investering i landbruket, blir det feil. Det er inntektsgrunnlaget på gården som avgjør hvilken finansiering man vil få fra bank. Og da tror jeg kanskje Nesvik må ta seg en liten runde for å se nærmere på situasjonen. Det er inntektsgrunnlaget som avgjør hva du kan forvente av muligheter når det gjelder å oppnå finansiering. Og det er dette inntektsgrunnlaget Fremskrittspartiet vil svekke, med kutt i jordbruksavtalen på 7 mrd. kr, svekkelse av importvern og deregulering. En svekkelse av jordbruket totalt sett, og mindre mulighet til investeringer i den enkelte eiendom, er altså det Fremskrittspartiets politikk helt konkret vil føre til.

Presidenten: Svein Flåtten har hatt ordet to ganger og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Svein Flåtten (H) [15:23:24]: Jeg er veldig enig med statsråden når han sier at man bør dempe språkbruken noe, men jeg reagerer på at komiteens leder kaller andre partiers forslag for «skremmende». Om det er å dempe språkbruken, er jeg ikke helt sikker på.

Men litt til representanten Aasland, som snakker om at å øke verdiene på landbrukseiendommer er profitt for eierne – eller for bøndene. Noe av det samme var representanten fra Senterpartiet nettopp oppe og sa noe om: Det at

man øker verdien på eiendom, slik at den kan være et bedre låneobjekt, kan faktisk gjøre noe med inntektsgrunnlaget, hvis man ser direkte på det. For det betyr, som i all annen næring, at man er i stand til å investere seg til et bedre inntektsgrunnlag. Og det er det all næringsvirksomhet, inklusiv landbruket, handler om.

Statsråd Lars Peder Brekk [15:24:42]: Representanten Bredvold spør mange ganger om hva slags inntektsgrunnlag et bruk som har en verdi på 3 mill. kr – jeg tror det var slik jeg måtte forstå spørsmålet – skal ha. Jeg har lyst til å svare enkelt og greit at det er helt umulig å stå her på talerstolen i Stortinget og fastslå hva slags inntektsgrunnlag et bruk skal ha. Det er slik at i de tilfellene der prisregulering blir brukt – og det er ikke bestandig det blir brukt – så vurderes inntektsgrunnlaget på gården. Grunnlaget for en slik prisvurdering kan da være skog, eller det kan være driftsinntekter fra annet.

Så har jeg også lyst til å understreke at for de aller fleste eiendommer som omsettes i landbruket i dag, blir ikke prisreguleringsmekanismen brukt. Jeg tror det er viktig å ta med seg at for de aller fleste eiendommer skjer det – jeg tror det var representanten Nesvik som understreket det – et salg mellom en kjøper og en selger på fritt grunnlag. Og det synes jo jeg er absolutt positivt. Det som er poenget, er at for enkelte eiendommer der dette instrumentet slår inn, er det viktig for å sikre at den som skal overta gården, får et driftsgrunnlag som det er mulig å leve av. Det ikke å måtte betale for høy pris, er den ideologiske inngangen for prisreguleringen – at en har en samfunnsmessig gagnlig pris, som næringen, og samfunnet, er tjent med.

Terje Aasland (A) [15:26:47]: Beklager hvis språkdrakten ble noe bestemt av iveren i debatten i stad. Jeg skal prøve å ta meg inn igjen.

Jeg mener at for norsk landbruks framtid er forslaget fra mindretallet faktisk skremmende. Jeg kan godt ordlegge meg på en annen måte og si at etter min vurdering vil det ikke gagne norsk landbrukspolitikk i årene framover dersom en fjerner de prisreguleringer for konsesjonspliktig landbrukseiendom som i dag foreligger.

Så er jeg enig med Flåtten i at det i enkelte tilfeller kan være bedre med en høyere verdifastsettelse og omsetningsverdi for å få en bedre dekning innenfor lånefinansieringen. Men det er etter min vurdering ikke måten å angripe norsk landbrukspolitikk på. Det vil i så fall ikke gagne landbruket over hele landet. Vi er godt kjent med at næringseiendom, også landbrukseiendom, vil prises langt lavere – også den reelle verdien – mange steder rundt om i landet. Det er en utfordring. Men jeg tror vi må angripe problemet på en helt annen måte – ikke ved å fjerne den reguleringen som ligger der.

Så hadde representanten Nesvik en liten visitt til leilighetene i Oslo. Ja, synes ikke Fremskrittspartiet det er litt skremmende at boligmarkedet og den prisingen det nå er i et opphetet marked, faktisk er litt utfordrende for norsk økonomi? Det er ikke de tilstandene en ønsker for norsk landbrukseiendom, hvis det var det som var tilfellet. Men

jeg tror reguleringer i moderate mengder, slik det faktisk foreligger her, er helt riktig for norsk landbrukspolitikk i årene framover – helt nødvendig. Jeg synes de som virkelig tar sterke ord i sin munn, nettopp er Fremskrittspartiet, som kaller denne form for reguleringer for diktatur. Det synes jeg mer beskriver Fremskrittspartiet enn denne saken.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 5. (Votering, se side 3693)

Sak nr. 6 [15:29:11]

Innstilling fra næringskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Elisabeth Røbekk Nørve, Frank Bakke-Jensen, Svein Flåtten, Bjørn Lødemel, Svein Harberg, Lars Myraune, Gunnar Gundersen og Siri A. Meling om å forbedre bøndenes driftsmuligheter og styrke den private eiendomsretten herunder gjennom fjerning av særreguleringer på landbrukseiendommer (Innst. 201 S (2010–2011), jf. Dokument 8:24 S (2010–2011))

Presidenten: Etter ønske fra næringskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 40 minutter og fordeles med inntil 5 minutter til hvert parti og inntil 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til replikkordskifte på inntil tre replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Rigmor Andersen Eide (KrF) [15:30:41] (ordfører for saken): Den saken vi nå skal behandle – jeg håper forresten en del av futten gikk ut av forsamlingen i forrige runde – ligger litt i samme gate som forrige sak.

I brev fra landbruks- og matministeren datert 19. november 2010 understreker statsråden at det er en kontinuerlig prosess å sikre at lovverket er tilpasset vår tids utfordringer. Statsråden påpeker at eiendomspolitikken i landbruket vil være et tema som er aktuelt å berøre i stortingsmeldingen om landbruks- og matpolitikken, som er varslet at kommer i løpet av vårsesjonen.

Denne saken handler om å jobbe for et aktivt jordbruk i alle deler av landet. Det er avgjørende for å opprettholde hovedtrekkene i bosettingsmønsteret og et levende kulturlandskap.

Høyre knytter tiltakene i forslaget sitt til forbedring av bøndenes driftsmuligheter. Kristelig Folkeparti tror ikke at fjerning av boplikten eller prisreguleringen på landbrukseiendom er avgjørende for å forbedre bøndenes driftsmuligheter.

Vi vil heller vise til den undersøkelsen som fylkesmannen i Nord-Trøndelag gjorde for noen uker siden, der 90 pst. av de 500 bøndene som hadde svart, svar-

te at bedre økonomiske rammevilkår vil være den største motivasjonen for å drive videre.

Bønder ligger inntektsmessig langt under andre yrkesgrupper. Derfor har Kristelig Folkeparti flere ganger bedt regjeringen vurdere et lavlønns tillegg for bøndene, men vi har ennå ikke sett noe initiativ fra regjeringens side på det området.

I fjorårets jordbruksoppgjør manglet det 210 mill. kr på å gi bøndene en inntektsutvikling på linje med andre grupper i samfunnet. En rimelig inntektsutvikling ville bidratt til rekruttering til yrket og bevaring av en variert bruksstruktur over hele landet. Dette mener vi i Kristelig Folkeparti bør komme på plass så fort som mulig.

50 pst. av bøndene i undersøkelsen svarte at mer fritid var en viktig motivasjon for fortsatt drift. For oss er det viktig å bedre velferdsordningene for bonden. Det kan ikke være slik at bønder har mye dårligere mulighet til ferie og fritid enn andre grupper.

Boplikten handler om hvordan markedet for landbrukseiendommer skal reguleres og hvorvidt vi skal ha levende bygder her i landet. Det kan det selvfølgelig være mange ulike meninger om, men det er ingen som tvinger noen til å bli boende på en landbrukseiendom.

Som saksfremlegget forteller, er begrunnelsen for reglene om boplikt knyttet til bosettingshensynet og hensynet til en helhetlig ressursforvaltning og kulturlandskapet. Det er viktig at det bor folk rundt om på gårdene her i landet, og at jorda dyrkes.

Kristelig Folkeparti er på lik linje med andre bekymret over fraflytting fra gårdsbruk. Det er riktignok stor variasjon mellom de ulike landsdelene. Relativt mange er bosatt på gårder i sentrale strøk – i mjøsområdet, rundt Oslofjorden, på Jæren og i Trøndelag – mens det er svært mange landbrukseiendommer uten fast bosetting i Nord-Norge og i mindre sentrale jordbrukskommuner.

Bo- og driveplikten hindrer at det åpner seg et marked for at landbrukseiendommer blir store fritidseiendommer for kapitalsterke investorer. Kapitalsterke investorer som bare blir boende i korte perioder i ferier o.l., er ikke det Kristelig Folkeparti oppfatter som en fremtidsrettet landbrukspolitikk med levende bygder.

En undersøkelse fra 2008 slår fast at boplikt gir mer stabil bosetting. Ni av ti søker aldri om fritak fra boplikten, og blant disse er det stor prosent sjanse for at de bor på gården i over 40 år etter innflytting. Dette kan tyde på at boplikten gjør at bøndene tenker nøye gjennom situasjonen før de overtar og tar et langsiktig valg.

Kristelig Folkeparti mener at lovbestemt bo- og driveplikt er et viktig virkemiddel i distrikts- og landbrukspolitikken. Landbrukseiendommene utgjør ryggraden i mange bygdesamfunn og er utgangspunktet for lokal verdiskaping og lokal vekst.

Jeg foreslår på vegne av komiteens flertall at forslaget fra representantene ikke bifalles.

Arne L. Haugen (A) [15:35:43]: Jeg viser til flertallsmerknadene i saken, som jeg slutter meg til. Der er begrunnelser for boplikt, driveplikt, priskontroll ved erverv av landbrukseiendom og delingsforbudet i jord-

lova kommentert på en måte som er dekkende for mitt syn.

Jeg antar at Høyre ser på dette forslaget som et av sine innspill i forbindelse med debatten om den nye stortingsmeldingen om landbruks- og matpolitikken. Jeg merker meg også at vi i regjeringspartiene er enige med Høyre om at en av de viktigste globale utfordringene er å produsere mat på en klimavennlig og bærekraftig måte, og at det i et langsiktig og solidarisk perspektiv derfor blir stadig viktigere å ha gode virkemidler som kan bidra til produksjon av mat.

Når vi er enige om det, må jeg si at jeg er uenig med Høyre, som vil kaste vrak på virkemidlene som gjør det mulig å stimulere til matproduksjon på små og store bruk over hele landet. Vel er det sann at ingen er fornøyd med at mange bruk står tomme, og at jorda ikke drives, men svaret på denne utfordringen er etter mitt syn ikke å markedsliberalisere landbrukspolitikken. I det globale perspektivet holder vi på med vår matproduksjon opp mot Nordishavet på kun 3 pst. av arealet vårt, som er dyrket jord.

Vi i Arbeiderpartiet – og der er jeg trygg på å ta med meg alle de tre regjeringspartiene – vil utnytte all dyrket jord til å produsere mat. Da må vi ha en aktiv landbrukspolitikk som stimulerer og legger forholdene til rette for dem som vil satse. Og skal vi lykkes med å ha et landbruk over hele landet også i framtiden, må myndigheter og næring spille på lag. Derfor må eiendomslovgivningen i landbruket – jordloven og andre lover av betydning – hele tiden overvåkes for å sikre oss at de fungerer etter hensikten.

Derfor ble det også gjort omfattende endringer i eiendomslovgivningen i landbruket i 2009, og jeg er enig med statsråden i at det tar tid å vinne erfaringer med de endringene som ble gjort. Kanskje er det aktuelt med ytterligere justeringer, men de må i tilfelle komme som resultat av erfaringer man har trukket i perioden etter 2009.

Det er mange i landbruket som sliter økonomisk i dag. Det må vi få gjort noe med. Det er blant de største problemene som må drøftes i den stortingsmeldingen som regjeringen nå skal legge fram.

Jeg har ingen tro på at bøndene og landet vårt er tjent med at vi fullstendig deregulerer landbrukslovgivningen og liberaliserer landbrukspolitikken. Derfor er jeg enig i å avvise dette forslaget. Og så skjønner jeg at dette er en debatt vi kommer tilbake til på et bredere grunnlag når stortingsmeldingen om landbruks- og matpolitikken kommer til drøfting.

Per Roar Bredvold (FrP) [15:39:34]: Først vil jeg fremme det forslaget som Fremskrittspartiet og Høyre har, slik at det er gjort.

Dokument 8:24 for 2010–2011, som omhandler bøndenes driftsmuligheter og muligheter til å forbedre disse, samt å styrke den private eiendomsretten, er saker som undertegnede og Fremskrittspartiet har hatt stor interesse for i mange år. Jeg tror ikke det er noe annet parti som har hatt disse sakene oppe flere ganger, og derfor tror jeg heller ikke noe annet parti står nærmere bøndenes interesser på disse områdene enn nettopp det Fremskrittspartiet gjør.

Situasjonen for det norske landbruk og norske bønder

har vel aldri vært dårligere enn nå, på tross av en rød-grønn regjering og en statsråd fra Senterpartiet som sier at de vil ivareta bøndenes interesser. Aldri har så få vært aktive bønder, dvs. som tar ut sin hovedinntekt fra gårdsbruket. Av dem som mottar produksjonstilskudd, som i dag er på ca. 45 000 kr, har kun ca. 12–13 pst. gården som sin hovedinntektskilde, dvs. 90 pst. av sine samlede inntekter. Apropos – dette tallet har vært stadig synkende, og gårdbrukere som gir opp, er det hver dag, selv om antallet er mindre nå enn tidligere. Dette er jo heller ikke noe rart, da det er stadig færre som *kan* slutte.

Svært mye av den dyrkede jorda er i dag leid ut, dvs. ca. 40 pst. av all dyrket jord er leiejord. Fremskrittspartiet ser ingen betenkeligheter med dette når det er en frivillig avtale mellom eier og bruker. Mer skepsis er det når det gjelder framleie av denne jorda. Fremskrittspartiet er redd for at eiers råderett da blir, eller kan bli, forringet.

Noe man ellers kan merke seg, er at mye av jorda også er blitt solgt til andre gårder. På 30 år har gårdsbrukene i gjennomsnitt blitt tre ganger så store, og f.eks. kjøttproduksjonen per årsverk er femdoblet. Dette sier *noe* om hvordan norsk landbruk har blitt forandret de siste årene.

Norsk landbruk og alle dets særreguleringer er en hemsko for en sunn og fornuftig utvikling av norsk landbruk. Mens det tidligere var en fordel å være odelsjente eller odelsgutt, er dette nå ikke fullt så gjevt. Ungdommens muligheter til andre spennende yrker er kjempestore, og man har ikke lyst til å jobbe så mye som forrige generasjon gjorde, ofte uten noen nevneverdig form for fritid. Man ønsker også en inntekt som er basert på det man produserer, og mindre på overføringer fra staten. På midten av 1970-tallet utgjorde tilskuddene ca. 50 pst. av gårdens inntekter. I dag er de statlige overføringer mer enn det bonden tar ut i inntekt. Dette bør være til stor ettertanke for de politiske partier som ønsker å regulere alt og gjøre den aktive, dyktige bonden avhengig av statens gavmildhet.

Fremskrittspartiet ønsker å gjøre bonden fri fra de norske særreguleringer, som f.eks. makspris på en eiendom. I rettferdighetens navn må vi si at de er blitt noe bedre, men det gjenstår svært mye. I dag fungerer det slik at når kjøper og selger er blitt enige om en pris, og den er over 1,5 mill. kr, skal denne godkjennes av myndighetene. Hvor finner man slike bestemmelser ellers i samfunnet? Du kan investere i hvilken som helst annen næring, eller kjøpe deg hus, hytte, leilighet, etc. uten at myndighetene bryr seg, så lenge du betaler de avgifter som er forbundet med kjøpet. Men vil du her foreta ditt livs investering, og prisen på gården er over 1,5 mill. kr, ja da kan myndighetene stoppe denne frivillige handelen på grunn av for høy pris i forhold til gårdens avkastning. Kanskje ser kjøperen andre og nye muligheter for inntekt som rettferdiggjør handelen, men det tar ikke myndighetene noe hensyn til. Dermed er det ikke noe rart at det er ca. 35 000 landbrukseiendommer som står tomme, men hvor eierne kan tenke seg å selge hvis de får den prisen de ønsker. Jeg tror ikke noen vil selge for en slikk og ingenting det som kanskje flere generasjoner har bygd opp. Da blir det heller stående tomt. Tenk hvilken utvikling det ville vært for mange lokalsamfunn om disse hadde blitt brukt enten

hele eller deler av året. Det ville skjedd en oppblomstring for alle: Butikker, bensinstasjoner, velforeninger, idrettslag, skolen, håndverkere – ja, alt og alle ville tjent på dette. Og den som ville tjent mest, ville vært staten.

Boplikt skaper mange og unødvendige problemer for relativt mange. For noen år siden arvet en ung gutt – jeg tror han var 11–12 år – en liten gård med relativt små inntektsmuligheter. Han fikk valget mellom boplikt på denne gården eller å selge den. Det sier seg selv at en gutt på denne alderen ikke kan flytte fra sine foreldre.

Presidenten: Representanten Per Roar Bredvold har tatt opp det forslaget han refererte til.

Svein Flåtten (H) [15:45:01]: La meg først si innledningsvis om dette forslaget fra Høyre at det er den første setningen hvor vi snakker om å forbedre bøndenes driftsmuligheter, som er bakgrunnen for forslaget.

Det er et faktum nå at den norske landbrukspolitikken mål ikke oppnås. Det er for mange kryssende mål, virkemidlene står ikke i relasjon til hverandre, og det er tvil om effekten av mange virkemidler. Det kan høres ut som om det er et «statement» og et utsagn fra Høyre. Det er det ikke, det er det Riksrevisjonen mener om norsk landbruk ved sin siste gjennomgang.

Dette forslaget som vi fremmer, tar bare for seg en del av landbrukspolitikken, nemlig den som har med eiendomsrett og disposisjon over egen eiendom å gjøre. Men den er en av de viktigste, for særreglene om boplikt, prisregulering og det særskilte delingsforbudet i jordloven innskrenker eiendomsretten for bønder kraftig. Reglens hensikt er å tjene bosetting og virke positivt for landbruksnæringen generelt, men resultatene viser jo at det ikke skjer. Tallenes tale er klar, de har vært referert flere ganger her i dag. Da er det tid for å spørre om bruken av virkemidlene er riktig. Situasjonen i dag er jo dårlig lønnsomhet og manglende investeringsevne og -lyst i landbruket. Det møter vi fra alle organisasjoner vi snakker med.

Boplikten fremmer passivt eierskap fordi lovverket hindrer smidigere og mer næringsorientert omsetning. Bopliktinngrepet i privat eiendomsrett er ment å sikre bosetting. Undersøkelser viser at det ikke kan dokumenteres at hensikten oppnås. Det kan med andre ord ikke fastslås at reguleringene tjener sin hensikt, og det er også noe av hensikten med forslaget vårt, nemlig å avdekke og få en gjennomgang av hvordan dette virker. Det er rimelig belegg for å anta at dette virker mot sin hensikt så lenge man ikke har dokumentasjon for det motsatte.

Det samme gjelder prisregulering, som vi debatterte grundig i forrige sak. Jeg skal ikke gå nærmere inn på det.

Når det gjelder delingsforbudet, har utviklingen i landbruket vært i sterk endring etter at det ble innført, opprinnelig i 1995. Det er fraflytting fra mange bygder, og statistikken viser at stadig færre har sine hovedinntekter fra næring i landbruket. Premisset om at samfunnet ser best hva som er den samfunnsmessig best tjenlige bruken av en eiendom, tiltreter jeg ikke. Jeg er overbevist om at eiere selv både ser og merker utviklingen før samfunnet og systemet. De er ikke bare eiere, de er også drivere.

Når det gjelder delingsforbudet, må jeg avlegge en visitt til en inkurie i vår merknad på side 4, hvor vi skriver at et styremedlem i Vestfold Bondelag mener at delingspåbudet ikke passer i Vestfold. Nå har vi ikke innført noe delingspåbud i Vestfold ennå, det er delingsforbudet som gjelder. Men poenget var at dette styremedlemmet i bondelaget mente at i hans fylke ville et delingspåbud vært det riktige, hensyntatt prisutvikling på boliger kontra eiendom, og rett og slett et ønske fra næringen om mer frihet til å innrette det viktigste i næringen, slik at det blir optimalt for den enkelte, og det er eiendommen selv, det er det som er hoveddriftsmiddelet.

Så er jeg glad for at statsråden bruker så vidt mye plass i sitt svar til komiteen på å peke på det som han allerede har gjort. Det gir meg en følelse av – jeg håper ikke den er feil – at heller ikke han mener at særreguleringene fungerer til det beste for landbruket. Og hans utsagn om en kontinuerlig prosess for å få lovverket i pakt med tiden anser jeg som positivt. Jeg hørte også representanten Hagen si i sitt innlegg at man måtte følge dette hele tiden. Det håper jeg virkelig at man gjør. Nå får man jo en god anledning til det i og med at landbruksmeldingen kommer. En landbruksmelding som skal legge grunnlaget og premisene for ti år fremover – kanskje lenger, kanskje noe kortere – og som skal virke inn på investeringslyst, risikovilje og innovasjonsmuligheter, må si noe om dette. Det er helt nødvendig at det kommer noe om dette.

La meg også få si at vårt forslag om å fjerne disse særreguleringene har bakgrunn i et ønske om å bedre muligheten for den enkelte på et av våre viktigste næringsområder. Da har jeg lyst til å avlegge saksordføreren, som ikke er i salen lenger, en visitt. Hun sier at hun er redd for kapitalsterke investorer i landbruket. Det er ikke jeg. Det tror jeg faktisk, med den lønnsomheten man har, er helt nødvendig.

Alf Egil Holmelid (SV) [15:50:25]: Eg hadde ikkje tenkt å ta ordet i denne saka, for ho er jo nokså lik den førre saka, og ho er eit nummer i rekkja av liknande saker som kjem frå Framstegspartiet og Høgre, slik eg peikte på i den førre saka. Men det er eit par argument som har gått igjen hos dei førre talarane, som eg har lyst til å kome med eit par merknadar til.

Flåtten peikte heile tida på at det er dårleg lønnsemd i næringa, og difor må vi ha inn meir høgrepolitikk. Då kan eg spørje: Kvifor klarte ein ikkje å skape betre lønnsemd i næringa då den borgarlege regjeringa hadde kontroll? Dersom ein går tilbake og ser litt på statistikken, vil ein sjå at utviklinga når det gjeld lønnsemda i næringa, slett ikkje var noko å skryte av under den borgarlege regjeringa samanlikna med dagens regjering. Det kan tyde på at høgrepolitikken dei no skal redde næringa med, kanskje ikkje funkar når han blir sett ut i praksis.

Det andre argumentet eg har ein kommentar til, er argumentet til Framstegspartiet, som heile tida samanliknar med anna næringsverksemd. Det skal vi sjølvsagt gjere, men vi må jo ta inn over oss at ei ressursbasert næring i eit komplisert land som Noreg ikkje kan samanliknast med kva som helst anna næring. Dersom ein ikkje innser at vi

må ha andre ordningar i ei næring som landbruksnæringa enn i kva som helst anna næring, trur eg kanskje ein skyt litt over målet, eller for å seie det slik: Ein skyt på feil låvevegg.

Eg trur eg nøyer meg med det.

Irene Lange Nordahl (Sp) [15:52:22]: Først vil jeg vise til de merknadene som flertallet har gitt. Jeg støtter de merknadene fullt ut.

Jeg vil i innlegget mitt fokusere på eiendomsretten, som vi i Senterpartiet er opptatt av. Trygghet for eiendomsretten er en viktig verdi for det enkelte menneske, og en slik trygghet bidrar til å sikre viktige samfunnsinteresser. Trygghet for eiendomsretten må antas å stimulere eiernes interesse av å forvalte eiendommen i et langsiktig perspektiv, slik at verdiene holdes i hevd i generasjoner.

Eiendomslovene gir både rettigheter og plikter ved kjøp av landbrukseiendom. Den som eier en landbrukseiendom, har et forvalteransvar, der ressursene skal forvaltes i et langsiktig perspektiv. Personlig eierskap til ressursene er et avgjørende prinsipp og viktig for å sikre langsiktighet. Bøndene utgjør en stor gruppe næringsdrivende i Norge, og det er viktig at de har gode og forutsigbare rammevilkår.

Samspillet mellom jordloven, konsesjonsloven og odels- og åsetesretten bidrar i sterk grad til at Norge har et mangfoldig landbruk som balanserer behovene for en langsiktig og bærekraftig ressursforvaltning og matproduksjon og behovet for en næringsmessig utnyttelse av de samme ressursene, som i sin tur gir grunnlag for inntekter og bosetting. Eiendomslovgivningen er en forutsetning for en variert eiendomsstruktur og dermed eiendomsretten som en mulighet for de mange, ikke en rettighet for de få. Eiendomslovene balanserer norsk tradisjon, der det følger plikter med å eie en landbrukseiendom – plikter som skal håndtere viktige samfunnsmessige forhold knyttet til matproduksjon, ivaretagelse av arealene og bosetting i hele landet. Eiendomsretten gir forutsigbare rammer for høsting av areal- og naturressursene og dermed inntekts- og livsgrunnlag. Slik er eiendomslovene kulturelt knyttet tett til utviklingen av det norske samfunnet. Norge har en annen eiendomsstruktur enn mange andre land, der eiendom er fordelt på svært få hender og i større grad har vært gjenstand for spekulasjon og fri omsetning. Størrelsen på bruksenhetene er relativt små her til lands, og det er mange eiendommer og mange eiere.

Regelverket er godt egnet til å møte de utfordringene landbruket og Distrikts-Norge står overfor på kort og lang sikt, særlig etter de endringene som er fremmet av regjeringen. De nevnte lovene inneholder gode og dynamiske instrumenter for langsiktig styring av eierskapet til og driften av landbrukseiendom, slik at man sikrer bærekraftige bruk og samfunnstjenlig produksjon ut fra både lokale og nasjonale forutsetninger og mål. Odels- og åsetesretten trygger det langsiktige og personlige eierskapet til landbruksressursene ved at generasjoners arbeid og kapital blir forvaltet av eieren til nytte for slekten. Disse rettighetene fører også til forutsigbarhet ved generasjonsskifter i landbruket, ettersom både overdrager og overtaker tidlig kan forberede seg på generasjonsskiftet. Odelslovsinstitutt

tet er også et viktig bidrag til likestilling i landbruket og til utvikling i distriktene.

Odelslovsutvalget påpeker i NOU 2003:26 at jenter lettere vil tape konkurransen med yngre brødre om overtakelse av foreldrenes eiendom dersom odelsloven oppheves, og at odelsretten fremdeles spiller en viktig rolle i et likestillingsperspektiv. Jeg vil også vise til at odels- og åsetesretten bidrar til å motvirke oppsplitting av landbrukseiendommer og er til hinder for at landbruksarealer blir ordinær handelsvare og spekulasjonsobjekt.

Statsråd Lars Peder Brekk [15:56:08]: Når jeg leser representantforslaget, ser det ut som om representantene mener at avskaffelse av lover og regler innen landbruket er den eneste løsningen på den pessimismen som de mener å ha registrert i næringen. Det påpekes også at norsk landbruk er inne i en skjebnetime, og at endringer i regelverket kan snu situasjonen.

Jeg har også registrert pessimisme og uro i næringen, men den er ikke knyttet til de forholdene man her nevner. Det altoverskyggende er bekymringen for inntektene og investeringsbehovet i næringen. Inntektsutviklingen var lenge altfor svak. Derfor har regjeringen lagt til rette for et inntektsløft og bedret kapitaltilgangen. Det har vært nødvendig, og det vil også være nødvendig framover. Det er behov for en omfattende fornying av driftsapparatet, og det krever tro på at framtidige inntekter kan bære de investeringene som kreves. Sammen med gode velferdsordninger er gode inntektsmuligheter og investeringsvirkemidler, som særlig reduserer den økonomiske belastningen de første årene, det viktigste vi kan bidra med for å bringe optimisme inn i næringen og lyst til å satse hos de unge som skal inn i den. Vi prioriterer det viktigste først. Det er klok politikk.

Årsaken til pessimisme er altså ikke regler om boplikt, priskontroll osv. som gjelder landbrukseiendom. En doktoravhandling fra 2009 av Frode Flømsæter, som jeg har nevnt i en tidligere debatt i denne salen, viser ellers at tilknytning og slektsfølelse i mange tilfeller har større betydning enn regelverket for om en eier vil selge en eiendom. Det tror jeg stemmer med erfaringer mange har. Det er altså ikke regelverket som i første omgang bør adresseres når målet er å snu pessimisme i næringen.

Jeg er likevel opptatt av at regelverket skal være tilpasset dagens utfordringer, noe også representanten Flåtten påpekte i et tidligere innlegg, og mener også på et nærmest prinsipielt grunnlag at det alltid vil være behov for å se på muligheter for forenklinger, klargjøring og forbedringer. Endringene i eiendomslovgivningen fra sommeren 2009 er etter min mening et eksempel på en gjennomgang der dette var sentralt og nødvendig. Dette er endringer som vi i etterkant har fått mange positive tilbakemeldinger på. Det er nå nødvendig å se på hvordan de nye reglene fungerer over tid.

Boplikten har betydning for hvem som er aktuelle for å overta en landbrukseiendom. Mange eiendommer overdras innad i familien, og i mange tilfeller foretas valget av hvem som skal få overta, ut fra en vurdering av hvem som er best egnet til det, og som er villig til å oppfylle krave-

ne om bosetting og drift. På den måten bidrar reglene til at eiendommen blir brukt som boplass og næringsvei.

Tall fra Statistisk sentralbyrå viser at ca. 80 pst. av dem som eier en landbrukseiendom, bor på gårdene sine. Dette er en relativt stor andel, og jeg mener det skyldes en samlet bruk av virkemidler, der boplikten er ett av flere elementer. Endringene i boplikten som ble vedtatt i 2009, gir redskap for at flere boliger på en landbrukseiendom kan tas i bruk til boligformål.

Det er gjort mange undersøkelser av virkningene av boplikt, enten boplikten er på en landbrukseiendom eller i sårbare lokalsamfunn som har innført lokale forskrifter om boplikt – den såkalte nullgrenseordningen. Samlet gir undersøkelsene lite støtte for en konklusjon om at boplikt ikke virker i forhold til de hensyn som begrunner dagens regler. Tvert imot indikerer flere av undersøkelsene at det er en sammenheng mellom boplikten og de hensyn den skal ivareta. Jeg vil i den forbindelse få rette opp en misforståelse knyttet til en undersøkelse om boplikt. I debatten om boplikt og menneskerettigheter 8. februar i år trakk representanten Per Roar Bredvold fram en uttalelse fra forsker Magnar Forbord i et intervju 8. november 2008 med Aftenposten. Forbord skal ha uttalt at boplikten ikke virker. Forskeren fant imidlertid selv grunn til å korrigere dette i et innlegg i avisen 28. november samme år. Han uttalte da om sin rapport:

«Rapporten kan ikke brukes til å trekke konklusjoner som: «nå er det endelig vist at boplikten ikke virker».»

Han viste videre til:

«Vår undersøkelse tyder på at dette virkemidlet opp gjennom årene har vært overvurdert og at kommuner som har opphevet har opplevd at virkemidlet hadde liten betydning. Samtidig er det kommuner – soner – hvor virkemiddelet høyst sannsynlig har effekt.»

Jeg må få tilføye at nettopp denne undersøkelsen ikke gjaldt boplikt på landbrukseiendom, men kommunal boplikt i sårbare lokalsamfunn, det såkalte nullgrensesystemet.

Så litt om driveplikt. De globale utfordringene knyttet til matsikkerhet, klima og befolkningsøkningen gjør det stadig viktigere å styrke virkemidler som kan bidra til matproduksjon. Dyrket og dyrkbar jord er en grunnleggende, men begrenset ressurs, og eieren av jordbruksareal har et viktig forvalteransvar når det gjelder matproduksjonen. Dette er bakgrunnen for at driveplikten i dag er en varig plikt for eiere av jordbruksareal. Aktiv drift av slike arealer kan også redusere risikoen for at arealene bygges ned.

Jeg registrerer at opposisjonen viser til at det er vanskelig for planteprodusenter å drive med vekstskifte og samtidig overholde kravet til ti års leieavtaler. Jeg er ikke enig i det, og jeg skal fortsette med den argumentasjonen senere, president.

Presidenten: Det er bra.
Det blir replikkordskifte.

Per Roar Bredvold (FrP) [16:01:46]: Det er en kjensgjerning at det står ca. 35 000 tomme gårdsbruk i Norge,

altså gårdsbruk som ikke bebos. Det har vært snakket mye om dette i dag, og jeg har egentlig ikke fått noe klart svar fra regjeringen på hva den vil gjøre for at dette tallet i hvert fall ikke skal øke. Helst bør det jo synke, selvfølgelig. 35 000 landbrukseiendommer som ikke er bebodd, er et høyt antall. Disse er stort sett spredt over hele Norge, men selvfølgelig kan det være flere i enkelte distrikter enn det er i andre distrikter.

Så da spør jeg nok en gang statsråden: Hva vil regjeringen gjøre for at dette tallet helst synker? For det er jo det målet vi har alle sammen.

Statsråd Lars Peder Brekk [16:02:29]: Det er ulike årsaker til at gårdsbruk står tomme i Norge i ulike distrikter og i ulike grender. Jeg er enig med representanten Bredvold i at det er for mange som ikke brukes, og jeg ønsker inderlig at flere skal bli brukt, enten som boplass eller til produksjon av mat, som vi aller helst ønsker oss. Det er imidlertid slik at det grunnleggende for at gårdsbruk har et driftsmessig grunnlag for å produsere mat – det viktigste for dem – er at det skapes inntektsmuligheter gjennom bruken. Derfor er en hovedstrategi nå som før: å øke inntektene på gårdene, både gjennom uttak i markedet og eventuelt gjennom nødvendige overføringer for på det viset å gjøre det mulig å drive bruket.

Svein Flåtten (H) [16:03:34]: Jeg synes ikke statsråden skal trekke denne doktoravhandlingen han har snakket om flere ganger i dag, om å ha slektskapsfølelse for sitt gårdsbruk, for langt. Det gir ingen dokumentasjon for hvordan reguleringene virker, for mange mener at de virker uheldig. Brekk mener selv at de har virket uheldig, derfor har han endret på dem. Vi ber i dette forslaget bl.a. om en redegjørelse for de samlede samfunnsmessige aspektene ved alle særreguleringene på landbrukseiendommer som både har og ikke har drift og bosetting. Spørsmålet mitt er: Vet vi nok om hvordan dette virker, eller ville dette vært en fornuftig gjennomgang?

Statsråd Lars Peder Brekk [16:04:27]: Det som var utgangspunktet for å nevne denne såkalte forskningsrapporten fra Norsk senter for bygdeforskning, er jo å understreke at det er ulike årsaker til at eiendommer ikke omsettes i markedet – eiendommer som kan omsettes både med eller uten prisregulering, med eller uten boplikt, for det er det vi snakker om. Her viser det seg at forskningen sier at familiefølelse og slektskapsforhold har mye større betydning enn hva man har sett for seg tidligere. Så er det selvsagt slik at en fornuftig utvikling av regelverket – som jeg også har prøvd å nevne i mitt første innlegg her – er bra å gjennomføre. Det har jeg som ansvarlig statsråd gjennomført gjennom å fremme en eiendomslovgivning for Stortinget i 2009, og jeg er opptatt av å se videre på de mulighetene som ligger der.

Torgeir Trældal (FrP) [16:05:39]: Representanten Bredvold spurte ministeren om 35 000 tomme bruk og hva man måtte gjøre for å stoppe den utviklingen. Da svarte ministeren at man må øke inntektene til brukene. Da

er mitt spørsmål når det gjelder de forhandlingene som nå pågår i landbruket: I fjor gjorde man altså om kroebeløpet på melk til prosenttoll på melk. Vil det være en mulighet for at man nå gjør det samme med ostene, at man lager prosenttoll på ostene for at man skal få mer fart i brukene for å forhindre fraflytting? Vil det være en ting som statsråden vil legge fram nå i landbruksoppgjøret?

Statsråd Lars Peder Brekk [16:06:22]: For det første er det slik, som jeg har understreket mange ganger, at det viktigste for å sikre bosetting, og aktivitet i norsk landbruk, på bruk som burde ha vært bosatt, er å øke inntektene generelt, eller i alle fall sørge for at jorden blir brukt slik at det kan produseres mat der.

Når det gjelder de jordbruksforhandlingene som representanten Trældal her peker på i sitt innlegg, er de ikke startet opp. Det er slik at vi har ikke fått kravet fra landbruksorganisasjonene ennå. Vi har heller ikke utformet et tilbud, og jeg synes det er uriktig å begynne å kommentere elementer i dette i denne debatten.

Presidenten: Replikkordskiftet er dermed omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Frank Bakke-Jensen (H) [16:07:25]: Når man lytter til de to siste debattene, er det sånn at man har mistanke om at det ikke bare er statsråden i Senterpartiet som har et begrenset bevegelsesmønster. Her har man vært rundt og snakket med bønder, og man har ikke truffet noen som vil ha endringer. Alle bøndene man har truffet, vil ha Senterpartiet, de vil ha eksisterende politikk og de vil ha eksisterende reguleringer.

Det er et lite paradoks når statsråden sier at når det gjelder avhending av landsbrukseiendommer, trenger man egentlig ikke noe lovverk fordi de som ikke vil selge, de selger ikke. Det er bare noen få som kommer inn under reguleringen. Likevel er det faktisk sånn at man må ha en lov og ha en regulering av det.

Det vi må huske på, med noen yndige unntak, er at det er gamle, grå menn som har diskutert landbruket i disse to sakene i denne salen i dag. Dette er en næring som skal tiltrekke seg unge mennesker. Det er faktisk ikke sånn at hvis du bare kommer med fire kilo forskrifter og en stor lovbok og noen store reguleringer, så hopper unge mennesker i været og sier at dette har man lyst til å være med på!

Når vi reiser rundt og diskuterer landbrukspolitikk, treffer vi unge mennesker som har lyst til å se en karrieremulighet. Den har de lyst til å se i landbruket også. Men for at de skal gå inn i landbruket, må det være en åpen vei ut om en stund, for i dag endrer livet til unge mennesker seg mye fortere enn det gjør for oss gamle, grå. Dette klarer ikke Senterpartiet å skape med den politikken de fører i dag. Det er overhodet ingen veier ut av næringen. Det er et skott i enden der bøndene er klientifisert og kommer kjørende med tømmerstokker hit til Oslo for å trygle og be om nye ordninger, nye reguleringer

ger og nye støtteordninger. Det skaper ikke en spenstig, fremtidsrettet næring. Det burde den politikken vi fører, skape.

Så må jeg hilse litt til komitélederen, som bruker uttrykk som: av hensyn til landbrukspolitikken. Det er faktisk ikke sånn at vi er her av hensyn til landbrukspolitikken, men vi skal prøve å skape en politikk som tar hensyn til dem som skal drive med landbruk. Det fikser vi ikke i dag.

Lars Myraune (H) [16:10:05]: Jeg har sittet og hørt litt på debattene her i dag, også en tidligere sak som var på kartet, og forundrer meg litt over en del utsagn.

Nå har det seg sånn at jeg har tilknytning til næringen. Jeg driver et gårdsbruk selv og var tidligere ordfører i en landbrukskommune, hvor veldig mange av de temaene som i dag er berørt, var aktuelle.

Det er klart at for 60 år siden, da jeg som liten gutt vokste opp, var det veldig mange småbruk som fungerte bra. Man tjente til livets opphold. I dag er det nesten ingen av de brukene som er i funksjon. Hvorfor, kan vi spørre oss. Jo, det er naturligvis fordi det ikke fins noen regjering som er villig til å overføre så mye penger til landbruket at du skal kunne leve av en liten jordflekk. Derfor har vi fått den rasjonaliseringen som har foregått, med eller uten vilje, fra skiftende regjeringer. Det tror jeg er en utvikling vi er nødt til å se i øynene kommer til å fortsette.

Det er nå en gang sånn at utviklingen av redskap har ført til at du gjør i hvert fall ti ganger så mye i dag per time som du gjorde for 50 år siden. Da er det ikke rimelig at du innenfor en innsats på et lite bruk skal ha en årsinntekt. Det tror jeg en må se i øynene selv om det er aldri så interessant og morsomt, eller hva man skal kalle det, at det var «lys i alle husan» og at en drev på samme måte som før. Det går bare ikke an. Da tror jeg vi må finne oss i at det som nå har vært en klamp om foten og en ulempe, er nettopp det at brukene ikke har vært omsettbare fordi prisnivået har vært sånn at ingen vil selge. Ingen vil selge disse småbrukene, for så lenge du kan leie ut jorden, en liten jordflekk, humper og går det. Jeg forundres over at man ikke ser det rasjonelle i å la folk få beholde husene og selge jorden til noen som vil drive landbruk, sånn at vi får et effektivt landbruk her i landet.

Det er gjort et slags forsøk på det i det siste ved at du skal leie ut jorda for maksimum ti år. Det igjen er også et problem for mange, fordi det er mange som står i den stillingen at – jeg har blitt kontaktet av flere unge folk – de har tenkt å flytte hjem innen en tiårsperiode. Men hvis de leier ut jorda, må de gjøre det for ti år. Ergo må de ha leid ut jorda etter at de har tenkt å flytte hjem, og det er igjen et problem.

Det var bare et par av de reguleringene som jordbruket er belemret med i dag, som jeg fikk tid til å bemerke noe om nå, men det er en rekke reguleringer som ikke vil være til fordel for framtidens bønder hvis vi ønsker å ha et godt landbruk her i landet.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 6. (Votering, se side 3693)

Sak nr. 7 [16:13:12]

Innstilling fra næringskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Harald T. Nesvik, Per Roar Bredvold, Torgeir Trældal, Per-Willy Amundsen og Jan-Henrik Fredriksen om et uavhengig granskingsutvalg for å gjennomgå støtte- og tilskuddsordninger samt erstatningsordninger til reindriftsnæringen (Innst. 254 S (2010–2011), jf. Dokument 8:74 S (2010–2011))

Presidenten: Etter ønske fra næringskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 40 minutter og fordeles med inntil 5 minutter til hvert parti og inntil 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til replikkordskifte på inntil tre replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på tallerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Frank Bakke-Jensen (H) [16:14:36] (ordfører for saken): Reindrift er et viktig ansvarsområde for næringskomiteen. Det er også derfor det er et tema som komiteen stadig har oppe til behandling. Én av grunnene er nok at reindrift etter den norske modellen er forholdsvis komplisert, og at den har en spesiell plass i norsk lovverk. Det viser også komitéinnstillingen, som spriker både i merknader og forslag. En del av bildet er også at vi med frydefull forventning ser fram til den varslede landbruksmeldingen, der statsråden varsler at reindriften får behørig plass, omtale og behandling.

Det kan også nevnes at de rød-grønne merknadene i lit til statsråden forventer at reindriften nå skal bli mer bærekraftig både økologisk, økonomisk og kulturelt, et – etter min mening – ganske så fantastisk spennende bilde. For øvrig forutsetter jeg at de andre partiene redegjør for sine merknader og eventuelle forslag i saken.

I reindriftsloven innledes det med å stille følgende krav til reindriften: Reindriften skal drives både økologisk, økonomisk og ikke minst kulturelt bærekraftig. Hva som menes med «økologisk bærekraftig» er hyppig oppe i den offentlige debatten. Begrepet rommer både hensynet til dyrehelse og til fauna. Det innbefatter driftsstørrelse, driftsformer og driftsmidler. Selv om det er komplisert, ser det kanskje ut til at man de senere år i alle fall har klart å stanse ut en form for definisjon som flere kan enes om. Det vil etter hvert være til stor hjelp.

Begrepet «økonomisk bærekraftig» i en så gjennomregulert næring som reindriften er, etter min mening, feil bruk av begrepet. Næringslivets vanlige økonomiske virkemidler, som investeringsfond, avgiftsfritak for driftsmidler og avskrivninger, har man kuttet helt ut, i stedet baker man alt inn i reindriftsavtalen. Når man i tillegg ved hjelp av samme avtale kutter alle elementer som kunne gjort næringen markedsrettet, er det å bruke et begrep som «økonomisk bærekraftig» nesten å regne som et spill for galleriet.

Det siste kravet til næringen er at den skal være kul-

turelt bærekraftig. Her er det mange, meg selv inkludert, som sliter med hva man skal legge i dette begrepet. Som sagt forventer de rød-grønne ikke bare kulturell bærekraft, men mer kulturell bærekraft etter at den nye landbruksmeldingen er lagt fram.

Bruk av slike begreper uten klart å fortelle hva som ligger i dem, vanskeliggjør en fornuftig debatt. Jeg ser derfor fram til at statsråden, eller representanter for flertallet, kan opplyse meg om hva de legger i begrepet.

Høyre ser med betinget forventning fram til den varslede landbruksmeldingen. Allikevel mener vi at det å se helhetlig på reindriften er så viktig at vi ikke vil støtte forslaget fra Fremskrittspartiet, men foreslår at det vedlegges protokollen.

Jeg tar herved opp forslaget fra Høyre og Kristelig Folkeparti.

Presidenten: Representanten Frank Bakke-Jensen har tatt opp det forslaget han refererte til.

Arne L. Haugen (A) [16:17:48]: Fremskrittspartiets forslag i denne saken er ikke et godt og hensiktsmessig forslag nå – ikke fordi alt er på stell i reindriften, det tror jeg saksordføreren innlegg understreket. Vi i Arbeiderpartiet er enig i mange av problembeskrivelsene til forslagsstillerne. Det har vi etter mitt skjønn gjort rede for i våre merknader. Men midt oppe i innspurten med å få på plass bruksregler, og når Riksrevisjonen nå starter opp en ny undersøkelse av bærekraftig bruk av ressursene i Finnmark, mener vi at det ikke er rasjonelt å bruke ressurser på å opprette et uavhengig granskingsutvalg for å gå igjennom støtteordninger i reindriften. Mange av de elementer som omfattes av Riksrevisjonens gjennomgang, vil være gjeldende for hele det reindriftspolitiske virkeområdet.

Jeg oppfatter det ikke slik at vi er samlet her i dag for å diskutere formuleringene av paragrafene i reindriftsloven. Det var noe vi tok for oss i forrige periode.

Jeg vil legge til at reindriften vil få sin plass i den varslede stortingsmeldingen om landbruks- og matpolitikken, og at meldingen vil ta for seg systemer for hvordan uavklarte rettighetsforhold skal avklares. Der er vi etter mitt syn ved kjernen av problemet. Rettighetene til vinterbeitene på vidda i Vest-Finnmark har ingen så langt klart å løse. Men skal vi få til en økologisk, kulturell og bærekraftig reindrift i dette området, ja så må det løses, og det må drøftes på en grundig måte i meldingen, det forutsetter jeg. Hvis statsråden er interessert i et forslag fra meg, vil det være å sette en kompetent jordskifterett på saken, en jordskifterett med bemanning i forhold til de oppgavene som skal løses. Det har jeg tro på. Men det kan jo sikkert også finnes andre muligheter for å løse disse rettighetsproblemene. Men at det haster, er jeg enig i, og det må komme på plass før en på en god måte klarer å få bruksreglene på plass. Når rettighetsforholdet er avklart, har vi systemer som sørger for at bruksregler vil komme på plass. Da er mye gjort, uten at jeg vil antyde at problemene i reindriften i Finnmark er ute av verden med det. Men det som da gjenstår, er etter mitt syn identifiserbare utfordringer som forvaltningen sammen med reindriften selv burde være i stand til å møte.

Når det gjelder konklusjonen på denne saken, anbefaler jeg flertallstilrådingen.

Torgeir Trældal (FrP) [16:21:38]: Først vil jeg ta opp forslaget fra Fremskrittspartiet og også gi beskjed om at vi subsidiært kommer til å stemme for Høyre og Kristelig Folkepartis forslag.

I de siste 15–17 årene har staten bevilget nær 2 mrd. kr til reindriften. I hele landet er det 550 personer som er berettiget til tilskudd i reindriftsavtalen. De store overføringene skulle bl.a. føre til at reintallet ble brakt i balanse med beitegrunnet. Men reinflokkene har isteden vokst over alle grenser, og mange beiteområder er kritisk dårlige. Hvert år forhandler Norske Reindriftssamers Landsforbund og Landbruks- og matdepartementet om en reindriftsavtale. De siste årene har det ligget bevilgninger i reindriftsavtalen på over 100 mill. kr pr. år.

Fremskrittspartirepresentanter har ved flere anledninger satt søkelys på situasjonen i reindriftsnæringen når det gjelder økonomi og økologisk bærekraft, og når det gjelder konflikter, både internt i næringen og med andre næringsaktører. Det vises i denne sammenheng til en rekke skriftlige spørsmål, spørretimespørsmål og en interpellasjon til landbruks- og matminister Lars Peder Brekk, hvor man har påpekt konflikter mellom store lokalsamfunn, bønder og reindriftsnæringen samt situasjonen i reindriftsnæringen generelt.

Derfor haster det å få på plass en bærekraftig reindrift, med bakgrunn i at rein gir et sterkt press på ressursituasjonen i Finnmark og skaper problemer for bl.a. bønder.

I forbindelse med Stortingets behandling av næringskomiteens innstilling til statsbudsjettet for 2011 påpekte representanter fra Fremskrittspartiet at reintallet i Finnmark var for høyt, og at det utspilte seg store dyretragedier på grunn av matmangel.

I et intervju med Aftenposten 15. januar 2011 uttaler professor i reindrift ved Sveriges lantbruksuniversitet, Öje Danell, at risikoen for kollaps i reindriftsnæringen er overhengende.

Vi har registrert jevnlig, negative medieoppslag om reindriftsnæringen, der aktører fra reindriftsnæringen selv står åpent fram med hvordan man manipulerer med reintall etc. Næringen står overfor store utfordringer, og det er behov for en grundig gjennomgang av næringens rammebetingelser.

Jeg beklager at jeg stadig konstaterer statsrådets forsøk på ansvarsfraskrivelse når det kommer til erstatning for tap av rein til rovvilt. Jeg er selvsagt vel kjent med at dette ligger inn under Miljøverndepartementet, men vil hevde at dette er en så viktig problemstilling med hensyn til både økonomisk og kulturell bærekraft, at det framstår som meget uheldig at statsråden ikke vil se dette i sammenheng med de andre problemene.

Vi har registrert at det de siste årene er avdekket konfliktforhold i tilknytning til reindriftsnæringen på flere steder i alle de nordligste fylkene. Dette gjelder bl.a. vesentlig misforhold mellom tillatt reintall og reelt reintall, noe som igjen får vesentlige, negative konsekvenser for dyre-

velferden, da reintallet ikke er i samsvar med forsvarlig ressursforvaltning, grunnet rovdrift på beitegrunnlaget.

Vi har også registrert at konflikten reineiere seg imellom samt konflikten med andre næringsinteresser i og i tilknytning til reinbeitedistrikter har fått eskalere, uten at offentlige myndigheter har gått inn for å kontrollere reindriftsnæringen. Dette er også bekreftet av reinpolitiet ved flere anledninger.

Man kan se hva som skjer, f.eks. på øya Senja: Den er nå invadert av rein. Dette er tatt opp med statsråden, som har sagt han skal ta kontroll over situasjonen og få gjort noe med dette. Det som skjer, er at situasjonen eskalerer. Det har blitt dobbelt så mange rein, noe som igjen truer drikkevannsforekomstene osv.

Det blir på en måte en fallitterklæring når man altså belønner dem som bryter loven, som flytter rein inn i et område der man ikke har lov å ha rein, et område som er erklært som ikke lovlig for reindriftsnæring. Når man lar næringen gjøre dette uten å gripe inn, og uten å gjøre noe med det, premierer man lovbrudd. Det mener jeg ikke er heldig.

Derfor er det nødvendig å gå inn i de støtte-, tilskudds- og erstatningsordninger det offentlige årlig overfører over statsbudsjettet og gjennom reindriftsavtalen til næringsaktørene innen reindrift, for å få avdekket det reelle omfanget av situasjonen i reindriftsnæringen.

Så påpeker man her at man ikke vil ha gransking, fordi man har Riksrevisjonen. Riksrevisjonen skal gå inn og se på problemet. Men med all respekt: Nærmest hvert år kommer Riksrevisjonen med knallhard kritikk av store problemstillinger, en kritikk som man må ta til seg. Problemet er at man ikke gjør noe med det – Stortinget gjør ikke noe med det, statsråden gjør ikke noe med det. Man bare stikker hodet i sanden og håper at problemene er over når hodet kommer opp igjen.

Det eneste som skjer nå, er dessverre at problemene eskalerer. Derfor må vi få satt ned et uavhengig granskingsutvalg nå.

Alf Egil Holmelid (SV) [16:26:54]: Det er eit viktig forslag som blir teke opp i den saka som vi behandlar no. Reindriftsnæringa står overfor store utfordringar, og det er nødvendig å finne fram til tiltak som kan betre situasjonen.

Det er viktig å leggje til rette for ei berekraftig reindriftsnæring, både økologisk, kulturelt og økonomisk. Frank Bakke-Jensen utfordrar oss til å definere kva vi legg i dei omgrepa. Eg trur ikkje eg skal ha ei lang utgreiing om dette i dag, men det ligg jo i omgrepa at det bør vere eit fornuftig forhold mellom ressursgrunnlaget og måten vi utnyttar ressursgrunnlaget på. Og det bør vere mogleg å ta vare på historiske tradisjonar innanfor næringa. Så eg synest det ligg ganske mykje i sjølve omgrepa som vi må ta omsyn til når vi skal utvikle ein berekraftig politikk for reindriftsnæringa.

Forslagsstillarane er opptekne av kontroll med støtte- og tilskottsordningane. Riksrevisjonen har ansvaret for riktig bruk av offentlege midlar. Det gjeld også midlar til reindrifta. Som det går fram av brevet frå landbruksministeren, skal Riksrevisjonen starte opp ei ny undersø-

king av berekraftig bruk av ressursar i Finnmark. Denne gjennomgangen vil vere relevant for reindrifta òg.

Reindriftslova av 2007 innførde eit nytt prinsipp for styring av reindrifta. Det erstatta eit forvaltingsregime som hadde vist seg å vere lite effektivt. Implementeringa av den nye lova er inne i ein viktig fase, der ein skal få på plass godkjende bruksreglar som også omfattar talet på rein. Alle distrikt skal ha godkjende bruksreglar i løpet av 2011, og departementet følgjer denne prosessen nøye. Vi ser fram til at dette arbeidet vil redusere konfliktnivået i næringa.

Reindriftsnæringa vil også bli ein del av den varsla stortingsmeldinga om norsk landbrukspolitikk. Vi ser fram til ein brei diskusjon om ei berekraftig reindriftsnæring i den samanhengen.

På bakgrunn av dei prosessane som er i gang, ser vi ikkje at det er føremålstenleg med eit uavhengig granskingsutval.

Irene Lange Nordahl (Sp) [16:29:20]: Det er ingen tvil om at deler av reindriften står overfor betydelige utfordringer, og at det er viktig at det snarest mulig blir tatt grep for å rette opp i situasjonen. Jeg kjenner også til en rekke konkrete hendelser over lang tid. Det understreker den store oppmerksomheten dette har også blant befolkningen for øvrig.

Senterpartiet vil også understreke betydningen av at næringen blir mer bærekraftig, både økologisk, kulturelt og økonomisk.

Jeg vil i denne sammenheng også vise til statsrådens brev av 15. februar 2011 til komiteen, og Senterpartiet er helt enig i at det ikke vil være effektiv ressursbruk å nedsette et granskingsutvalg for å gjennomgå støtteordningene til reindriftsnæringen.

I denne sammenheng vil jeg vise til at Riksrevisjonen foretar kontroller og revisjoner av bruken av offentlige midler til reindriftsnæringen. Riksrevisjonen starter nå opp en ny undersøkelse av bærekraftig bruk av ressursene i Finnmark. Mange av de elementene som omfattes av denne revisjonen, vil være gjeldende for hele det reindriftspolitiske virkeområdet.

Fra Senterpartiets side vil jeg også vise til at det nå arbeides aktivt med å få på plass godkjente bruksregler i tråd med den nye reindriftsloven. Jeg forutsetter at departementet følger opp dette arbeidet nøye i tiden som kommer, og følger opp med sanksjoner dersom det blir nødvendig.

I den nye stortingsmeldingen om landbruks- og matpolitikk vil også reindriftspolitikken inngå, og meldingen vil bl.a. ta for seg systemer for hvordan uavklarte rettighetsforhold skal avklares. Da får vi flere anledninger til å debattere temaer rundt reindriften.

Senterpartiet støtter flertallets innstilling i saken.

Rigmor Andersen Eide (KrF) [16:31:13]: Reindriftspolitik er en avveining mellom tre områder: dyrehelse, næringsgrunnlag og økologisk bærekraft. Det er utfordringer med reindriften på alle disse tre områdene. Kristelig Folkeparti mener reindriften kan gi en god utnyttelse av ressurser i marginale fjell- og utmarksområder, og

at den er en sentral bærer av samisk kultur. Kristelig Folkeparti mener tiltakene i reindriftspolitikken må innrettes slik at næringen blir mer bærekraftig i både økologisk, økonomisk og kulturell forstand.

Vi har gjennom regjeringspartiene blitt kjent med at reindriftspolitikken vil bli en del av den varslede stortingsmeldingen om landbruks- og matpolitikk. Det er etter vår mening ikke nok. Reindriften er en så viktig næring at den ikke må drukne i en landbruksmelding.

Det er nesten 20 år siden Stortinget behandlet en egen stortingsmelding om reindrift, St.meld. nr. 28 for 1991–1992. Kristelig Folkeparti mener at det må utarbeides en ny reindriftsmelding på bakgrunn av de store endringene som har skjedd i reindriften i denne perioden. Dette gjelder på det økologiske plan, med arealinngrep, tap av beiteland, rovdyr tap og klimaendringer, på det rettslige plan, med økt fokus på sedvanerett, ny reindriftslov og ny reinbeitekonvensjon, og på det økonomiske plan, med omlegging av tilskudds- og erstatningsordninger.

I tillegg har reindriftsnæringen, særlig i Finnmark, utfordringer knyttet til produksjonsvariasjoner, lave slaktevekter, svært høye rapporterte rovdyr tap og lav produktivitet. Kristelig Folkeparti etterlyser derfor en helhetlig gjennomgang av næringen i en egen stortingsmelding.

Våren 2007 ble det vedtatt en ny reindriftslov i Stortinget. Loven var resultat av en lang og grundig prosess, og de nye reglene er en nyvinning både for reindriften og for samfunnet. Den nye reindriftsloven legger på en helt annen måte enn tidligere til rette for internt selvstyre i reindriften, samtidig som det gir myndighetene mulighet til å ivareta sitt overordnede ansvar for at reindriften er bærekraftig.

Det ble også etablert nye virkemidler som kan settes inn når et for høyt reintall skal reduseres. De virkemidlene trenger vi akkurat nå. Situasjonen for lavbeitene på Finnmarksvidda er langt fra god nok.

Kristelig Folkeparti er bekymret over at arbeidet med å redusere reintallet i de mest utsatte områdene i Finnmark tar lang tid, og er opptatt av at dette viktige arbeidet følges opp, slik at man sikrer en mest mulig bærekraftig reindrift.

Kristelig Folkeparti ber om at forslaget vedlegges protokollen, slik det fremgår av innstillingen.

Statsråd Lars Peder Brekk [16:34:45]: Forslaget om å nedsette et granskingsutvalg for å gjennomgå støtte- og tilskuddsordningene til reindriftsnæringen samt erstatningsordningene til reindriften begrunnes bl.a. med at det har vært store overføringer til denne næringen over år, uten at reintallet har kommet i balanse med ressursgrunnlaget. Videre vises det til dårlige beiter og konflikt mellom reindrift og jordbruk.

Innledningsvis må jeg presisere at alle offentlige midler skal brukes i samsvar med Stortingets vedtak og forutsetninger. Videre er det viktig at de brukes effektivt og på en slik måte at fastsatte mål og resultatkrav oppnås. Disse grunnleggende forutsetninger gjelder selvsagt også for støtte til reindriftsnæringen og for en kontinuerlig vurdering av reindriftspolitikken og forvaltningssystemet.

I tillegg til dette foretas det kontroller og revisjoner av bruken av offentlige midler til reindriftsnæringen, bl.a. av Riksrevisjonen.

Jeg erkjenner at det fortsatt er store utfordringer med hensyn til å nå de reindriftspolitiske mål. Selv om man har hatt et rekordstort slakteuttak siste sesong, vil behovet for en reduksjon av reintallet innebære behov for ytterligere å øke slakteuttaket kommende høst. Dette kan bli utfordrende om den vanskelige markedssituasjonen for reinkjøtt vedvarer.

Jeg registrerer også at flere av de tiltak som er fremmet av flere regjeringer over tid, og som er behandlet og vedtatt i denne sal, ikke har hatt den ønskede effekt. I forhold til dagens utfordringer i reindriften og de prosesser som nå gjennomføres, vurderer jeg det imidlertid slik at det ikke vil være effektiv ressursbruk å nedsette et granskingsutvalg for å gjennomgå støtteordningene i reindriften. Dette kan begrunnes ut fra flere forhold.

Det sentrale reindriftsområdet er i Finnmark. Det er i dette området man har hatt og har de største utfordringene med å nå de reindriftspolitiske målene. Årsaken er særlig knyttet til at enkelte distrikter har et for stort beitetrykk i forhold til ressursgrunnlaget, og det er gjerne i de samme distriktene det er en ubalanse i forhold til antallet reieiere og næringsgrunnlaget. Disse forholdene har i vesentlig grad bidratt til økte interne konflikter innenfor fellesbeiteområdene. På bakgrunn av de nevnte forholdene har Riksrevisjonen startet opp med en ny undersøkelse av bærekraftig bruk av ressursene i Finnmark. Med bakgrunn i at reindriftens særlige utfordringer er i Finnmark, finner jeg det naturlig at forvaltningsrevisjonen tar utgangspunkt i dette området. Imidlertid vil det være slik at mange av de elementene som omfattes av revisjonen, også vil være gjeldende for hele det reindriftspolitiske området.

De to sentrale virkemidlene for å nå de reindriftspolitiske målene er reindriftsloven og reindriftsavtalen. Begge disse virkemidlene har i løpet av de siste årene blitt vesentlig endret. Effekten av ny reindriftslov kan man ennå ikke måle fullt ut, men etter min vurdering vil den samlede omleggingen som har funnet sted, bringe reindriftsutviklingen i riktig retning.

Ved reindriftsavtalen 2003/2004 ble tilskuddsordningene lagt vesentlig om. Tilskuddene til siidaandeler og tamreinlag ble endret fra ordninger som i stor grad var faste beløp per siidaandel, til ordninger som premierer produksjon og verdiskaping. Dette innebærer at mens ordningene tidligere var knyttet opp mot et minstekrav til produksjon i kilo, ble ordningene nå knyttet til verdien av det som produseres. Videre ble det satt fokus på tiltak som skulle legge til rette for økt slaktning og omsetning av reinkjøtt.

Erfaringstall viser klart at kjøttproduksjonen både har økt og ligger på et mer stabilt nivå etter at tilskuddsordningene ble lagt om. Jeg vil også trekke fram at omleggingen har bidratt til en holdningsendring i mange områder, og da særlig blant de yngre reindriftsutøverne. Istedenfor store reinflokker er oppmerksomheten nå i større grad rettet mot produksjon og inntjening. Dette er positivt. Jeg vil for øvrig legge fram en vurdering av denne delen av

reindriftspolitikken i stortingsmeldingen om landbruks- og matpolitikken.

Arbeidet med å få implementert reindriftsloven av 2007 er nå i en viktig og avgjørende fase. Som kjent innførte reindriftsloven av 2007 et helt nytt prinsipp for styring av reindriften. Tidligere system, som virket i 30 år, viste seg lite effektivt både når det gjelder fastsetting av reintall, næringens medansvar og mulighetene til å sanksjonere mot overtredelser. Dette er endret gjennom 2007-loven. Det viktigste redskapet her er å få på plass godkjente bruksregler, herunder reintall.

Det arbeides nå svært aktivt med å få på plass bruksreglene. Alle distrikter skal ha godkjente bruksregler i løpet av 2011.

Når godkjente bruksregler foreligger, vil arbeidet med å få reintallet til et bærekraftig nivå kunne gjennomføres. Da vil det også kunne sanksjoneres overfor dem som ikke følger opp vedtak om øvre reintall. Når det gjelder beitekonflikter internt i reindriften og konflikter med andre interesser, vil mange av disse være sterkt redusert eller borte når reintallet blir redusert. For de områder der de interne konfliktene i reindriften skyldes reelle uenigheter eller uavklarte rettighetsforhold, arbeides det nå i departementet med et system for avklaring. Dette spørsmålet vil også bli lagt fram for Stortinget i den kommende meldingen om landbruks- og matpolitikken.

For øvrig vil jeg påpeke at det er Miljøverndepartementet som er ansvarlig departement for rovvilterstatningene. Til orientering er det nå satt i gang et arbeid med å vurdere ny erstatningsordning for tap av rein til rovvilt.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Torgeir Trældal (FrP) [16:39:57]: Man hentyder jo her hele tiden til at man ikke skal ha en uavhengig granskning, som jeg sa i innlegget mitt også, på grunn av at Riksrevisjonen nå har gått inn.

Men går vi tilbake de siste ti årene, ser vi jo at Riksrevisjonen har vært inne og sett på problemstillingen i Finnmark, og de har kommet med krass kritikk og faktisk bedt om at det skal skje vedtak – at det ikke holder helt mål det som Stortinget har vedtatt. Den forrige næringskomiteen påpekte også under behandlingen at ikke alt var på stell.

Nå venter vi på at Riksrevisjonen skal komme med en rapport. Statsråden har jo valgt ikke å høre på noe av det som Riksrevisjonen har sagt tidligere. Jeg vil spørre statsråden: Ser statsråden noen muligheter? Hva vil han gjøre med den rapporten som Riksrevisjonen kommer med? Vil statsråden vise handling, eller vil han bare putte den i en skuff?

Statsråd Lars Peder Brekk [16:40:55]: Jeg vil jo avise påstanden fra representanten Trældal om at det ikke gjøres en tøddel – det var ikke et begrep han brukte – men at det ikke gjøres noe for å følge opp påpekninger fra Riksrevisjonen.

Jeg vil understreke at når det gjelder arbeidet med reindriftslovgivningen, er det nå gjort mer på kort tid enn det som ble gjort i mange år tidligere med tanke på oppfølging.

I løpet av 2011 har reindriftsforvaltningen fått beskjed om å få på plass reintall og bruksregler som gir en utvikling i reintallet som skal være i forhold til beitegrunlaget – altså et bærekraftig reintall.

Vi har tatt tak i konflikter i Alta, vi har tatt tak i andre konflikter og jobber hardt for å bedre situasjonen. Det er imidlertid ikke slik at det er gjort med et knips å endre en situasjon som har fått lov til å utvikle seg i 30 år. Det må vi ta til etterretning. Det er nødvendig å gjøre noe, og vi gjør for tiden mer enn det som har vært gjort før.

Frank Bakke-Jensen (H) [16:42:08]: Som svar på mitt innlegg sa representanten Arne L. Haugen at vi ikke var her for å definere begrepene, for det hadde man gjort ferdig i forrige periode.

Nå er det ikke alle som er så gamle at vi har vært her i alle periodene. Kanskje statsråden kan påta seg å gi meg en definisjon på begrepet «kulturell bærekraft», og hva det har å si for reindriftsnæringen?

Statsråd Lars Peder Brekk [16:42:32]: Da vil jeg anbefale representanten Bakke-Jensen å lese Prop. 1 S og også lese dokumenter i forbindelse med reindriftsavtalen. Der står det en definisjon på begrepene økonomisk, økologisk og kulturell bærekraft.

Jeg er den første til å innse, som representanten Bakke-Jensen understreker, at det er tolkningsmuligheter, og at det er usikkerhet om hva som menes med de forslagene.

Men mitt utgangspunkt er at man gjennom den politikken som føres, skal sikre at reindriften skal være økonomisk god for de utøverne som driver i næringen. Vi ønsker å bedre inntektene. Når det gjelder det økologiske, er min tolking at vi skal sikre at det er en bærekraftig reindrift, at det er et reintall som er i samsvar med beitegrunlaget, at det er sunn og god drift. Det jobber vi aktivt med gjennom bruksreglene.

Når det gjelder kulturell bærekraft, må vi innse – det håper jeg representanten Bakke-Jensen er enig i – at reindriften er viktig også for samenes kultur, og at vi skal ivareta også den gjennom den politikken som føres.

Torgeir Trældal (FrP) [16:43:45]: Jeg vil tilbake til det forrige svaret statsråden ga meg, der han sa at man hadde ryddet opp i de konfliktene som var.

Jeg har tidligere her i salen – opptil tre–fire ganger – tatt opp med statsråden problematikken på Senja, der man altså lar lovbrudd skje. Man gjør vedtak i reindriftsstyrene, men man overholder ikke de vedtak man selv gjør, og man følger dem overhodet ikke opp. Bøndene føler seg totalt overkjørt. De hadde fått ned rovdyrstatistikken ganske bra, for de har jobbet iherdig med det i mange år. Nå registrerer man at det kommer rovdyr inn i området, og dette er akkurat en tid på året da man skal begynne å slippe ut sauene også. Så bøndene er fortvilte, og de føler seg sviktet av statsråden.

Mitt spørsmål til statsråden blir nok en gang: Hvorfor rydder ikke statsråden opp i problemene på Senja når man bryter loven, og man kan bruke loven for å rydde opp?

Statsråd Lars Peder Brekk [16:44:48]: La meg være den første til å understreke at det er uheldig at vi får slike situasjoner som har vært på Senja og på Lenvik-halvøya i det siste, og som har vært tatt opp av representanten Trældal. Det har jeg understreket tidligere.

Områdestyret – de som har ansvaret for forvaltningen der – har fattet vedtak om at det skal skje utrydding. Det har blitt tatt forbehold om dyrevelferd. Det som er opplyst meg i det siste, er at dyrene nå er ute av området. Riktig nok er det svært lenge etter at de burde vært ute, men det er i alle fall en bedring av situasjonen.

Presidenten: Replikordskiftet er omme. Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 7. (Votering, se side 3694)

Sak nr. 8 [16:45:36]

Interpellasjon fra representanten Rigmor Andersen Eide til landbruks- og matministeren:

«Mat og energi er fundamentale ressurser i samfunnet. All annen produksjon og verdiskaping hviler på god tilgang til disse to ressursene. Innen 2050 må matproduksjonen økes med 70 pst. for å gi verdens befolkning nok mat. Norge har i dag nedgang i bruk av både gras- og kornarealer. Årlig går ca. 30 000 dekar kornareal ut av produksjon. Det viser seg at nedgangen i jordbruksareal har en klar sammenheng med svak lønnsomhet i jordbruket, nedleggelse av gårdsbruk og storstilt nedbygging av dyrka mark. Allikevel har jordbruket opprettholdt produksjonen, men i større grad basert den på importert kraftfôr. Det innebærer at vi baserer store deler av landbruksproduksjonen vår på andre lands ressursgrunnlag og svekker vår egen forsyningssikkerhet.

Hvordan vil statsråden ivareta forsyningssikkerheten i lys av dagens situasjon knyttet til nedgang i jordbruksareal og svak økonomi for bonden?»

Rigmor Andersen Eide (KrF) [16:47:15]: Utviklingen på verdensmarkedet i 2008 fikk mange til å våkne opp. Samtidig som økende klimaproblemer truer matproduksjonen i deler av verden, vil befolkningsveksten stille ytterligere krav til matproduksjon. At norsk matproduksjon opprettholdes med økt import av fôr, er neppe noen løsning vi kan akseptere i fremtiden.

Mens kraftfôrimporten øker, går stadig mer jordbruksareal i Norge ut av drift. Utviklingen er, ikke overraskende, verst på Vestlandet. Siden tusenårsskiftet har 24 000 gårdsbruk avvirket driften. En fjerdedel av disse er vestlandsbruk. Der er nærmere 40 pst. av brukene avvirket i løpet av de siste ti årene. Økende matvarepriser på verdensmarkedet gjør at utviklingen i Norge blir enda mer alvorlig.

Norge må snarest gjeninnføre beredskapslagring av korn. Korn er basisproduktet i matproduksjonen. Tørke eller naturkatastrofer kan raskt endre korntilgangen. Uten kornlager er vi svært sårbare for slike hendelser. Ekstrem-

vær og naturkatastrofer har det siste året rammet viktige kornproduserende land, som Russland og Australia. Situasjonen har skapt bekymring for at produksjonen av mat ikke vil holde tritt med etterspørselen. Russland opplevde i fjor katastrofal tørke og avsvidde åkre, med påfølgende konkurser blant bønder over hele landet. Dette truer neste års kornavling og kan føre til at Russland uteblir fra eksportmarkedet i flere år. Det øker risikoen for matmangel og økte kornpriser andre steder i verden. Dette er bare et eksempel på at korntilgangen globalt kan endres dramatisk i løpet av kort tid.

Norge er også avhengig av kornimport. Etter den dårlige kornhøsten i 2009 ble det anslått at vi hadde behov for å importere drøyt 234 000 tonn matkorn og 315 000 tonn korn til kraftfôr. Samtidig blir om lag 30 000 dekar kornareal årlig tatt ut av produksjon i Norge på bakgrunn av dårlig lønnsomhet.

Det langsiktige bildet er at verden må øke matproduksjonen med 70 pst. innen 2050 på bakgrunn av forventet befolkningsvekst. Dette setter krav til landsbruks- og handelspolitikken i alle land. Kombinert med økt risiko for ekstremvær tilsier dette at beredskapslagring iverksettes snarest. Kornlager er viktig både beredskapsmessig og landbrukspolitisk.

Kristelig Folkeparti vil ha offensive mål for landbrukspolitikken. Et aktivt landbruk over hele landet krever vilje til å sette mål både for bøndenes inntekter og for økt norsk matproduksjon. Kristelig Folkeparti vil kreve nye offensive mål for norsk landbrukspolitikk når Stortinget i løpet av dette året skal diskutere fremtidens landbruk.

Mat og energi er fundamentale ressurser i samfunnet. All annen matproduksjon og verdiskaping hviler på god tilgang til disse to ressursene. Innen 2050 må matproduksjonen økes med 70 pst. for å gi verdens befolkning nok mat, ifølge FN. Norge har i dag nedgang i bruk. Årlig går 30 000 dekar ut. Inntektsnivået muliggjør ikke lenger drift på mange gårder. Det viser seg at nedgangen i jordbruksareal har en klar sammenheng med svak lønnsomhet i jordbruket, nedleggelse av gårdsbruk og storstilt neddyrking av marka. Det handler i stor grad om landbruket skal nytte egne ressurser, og det er derfor viktig at driftsstrukturen i størst mulig grad følger eiendomsstrukturen, slik at familiebruket kan videreføres. Allikevel har jordbruket klart å opprettholde produksjonen, men i større grad basert på importerte innsatsfaktorer. Fra år 2000 har norske råvarer i kraftfôr sunket fra 67 pst. til 47 pst. i dag. Dersom denne utviklingen ikke endres, vil norsk forsyningssikkerhet svekkes betydelig.

For å øke norsk matproduksjon må vi øke kornproduksjonen. Kornproduksjonen er viktig for distriktsjordbruket og for en produksjon som tar hele landet i bruk og er basert på norske ressurser. Dersom vi beholder samme forbruksmønster som i dag, må kornarealene i Norge økes med 300 000 dekar innen 2020. Endres dietten vår slik at vi spiser mer svin, egg og kylling, blir arealbehovet mye større.

En stadig større del av matproduksjonen blir konsentrert i de beste jordbruksområdene i landet. Det er særlig bekymringsfullt i de tre vestlandsfylkene og i Agder.

Effektivitetsutviklingen og nye driftsmåter er en spesiell utfordring for det arbeidskrevende husdyrholdet med klima- og jordbunnsforhold, arealstruktur og topografi i disse områdene.

Dette truer målet om matproduksjon over hele landet. Kristelig Folkeparti mener derfor at det er behov for en egen tiltakspakke for grasbasert husdyrhold i distriktene med målrettede investeringsmidler for å opprettholde flere bruk i drift.

Det er få land i verden som har et lavere areal fulldyrket jord per person enn det Norge har. Ifølge SSB ble det omdisponert 8 130 dekar dyrket mark i 2009. Arealet fulldyrket jord i Norge er nå nede på 1,75 dekar per person. Nedbygging av matjord er et stort problem.

Bruksnedlegging fører også til at muligheten for å utnytte tilliggende ressurser i utmark blir sterkt redusert, fordi det aktive jordbruket er borte eller redusert til et minimum i noen bygdelag. Dette er særlig uheldig fordi vi i dag importerer kraftfôr som tilsvarer 2,5 millioner dekar kornjord i utlandet. Det innebærer at vi baserer store deler av landbruksproduksjonen vår på andre lands ressursgrunnlag. Kristelig Folkeparti mener vi må ha et strengt jordvern for å sikre fremtidens generasjoner mulighet for nasjonal matforsyning.

Et levende landbruk er den beste norgesreklamen. Landbruk og levende bygder er nøkkelen til vekst i reiselivet. Utlendinger kommer ikke for å se på nedlagte bruk og gjengrodd veier. Nedlegging av bruk truer viktige nasjonale mål om matproduksjon over hele landet. Derfor må vi sørge for gode rammevilkår også for de små og tungdrevne brukene, i tillegg til å gjøre det attraktivt for ungdom å ta over familiegården.

Vi venter nå på stortingsmeldingen om landbrukspolitikk. En stortingsmelding skal gi en beskrivelse av status – skape en felles virkelighetsforståelse. Den skal trekke opp visjoner og gjerne skissere tiltak. Her vil mange viktige slag kjempes, og det gir gode muligheter til å peke på hovedutfordringene og dokumentere behovet for endrede rammevilkår.

Kristelig Folkeparti ønsker et aktivt landbruk i alle deler av landet. Derfor er det viktig at bønder får en inntektsvekst på lik linje med andre grupper i samfunnet, og at staten har rammevilkår som gjør det attraktivt å investere og satse videre på matproduksjon i Norge. Vi trenger å styrke bøndernes tro på at det er en fremtid i norsk landbruk.

Mener landbruksministeren at det er avgjørende for norsk forsyningssikkerhet at landbruket i størst mulig grad er basert på norske ressurser? Parlamentarisk leder i Arbeiderpartiet, Helga Pedersen, har varslet at økt landbruksproduksjon ikke er et mål for Arbeiderpartiet, og at landbruket først og fremst har en distriktsfunksjon. Hvis landbruket skal omdefineres som kulisser for turisme, må Arbeiderpartiet søke støtte for landbrukspolitikken sin hos Fremskrittspartiet. Kristelig Folkeparti mener vi har en plikt til å bruke landbruksarealer til matproduksjon i en situasjon hvor store deler av verden lider på grunn av global matvarekrise.

Uten ambisjoner for selvforsyningsgrad, landbrukspro-

duksjon i hele landet, bondens inntekter og muligheter for investeringer vil norsk landbruk raskt forvitne og konsentreres om de aller mest produktive arealene i landet. En fremskriving av dagens landbrukspolitikk gir uakseptable resultater for Norge i løpet av kort tid.

Kristelig Folkeparti vil øke budsjettoverføringene, bedre investerings- og velferdsordningene, skjerpe jordvernet og rovdyrbeskyttelsen for å sikre matproduksjon og levende bygder over hele landet.

Det er nå ti år siden forrige gang Stortinget vedtok en stortingsmelding om landbruk og matpolitikk. Utfordringene som nå settes på dagsordenen, er hvordan verden skal øke matproduksjonen med 70 pst. innen 2050 på grunn av befolkningsveksten verden står overfor, i tillegg til utfordringene knyttet til klimaendringer og energi. Spørsmålet er om det er politisk vilje til å bidra med de ressursene som er nødvendige i en tid der alle vestlige land, med unntak av Norge, har økende statsgjeld, store budsjettunderskudd og krevende kostnadsvekst i velferdsstaten. Det er nødvendig med store politiske grep.

Hvordan vil statsråden ivareta forsyningssikkerheten i lys av dagens situasjon knyttet til nedgang i jordbruksareal og svak økonomi for bonden?

Statsråd Lars Peder Brekk [16:57:37]: Representanten Rigmor Andersen Eide peker i sin interpellasjon på en særskilt viktig utfordring landbrukspolitikken står overfor i dag. Sikkerhet for mat er et grunnleggende behov i Norge og i andre land i verden.

For at det globale matforsyningssystemet skal bli mer robust, er det avgjørende at prinsippet om at alle land har et ansvar for å bidra til matforsyningen til egen befolkning, ligger til grunn for politikktutviklingen – både nasjonalt og internasjonalt.

I Norge er det viktig at vi utnytter de knappe jordbruksarealressursene vi har, til matproduksjon. I tillegg er det bare på deler av vårt jordbruksareal det klimatisk ligger til rette for produksjon av korn og grønt. Store deler av arealet er grasareal som må foredles gjennom husdyr for å kunne utnyttes.

Et viktig bidrag til å sikre matforsyningen er å fortsette med å legge til rette for et levende landbruk over hele landet og føre en arealpolitikk med et restriktivt jordvern. Klimaendringer og ustabile markeder for mat de siste årene har gjort matsikkerhet til et høyaktuelt og stadig viktigere tema både nasjonalt og internasjonalt.

Jeg er enig med representanten Andersen Eide i at nedgangen i jordbruksarealet de siste årene gir grunn til bekymring. Særlig nedgangen i kornarealet har betydning for vår selvforsyning. I tillegg har avlingsøkningen per dekar stagnert. Selv om dette kan ha klimatiske og agronomiske årsaker, er det også en utfordring både i politikken og for næringen å kunne utnytte produksjonspotensialet enda bedre enn det som gjøres i dag.

Både utbyggingspress i sentrale områder og teknologisk utvikling har betydning for nedgangen i kornarealene. Maskinene blir stadig større, og i en del tilfeller medfører det at mindre arealer ikke lenger er egnet til kornproduksjon – eller ikke blir brukt til kornproduksjon. En annen

forklaring er også at vi har hatt en økning i grasarealene i viktige kornområder. Det har vært en tilsiktet politikk og utvikling over flere år, bl.a. av miljøhensyn. Det har kommet mer storfe på Østlandet som et resultat av det – kjøttproduserende storfe, vel å merke.

Vi har en målsetting om å halvere den årlige nedbyggingen av dyrka jord. Målet er ikke nådd, og vi blir, etter min mening, nødt til å forsterke politikken på det området. I mange kommuner må jordbruksarealene prioriteres høyere på bekostning av ønsker om infrastruktur og senterutvidelser på jordbruksarealene. Også innenfor samferdselspolitikken må jordvernet bli prioritert høyere.

Representanten Andersen Eide forklarer den negative arealutviklingen med bl.a. svak lønnsomhet i næringen. Det kan hun ha noe rett i. Jeg er fornøyd med at Kristelig Folkeparti har støttet denne regjeringens landbrukspolitikk med å gi næringen det inntektsløft vi allerede har gjort. Et viktig landbrukspolitisk mål for den rød-grønne regjeringen har vært å bedre inntektsmulighetene til norske matprodusenter. Denne utviklingen skal vi videreføre.

Stortinget har sluttet seg til at målet for den nasjonale matproduksjonen er at Norge skal være selvforsynt med de produktene vi har naturlige forutsetninger for å produsere. Det gjelder innenfor rammen av de til enhver tid gjeldende handelsbestemmelser. Dette målet har vi langt på vei nådd de seneste årene. Markedsbalansen vil kunne svinge noe, og det er bare for storfekjøtt vi har en viss underdekning akkurat nå. Sukker, ris, olje, deler av matkornet og en rekke frukt- og grøntprodukter må vi nødvendigvis importere.

Begrepet «selvforsyningsgrad» er en beregning av hvor mye av maten vi spiser som er produsert i Norge. Eksport verken av fisk eller andre produkter påvirker selvforsyningsgraden. Selvforsyningsgraden er ett av flere resultatmål som benyttes, og den sier i mindre grad noe om vår selvforsyningssevne. Selvforsyningsgraden har vært svakt økende i mange år. At den ikke blir høyere enn 53 pst., skyldes at den måles på energibasis, og at importen av sukker og fett utgjør vesentlig mye mer i et energiregnskap enn f.eks. regnet i verdi.

Norskprodusert andel i kraftfôr til husdyr påvirkes av flere forhold. Årlige svingninger i avlingsnivået er ett viktig forhold, et annet er kvaliteten på norsk hvete. I tillegg hadde vi noen år en svært stor økning i forbruket av fjørfekjøtt og delvis svinekjøtt, som er kraftfôrbaserte produksjoner. Denne forbruksøkningen klarte norske bønder å dekke opp gjennom en rask og effektiv tilpasning av produksjonen. I alle fall på kort sikt måtte det skje gjennom en økning av importert kraftfôr. Alternativet hadde vært økt import av svin og fjørfekjøtt. Vi har ikke den samme fleksibiliteten i kornproduksjonen. Potensialet for økt norsk kornproduksjon er begrenset av tilgangen på areal i de områder av landet som er egnet for kornproduksjon.

Andelen av norsk korn i kraftfôr var i 2009 påvirket både av lave norske avlinger generelt og av lav andel norsk korn med matkornkvalitet. Dermed ble en del av hveteproduksjonen som normalt går til matkorn, brukt som råvare i kraftfôret. Derfor ble andelen av norsk korn i kraftfôr paradoksal nok høyere dette året enn på lenge, selv om

kjøttforbruket var på topp og avlingene var dårlige. Totalt sett har vi hatt en viss nedgang i norskprodusert andel i kraftfôr det siste tiåret.

Jeg er enig i at landbrukspolitikken må ha en betydelig oppmerksomhet på hvordan vi kan opprettholde vår matforsyning gjennom å sikre jordbruksarealene, ha en effektiv utnyttelse av dem gjennom økt kornproduksjon i de delene av landet der forholdene ligger til rette, og grovfôrbaserte produksjoner og utnyttelse av utmarksressursene for øvrig.

Matvaresituasjonen og utviklingen i landbruket er viktige forutsetninger for at regjeringen vil legge fram en stortingsmelding om landbruks- og matpolitikken. Interpellasjonen fra representanten Andersen Eide trekker opp sentrale problemstillinger, som også hennes innlegg i dag gjør, noe som er grunnlaget for at vi ønsker å legge fram en ny melding om landbruks- og matpolitikken nå. Jeg ber om anledning til å komme grundigere tilbake til disse spørsmålene når meldingen har blitt lagt fram for Stortinget.

Per-Kristian Foss hadde her overtatt presidentplassen.

Rigmor Andersen Eide (KrF) [17:04:26]: Jeg takker for svaret fra statsråden.

Interpellasjonen min handler om tre bekymringer: forsyningssikkerhet, nedgang i jordbruksareal og svak økonomi og lønnsomhet, og jeg skal bare si lite grann om det siste.

I Bondebladet 14. april fikk vi innblikk i Budsjettnemndas materiale, som viser at bøndene i gjennomsnitt har 12 500 kr dårligere inntektsutvikling per årsverk i 2011 enn forutsatt i jordbruksavtalen. Det er selvsagt ulike grunner til denne nedgangen. Kristelig Folkeparti har tidligere foreslått at regjeringen bør vurdere å innføre et lavlønns-tillegg for å hindre at gapet mellom inntekten til bøndene og andre yrkesgrupper ellers blir bare større og større.

Bøndene har på tross av nedleggelse av mange bruk de siste årene klart å opprettholde matproduksjonen. Men når vi ser på inneværende år, blir ikke den forventede produksjonsøkningen innfridd. Man forventer heller et fall på 0,7 pst. Kun den kraftbaserte produksjonen og bær antas å få vekst i inneværende år.

Nå håper jeg på konkrete svar fra statsråden på om han ser disse utfordringene. Kan noe av svaret fra inntektsutviklingen være et lavlønns tillegg? Og deler ministeren Kristelig Folkepartis bekymring når matproduksjonen går i feil retning og reduseres i en tid da Norges befolkning og verdens befolkning ellers øker?

Statsråd Lars Peder Brekk [17:06:32]: Som representanten Andersen Eide understreker, var det tre poeng hun hadde fokus på i innlegget sitt og i interpellasjonen: forsyningssikkerhet, nedgang i areal og svak økonomi i næringen.

Når det gjelder forsyningssikkerheten, er mitt utgangspunkt og min vurdering slik at vi har en stor grad av trygghet for forsyningssikkerheten til det norske folk i dag

gjennom den matproduksjonen vi allerede fører. Selv om antallet bruk har gått ned, opprettholder vi – og faktisk øker – selvforsyningen og ivaretar store deler av de arealene vi har i bruk. Det er imidlertid slik at vi må ha fokus på dette også framover. Det vil være ett av de temaene vi jobber med i stortingsmeldingen som vi skal legge fram senere.

Jeg er mer bekymret over nedgangen i areal, som også Andersen Eide understreket er bekymringsfull, særlig fordi vi da i stor grad svekker potensialet til å øke kornproduksjonen, som er særdeles viktig for selvforsyningsgraden.

En av løsningene for trygghet for selvforsyning er å sikre den norske kornproduksjonen, og, som jeg understreket i mitt innlegg, både teknologiske endringer, maskinbruk og strukturelle endringer i næringen har ført til at en del av arealene ikke brukes, samt også f.eks. en overgang til større grad av grasproduksjon i deler av de områdene som tidligere har vært brukt til kornproduksjon.

Som også representanten Andersen Eide understreker, har jordvernutfordringene blitt større. Vi har mange kommuner som har store utfordringer her, og det er en oppgave for oss alle å sørge for at vi i større grad gjennom kommunale planvedtak sørger for å ivareta det jordarealet, det ressursgrunnlaget, vi har og må ha for å kunne drive videre.

Så er jeg helt enig med Andersen Eide i at svak økonomi er en stor utfordring. Det er imidlertid slik at denne regjeringen gjennom de siste årene har forbedret inntektene i næringen betydelig, også med støtte fra Kristelig Folkeparti. Det eksempelet som ble brukt om 12 500 kr i reduserte inntekter i 2009, er et skatteregnskapstall, og det skatteregnskapet som er referert til her, er ikke noe godt målemiddel for å se utviklingen over tid. En bør når det gjelder inntekter, se flere år sammen, og da viser det seg at det har vært en vesentlig bedre utvikling de siste årene enn det var i den perioden forrige regjering hadde ansvaret.

Arne L. Haugen (A) [17:10:02]: Jeg er enig med interpellanten i at mat og energi for verdens folk er et av vår tids store og mest krevende temaer. Dette er også bakteppet for den stortingsmeldingen om landbruks- og matpolitikken som regjeringen nå arbeider med. Interpellasjonen er slik sett etter mitt syn aktuell, og debatten her i dag kan kanskje gi innspill til arbeidet med meldingen i regjeringen, og dermed være nyttig for alle.

Alle land har en forpliktelse til å fø sin egen befolkning med egenprodusert mat så langt mulighetene for det er til stede. Og så er mulighetene for det meget ulikt fordelt. For Norges del kan vi vel slå fast at vi har en selvforsyningsgrad på vel 50 pst. Tar vi med all fisken vi eksporterer, er vi storeksportør av mat, noe som også gir oss store eksportinntekter. Ernæringsmessig er det vel også mye som taler for at vi kanskje burde hatt en noe mer balansert mat-seddel her i Norge mellom kjøtt og fisk. Det at vi er helt marginale her oppe mot havet på produksjon av landbasert mat, med bare 3 pst. av arealet vårt som dyrket jord, er på mange vis svært utfordrende. Så har vi ressurser i havet som vi kan utnytte enda bedre, om nødvendig en reserve

som kan gjøre oss nærmest selvforsynt hvis situasjonen skulle tilsi det. Men vil vi det? Så langt har vi i hvert fall organisert matomsetningen vår slik at maten går dit noen vil ha den, der markedet etterspør den.

Dagens Næringsliv av 11. februar i år hadde en interessant kronikk av Kjetil Wiedswang under overskriften «Globalt matfat». Med utgangspunkt i at bare 12 pst. av maten verdens folk spiser, krysser landegrenser, lister han opp en rekke utfordringer og dilemmaer. Jeg skal ikke gå så mye mer inn på det her, men folkevekst, begrenset tilgang på dyrkbar mark, vann og energi, klimaendringer og andre dilemmaer, også av moralsk art, gjør det viktig at hvert enkelt lands egen matproduksjon blir gitt høyeste prioritet. Men i tillegg må andelen mat som krysser landegrenser, økes betydelig. Jeg innser at dette er et veldig krevende tema og vanskelig å løse på en god måte i internasjonale forhandlinger, sett fra et norsk synspunkt, men for verdens folk er det nok viktigere hvilke land vi allierer oss med i WTO, og hva som blir resultatet der, enn hvordan vi klarer å øke vår egen matproduksjon, vi som bare skal mette under 1 promille av verdens folk.

I denne situasjonen skal vi ta vare på og utvikle vårt eget landbruk. Da må vi ha et sterkt tollvern, men etter mitt syn må vi også kunne bidra til utvikling i land som har behov når det gjelder import av visse produkter som det er viktig for et u-land å handle med, når det er matvarer som er etterspurt i Norge. Det er en krevende balansegang, og det er viktig at den kommende landbruksmeldingen drøfter disse spørsmålene inngående.

Arbeiderpartiets landsmøte vedtok for noen uker siden en veldig ambisiøs uttalelse vedrørende norsk landbruk, der hovedpunktene var opprettholdelse av selvforsyningsgraden i takt med den økende befolkning, dvs. økt matproduksjon og bedring av lønnsomheten i næringen. Det var nødvendig for partiet å få en samlet og god, solid uttalelse på det punktet.

Avslutningsvis må jeg si at jeg er glad for at representanten Andersen Eide og Kristelig Folkeparti nå er opptatt av å legge til rette for økt matproduksjon. Jeg har nok fortsatt til gode å møte bønder som savner tiden med Bondevik og Kristelig Folkeparti i regjering. Jeg oppfatter derfor denne interpellasjonen som en støtte til den snuoperasjonen som denne regjeringen har gjort, med at vi nå satser på det norske landbruket.

Torgeir Trældal (FrP) [17:14:59]: Det rød-grønne landbrukspolitiske systemet har medført en dramatisk nedbygging av det norske landbruket gjennom en halvering av antall produsenter på 20 år, dårlig inntektsutvikling i næringen, og at så mange som over 36 000 gårdsbruk i dag står tomme. Landbrukspolitikken fratrer matprodusentene det meste av næringsfriheten samt innholdet av eiendomsretten og gjør at utviklingsmulighetene blir få. Det er naturlig nok vanskelig med rekruttering til en næring som er så gjennomregulert med et omfattende byråkrati.

For å snu denne vedvarende negative utviklingen for landbruket er det nødvendig med grunnleggende endringer som gjør at bonden får bestemme mer over sin egen produksjon, og at politikere og byråkrater får mindre innfly-

telse. Færre regler og reguleringer for landbruket vil bety større utviklings- og inntektsmuligheter enn det dagens regulerte rammebetingelser med næringsoverføringer gir grunnlag for.

Det vil etter hvert bli en friere verdenshandel også for matvarer, og det er viktig at vi benytter tiden til å sikre at norsk landbruk får rammebetingelser tilpasset et nytt handelssystem. Friere handel også med landbruksprodukter vil bety større konkurranse i det norske matvaremarkedet, noe som vil komme forbrukeren til gode. Det vil også innebære eksportmuligheter og nye markeds- og inntektsmuligheter for norske matprodusenter. Mens regjeringen er mest opptatt av å holde fast ved en gammeldags reguleringspolitikk som ikke fungerer, mener Fremskrittspartiet at vi må gripe de mulighetene en friere handel gir for landbruket.

Hovedavtalen for jordbruket, inngått mellom staten og jordbrukets organisasjoner, regulerer rammene for den årlige næringsavtalen for jordbruket. Den første hovedavtalen for jordbruket ble inngått i 1950. Dagens avtale er fra 1992. Det er bare Norge innenfor OECD-området som har en slik avtale mellom staten og næringsorganisasjoner for jordbruk. Avtalen regulerer bl.a. priser på mat og er en regulering av markedet. Fremskrittspartiet viser til at det er 60 år siden den første hovedavtalen for jordbruket ble inngått, og det er på tide å redusere politikernes og byråkratiets makt over matvaremarkedet, slik at den enkelte produsent får mer innflytelse over egen produksjon og eiendom.

Jordbruksavtalesystemet med sine pris- og markedsreguleringer og tilknyttede regelverk har over en årrekke gitt en svært negativ utvikling for det norske landbruket. For forbrukerne medfører dagens landbrukspolitiske rammeverk at vi har blant Europas høyeste matvarepriser og dårlig vareutvalg i forhold til våre naboland. Kostnadene ved det jordbrukspolitiske systemet gjennom store overføringer over statsbudsjettet rammer også forbrukerne gjennom høye skatter.

Konkurranse er den viktigste forutsetningen for et godt entreprenørmiljø, og derfor må de etablerte ordningene som hindrer dette, avvikles, som jordbruksavtalen og de forvaltningsoppgaver som den finansierer.

Fremskrittspartiet har fremmet en rekke forslag for å styrke bondens næringsfrihet, som å myke opp rigide produksjons- og markedsreguleringer som begrenser produsenters muligheter til å utvikle produksjonen. Fremskrittspartiet mener at fri etablering i alle produksjoner må gjenopprettes og vil kun beholde produksjonsbegrensninger som sikrer miljøet og et godt dyrevern. Fremskrittspartiet mener som sagt at færre regler og reguleringer for landbruket vil bety større utviklings- og inntektsmuligheter enn det dagens regulerte rammebetingelser gir grunnlag for.

Det er viktig at vi benytter mulighetene for å sikre norsk landbruk rammebetingelser tilpasset et nytt handelssystem. Større grad av matvarehandel over landegrensene vil innebære eksportmuligheter samt nye markeds- og inntektsmuligheter for norske matprodusenter. Og da må vi ikke glemme å se på fiskeindustrien, som i dag eksporterer

svimlende 37 millioner måltider hver dag til resten av verden.

Det må etableres et markedsbasert system for jordbrukets rammebetingelser, slik at dagens system med markedsreguleringer erstattes av fri konkurranse. Det vil stimulere til en utvikling som resulterer i at velferdsgodene i landbruket blir lik dem som gjelder for andre næringsdrivende, og vi mener at selektive tiltak med hensyn til enkelte sektorer i landbruket framfor andre gir feil ressursbruk. Det kan vises til at antall gårdsbruk i aktiv produksjon er fallende, og vi mener at avtalesystemets stramme produksjons- og prisreguleringer rammer både den enkelte selvstendig næringsdrivende og forbrukerne. Hvis man skal stoppe den store reduksjonen og frafallet i norsk landbruk, må resten av Stortinget følge opp Fremskrittspartiets mange forslag om deregulering og avbyråkratisering av næringsens rammevilkår.

Det må legges til rette for dem som ønsker å gjøre sin produksjon mer markedsrettet og vil utnytte sine produksjonsmuligheter gjennom en kompensasjonsordning som skal underlette omstilling i landbruket i en overgangsperiode. Kompensasjonsordningen skal gi produksjonsfrihet og bevilgningsreduksjoner, og denne ordningen skal fokusere på nyskaping og innovasjon innen landbruket. Kombinasjonen av en målrettet omstillingsstøtte med en mulighet til å utnytte produksjonskapasiteten på gården vil gi et bedre inntektsgrunnlag for næringen enn det dagens regulerte økonomi kan tilby.

Det vil være nødvendig å iverksette oppheving av omsetningsloven, konsesjonsloven og husdyrkonsesjonsloven. Det må også foretas en gjennomgang av jordloven med sikte på modernisering og forenkling av bl.a. avstandsbegrensning og kvotetak for samdrifter i melkeproduksjonen.

For å snu denne vedvarende negative utviklingen for landbruket er det nødvendig med grunnleggende endringer som gjør at matprodusentene får bestemme over egen produksjon, og at politikere og byråkrater får mindre innflytelse.

Svein Flåtten (H) [17:20:32]: Det er et viktig tema interpellanten tar opp. Det er så viktig at det også må være tillatt å være uenig i en del av premissene. Noe av vårt premiss er at Norge er et marginalt land i verden når det gjelder matproduksjon. Det vil vi fortsette å være, og det har også en betydning for vår forsyningssikkerhet.

Selvforsyningsgraden har ligget på rundt 50 pst., og statsråden sier i sitt innlegg at det er et nivå som han regner med at man vil ligge på. Det tror jeg er riktig, alt tatt i betraktning, fordi vi er avhengig av solidaritet med omverdenen når det gjelder matforsyning og matvaresikkerhet.

Interpellanten sier i sitt innlegg at en del av de katastrofene som rammer verden rundt oss, stiller store krav til alle land. Men det stiller også store krav til solidariteten og til ikke å ta alle farer inn over seg og så gå inn i en mer proteksjonistisk tilværelse.

Det er riktig at vi importerer korn og fôr for å produsere mat som tilsvarer 2,5 millioner dekar. Men det er også

riktig at vi eksporterer fisk for 25 mrd. kr, som legger stort beslag på våre ressurser langs kysten, ikke minst med den risiko som det medfører – som jeg vet at også Kristelig Folkeparti er opptatt av. Og enda mer, siden energi også er nevnt i interpellasjonen, legger eksporten av olje og gass til store deler av den øvrige verden, ikke minst Europa, stort beslag på områder og på sikkerhet. Det er det også viktig å ha med seg i solidariseringen med andre land.

Så tar også interpellanten utgangspunkt i den svake lønnsomheten i næringen. Det er jeg helt enig i. Jeg er derimot ikke enig i at det løses ved spesielle tillegg. Hvis man går inn på inntektsstatistikken – nå forsto jeg statsråden slik at han mente at ligningstallene ikke ga noe godt bilde av hvordan tilstanden er i landbruksnæringen, jeg velger faktisk å mene at ligningstall gir ganske godt uttrykk for hvordan det står til i de forskjellige næringer – er det et faktum at de som driver heltidsjordbruk i dette landet, har de laveste totale inntektene. De som har minst næringsinntekt som andel av sine ligningstall, har de høyeste totale inntektene. Da er det noe som sier meg at de som er i stand til å produsere mest mat, med tanke på selvforsyning, antakelig har de dårligste mulighetene. Det må de ha, for de har de laveste inntektene, og deres næringsinntekt er høyest i andel.

Så når interpellanten sier noe sånt som at landbruket forvitrer ved at man produserer effektivt på enkelte områder, så tror jeg tvert imot. Jeg tror vi øker vår matvaresikkerhet ved virkelig å produsere effektivt i de områdene som er egnet for det. Det synspunktet understøttes faktisk av statsråden, som sier at ikke minst teknologi bidrar til dette. Man kan ikke produsere hva som helst hvor som helst lenger hvis det skal være effektivt, og hvis det skal gi den lønnsomheten man ønsker. Da må man gjøre det på de områdene hvor man får dette til å lønne seg.

Til slutt til nedgangen i areal. Ja, den er der, men effektiviteten, produktiviteten og resultatene av produksjonen øker. Det er det viktige, og der er det fortsatt en del å hente, det er jeg helt overbevist om. I landbruket, som i all annen næring, kan man få mer ut av de mulighetene man allerede har.

Alf Egil Holmelid (SV) [17:25:56]: Det er viktige spørsmål representanten Rigmor Andersen Eide tek opp i denne interpellasjonen. Det er forhold som også SV er svært oppteke av.

Som representanten Eide peikar på, står vi overfor store utfordringar når det gjeld den globale matvaresituasjonen. Vi er langt unna å nå tusenårsålet om å halvere talet på menneske som svelt i verda, innan 2015.

Svult er også eit fordelings spørsmål og eit fattigdoms spørsmål. Men det er brei semje om at det er behov for å auke den globale matvareproduksjonen. FNs organisasjon for ernæring og landbruk, FAO, legg til grunn at vi må auke matvareproduksjonen med 70 pst. innan 2050 om vi skal unngå fattigdom og svolt. FAO har også peika på at denne utfordringa stiller krav til alle land, sjølv om det er ulike føresetnader for landbruksproduksjonen i dei ulike landa.

Noreg må ta sin del av ansvaret for den globale mat-

varesituasjonen. Vi bør oppretthalde og auke sjølvforsyningsgraden av landbruksprodukt. Dersom vi skal bidra positivt til den globale matvaresituasjonen, er det viktig å fokusere på netto sjølvforsyning. Det hjelper ikkje den globale matvaresituasjonen om vi produserer meir kjøtt basert på importert kraftfôr. Det verkar faktisk i motsett retning.

Derfor er det viktig at vi satsar på å utnytte nasjonale ressursar som grovfôr og utmarksbeite. Skal vi klare det, må vi ta vare på og vidareutvikle distriktslandbruket. Det er her vi har husdyrhald som kan utnytte grovfôr og utmarksbeite. Derfor er det viktig å føre ein landbrukspolitikk og ha ordningar som stimulerer til bruk av utmarksbeite, som er ein viktig nasjonal ressurs.

Samtidig er det viktig at vi dyrkar korn der det ligg til rette for det, slik det er lagt opp til i den landbrukspolitikken vi no fører, som vi kallar kanaliseringspolitikken. Utan den hadde vi fått mindre kornproduksjon, og flatbygdene hadde utkonkurrert husdyrhaldet andre plassar i landet.

Skal vi sikre og auke landbruksproduksjonen, må vi halde dyrka mark i hevd og ikkje byggje ned eller leggje ho brakk. Vi må unngå å leggje motorvegar og kjøpesenter på den beste og mest produktive landbruksjorda. Kommunane må bli flinkare til å lage langsiktige arealplanar som tek vare på høgverdig landbruksareal. Vi ser stadig vekk at ein bruker ein bit-for-bit-taktikk, byggjer eit hus her og eit hus der, og plutselig er heile landbruksarealet i området øydelagt, og det blir omregulert.

Skal vi unngå at dyrka mark går ut av produksjon, må vi føre ein landbrukspolitikk som også tek vare på dei små bruka og kombinasjonsbruka. Med den topografien vi har her i landet, er det grenser for kor langt ein kan strukturere landbruket før dyrka mark går ut av produksjon. Derfor er det viktig å føre ein politikk som også har rom for dei små bruka og familiebruka.

Dei poenga representanten Rigmor Andersen Eide tek opp, er av dei sentrale årsakene til at vi ikkje kan overlata norsk landbrukspolitikk til marknadskreftene åleine. Eg er glad for at Kristeleg Folkeparti på denne måten distanserer seg frå den liberalistiske landbrukspolitikken som Framstegspartiet og Høgre har argumentert for i fleire saker før her i dag. Eg ser fram til eit godt samarbeid med Kristeleg Folkeparti når vi skal utvikle den nye landbruksmeldinga.

Irene Lange Nordahl (Sp) [17:29:45]: La meg starte med å gi ros til Kristelig Folkeparti for å ta opp denne interpellasjonen som gir oss mulighet til å debattere disse viktige problemstillingene. Jeg vil også takke statsråden for det svaret som han ga.

I Senterpartiet mener vi det er viktig å se norsk matproduksjon i et internasjonalt perspektiv. Én milliard av verdens befolkning sulter i dag, og vi har en kommende forsyningskrise på gang. Vi vet også at prisen på råvarer vil fortsette å stige, og at verdens befolkning vil øke de nærmeste årene. Det antas at i 2050 vil vi være minst ni milliarder mennesker på jorda. Dette innebærer at vi må mer enn doble matproduksjonen i denne perioden for å kunne brødfø verdens befolkning. Også i Norge vil befolkningen øke i de nærmeste årene. Senterpartiet mener derfor at vi må øke norsk matproduksjon, basert i

størst mulig grad på norske ressurser som følge av denne utviklingen.

Prognosene viser at innbyggertallet i Norge vil øke til ca. 5,7 millioner i 2030, dvs. 20 pst. flere enn i dag. Større usikkerhet knyttet til import av mat taler for at vi må høyne matvaresikkerheten ved å øke selvforsyningsgraden. Tørken i Russland, svake avlinger i Mellom-Amerika, flom i Australia og usikkerhet i Sør-Amerika fører igjen til sterkt økende matpriser. Slike situasjoner vil oppstå igjen. Flere innbyggere i Norge og økt egenproduksjon av mat vil innebære at matproduksjonen må øke betydelig innenlands. En befolkningsøkning på 20 pst. innen 2030 og en økning av egenproduksjonen på eksempelvis 10 prosentenheter i samme tidsrom betyr at matproduksjonen må øke med vel 40 pst. Skal vi nå et slikt mål, må utviklingen for landbruket endres betydelig. Vi mener at alle land har rett og plikt til å produsere mat til egen befolkning. Det er derfor nødvendig å øke den norske matproduksjonen.

Målet må være at norsk landbruk skal dekke etterspørselen etter varer det er naturlig grunnlag for å produsere nasjonalt, at norsk landbasert matproduksjon øker minst i takt med befolkningsveksten, og at selvforsyningsgraden for fôr og mat økes. Produksjonen skal i størst mulig grad baseres på norske ressurser – gras og korn.

En variert landbruks- og matproduksjon over hele landet forutsetter en videreføring av den norske modellen med et sterkt samvirke og jordbruksavtalesystemet. Distriktsprofilen skal styrkes gjennom tydeligere differensiering av virkemidlene innenfor rammen av en nasjonal landbrukspolitikk.

Importvernet er bunnplanken i den norske landbruksmodellen. Det norske lønns- og kostnadsnivået sammen med et utfordrende klima og krevende topografi bidrar til at prisene for norske landbruksprodukter er høyere enn i våre naboland. Det kan derfor ikke inngås nye handelsavtaler som svekker importvernet og rammevilkårene for den nasjonale landbruksproduksjonen.

Landbrukets inntekts- og investeringsmuligheter er avgjørende for å nå målene om økt matproduksjon og verdiskaping. Den nye stortingsmeldingen om landbruk og mat må derfor legge opp til en politikk som sikrer en inntektsutvikling i jordbruket som reduserer inntektsforskjellen til andre grupper i samfunnet, målt i kroner.

Norske forbrukere ønsker norsk mat og er opptatt av at maten de spiser, skal være trygg. Det er økende interesse for lokalprodusert mat, økologiske produkter og et ønske om å spise sunn og næringsrik kost. Norsk plante- og dyrehelse er god og må hele tiden forsvares og videreutvikles for å sikre produksjonen av sunn og trygg mat også i framtiden. Forbruker og myndigheter må gis innsyn i prisfastsettelse og konkurranse i dagligvaremarkedet.

Det norske landbruket og norsk næringsmiddelindustri er gjensidig avhengig av hverandre. Leveranser av norske råvarer er avgjørende for å sikre de over 100 000 arbeidsplassene vi har i dag i landbruket og i næringsmiddelindustrien. Samtidig må det utvikles nye bedrifter og produkter for å utvide inntektsgrunnlaget i næringen og gi befolkningen et bredere utvalg av varer og tjenester basert på landbrukets ressurser.

Jeg ser fram til flere landbruksdebatter når den nye stortingsmeldingen om landbruk og mat nå blir lagt fram. Jeg ser også fram til at Kristelig Folkeparti deltar i den debatten aktivt. Jeg synes også det er bra at Kristelig Folkeparti tar helt avstand fra den politikken som Høyre og Fremskrittspartiet har forfektet i salen her i dag.

Rigmor Andersen Eide (KrF) [17:34:30]: Jeg takker for en god debatt med mange interessante innlegg, og jeg takker for positive tilbakemeldinger.

Jeg har lyst til å gi en tilbakemelding til representanten Arne L. Haugen. Jeg vil bare minne om at det var Kåre Gjønnes fra Kristelig Folkeparti som i sin tid var arkitekten bak den landbruksmeldingen som har ligget til grunn for de regjeringene som har vært de siste elleve årene. Kristelig Folkeparti har virkelig vært med på å sette sitt stempel på landbrukspolitikken som har vært ført i dette landet de siste elleve årene.

Så til Svein Flåtten: Vi har nok ikke samme oppfatning av solidaritet. Representanten mener at vi skal ha enda mer kraftfôrintensiv produksjon her i landet, altså at vi skal øke svin- og fjørfeproduksjonen, der vi tjener mest. Det arealet som blir brukt til produksjon av kraftfôr, burde vært brukt til matproduksjon også i de landene der fôret kommer fra.

Så håper jeg at statsråd Brekk vil se på denne debatten som et viktig innspill – det var det det var tenkt – til den kommende landbruksmeldingen. Vi har også fått en rapport fra Matkjedeutvalget som viser skjevheter både med hensyn til makt og hvor mye av inntekten bøndene får i forhold til andre i verdikjeden og i matvarekjeden. Dette er viktige innspill som jeg tror at kommende melding må ta opp i seg.

Norsk landbruk er en del av en global næring. For å opprettholde matvaresikkerheten er det ikke tvil om at landbruket må gis et inntektsløft for å bremse avgangen. Befolkningen både her i Norge og i verden øker, og bøndene produserer varer ingen kan leve uten. Dette burde vi verdsette på en bedre måte enn det vi gjør i dag.

Statsråd Lars Peder Brekk [17:36:55]: Jeg vil takke interpellanten for interpellasjonen, og jeg vil takke forsamlingen for en god debatt. Jeg vil selvsagt ta med meg de innspillene som her har framkommet, i det videre arbeidet med meldingen som vi jobber med, som skal fremmes for Stortinget i løpet av denne sesjonen.

Det har vært snakket mye om forsyningssikkerhet i dag. Jeg tror det er viktig at vi er klar over de litt kompliserte sammenhengene vi snakker om når det gjelder korn- og kraftfôrpolitikk og forsyningssikkerhet. Korn- og kraftfôrpolitikk er sentral når det gjelder den geografiske produksjonsfordelingen, altså det vi har kalt kanaliseringspolitikken, den er viktig for selvforsyningsgraden, og også fordi mengder og priser på fôrkorn er grunnlaget for råvarekostnadene i kraftfôrproduksjonen og importbehovet når kjøttproduksjonen øker. Kornproduksjonen økte fram til tidlig på 1990-tallet, men har deretter vært nokså stabil, med stor variasjon fra år til år, og vi ser, hvis vi sammenligner med Sverige og Finland, at produktiviteten på

norske kornarealer har sakkert akterut. Det betyr antakelig at vi har et noe større potensial i norsk kornproduksjon enn det som er tatt ut, med god agronomi, med forskning mv.

Med dagens sorter vet vi at 75–80 pst. av matkorn-behovet i Norge kan dekkes. Det er en formidabel andel, og det er en suksesshistorie uten like i norsk landbruk at vi har greid å øke den produksjonen såpass. Men det er klart at vi er sårbare for avlinger. Vi er sårbare for vær, og vi vet at når vi øker matkornandelen, reduseres også førkornandelen, slik at vi ser denne spillsituasjonen kommer opp – hvis vi har et godt kornår, høy matkornandel, må vi importere mer førkorn.

Etterspørselen etter førkorn er avhengig av utviklingen av husdyrproduksjonen. Kraftfôrbruket har økt med vel 1 pst. per år de siste årene både som følge av økt forbruk av kylling og svinekjøtt og økt kraftfôrandel i melkeproduksjon, og det har gitt behov for økt import av råvarer til kraftfôr. Karbohydrater er det vi spesielt produserer i Norge, som er en andel av den totale kraftfôrbalansen, og her har vi ligget mellom 70 og 88 pst. i de siste årene – en relativt høy og god andel.

Selvforsyningsgraden for varer produsert i jordbruket har økt fra 39 til 50 pst. fra 1970 til 2010. Selvforsyningsgraden er spesielt høy for viktige norske jordbruksproduksjoner – kjøtt, melk, osv. – mens totalt sett er den lavere for de energirike produksjonene som sukker, ris og tropiske frukter, og noe matkorn må importeres, som naturlig er med vårt klima.

Presidenten: Med disse ord er interpellasjonsdebatten avsluttet.

Sak nr. 9 [17:40:06]

Interpellasjon fra representanten Laila Dāvøy til helse- og omsorgsministeren:

«Det oppstår situasjoner på sykehus der helsepersonell må ta på seg ekstravakter når kolleger blir syke. Dermed må mange jobbe lenge av gangen uten tilstrekkelig hvile og søvn. Dette kan ha alvorlige konsekvenser fordi faren for feilbehandling øker, og helsepersonells egen helse blir også utsatt. Lange vakter kan gjøre det vanskelig å ha et stabilt og forutsigbart familieliv. Det er behov for å avdekke omfang av ekstravakter blant helsepersonell, herunder leger og sykepleiere, og dermed hva reelle lengder på vakt er, oppdelt etter ulike spesialiteter.

Hva vil statsråden gjøre for å sikre helsepersonell en forsvarlig lengde på arbeidsdagen, og dermed styrke pasientsikkerheten?»

Laila Dāvøy (KrF) [17:41:15]: I en kronikk 16. mars i år i adressa.no skriver leger ved St. Olavs hospital om arbeidssituasjonen på sykehuset. De skriver:

«Enkelte leger må, grunnet underbemanning og hensyn til pasientene, jobbe fra seks om morgenen til seks om kvelden uten at arbeidsgiver sørger for registrering av dette.»

De mener videre:

«Arbeidsgiver vet meget godt at arbeid utover tje-nesteplan foregår i stor skala på sykehuset. Det ble i 2009 og 2010 utført en kartlegging i regi av et parts-sammensatt utvalg. Cirka 300 leger registrerte til sam-men ca. 5 000 timer overtid per måned. De fleste av disse timene var selvpålagt av legene for å ferdigstille dagens arbeid og er ikke registrert i arbeidsgivers eget datasystem.»

Dette er en situasjonsrapport fra et sykehus om arbeidsforholdene. Helsepersonell jobber lange vakter, og det har konsekvenser også for pasientenes sikkerhet. Ja, faktisk er det flere studier som bekrefter dette. Lange arbeids- uker øker risikoen for feil i helsesektoren, ifølge en studie fra universitetet i Pennsylvania og universitetet i Toron- to. Forskerne undersøkte her hvordan arbeidstider påvirker feil i helsesektoren, som stikkskader, feilmedisinerer, infeksjoner og fall blant pasienter. Det var en klar sam- menheng med arbeidstid på over 40 timer i uken og ne- gative hendelser og feil. Dette var en undersøkelse blant sykepleierpersonalet.

En nevrokirurg på Rikshospitalet foretok i 2004 en lit- teraturgjennomgang av søvnmangel og konsekvensene for kirurgers arbeid. Uforsvarlig lange vakter fører til feil- behandling. Også kirurgenes egen helse utsettes ved at psykisk og fysisk helse påvirkes, samt det sosiale livet.

Også ansattes karriere kan ta skade hvis man sier nei til å jobbe overtid eller ta ekstravakter. Det kan nemlig være vanskelig å si fra hvis man er trøtt. Blant annet er mange midlertidig ansatt, eller deltidsansatt med ønske om større stillinger. Frykt for ikke å få fast ansettelse eller større stilling hindrer dem i å si nei til ekstravakter og overtid.

Arbeidstid påvirker hva slags spesialisering bl.a. leger velger. Særlig er kirurgi ansett som spesialisering med ugunstig arbeidstid og mindre tid til familie og fritid. Det har i vestlige land lenge vært påpekt en manglende inter- esse for og svakere rekruttering til kirurgiske fag. I Norge er det også observert en nedgang i antallet yrkesaktive spe- sialister siden 2005 når det gjelder generell kirurgi. Dette viser at lange vakter svekker rekrutteringen til de spesiali- tetene der dette er vanlig. Dette skriver Søreide og Nedrebø i en kronikk i Tidsskrift for Den norske legeforening.

Vi har nylig her i Stortinget behandlet forslag om en havarikommisjon for helsetjenesten. Bakgrunnen for dette forslaget var at når uheldige hendelser skjer på sykehus, må det avdekkes hva som gikk galt. Først da, når dette er avdekket, kan vi endre systemer, rutiner og prosedy- rer, slik at det samme ikke skjer igjen. Og vi vet alle at helsetjenesten i for liten grad lærer av sine feil.

Bakgrunnen for forslaget om en havarikommisjon var bl.a. innspill fra familier som opplevde å miste en av sine på grunn av uheldige hendelser på sykehus. En av disse pårørende har også levert innspill til Nasjonal helse- og omsorgsplan, som vi i disse dager har til behandling i ko- miteen. Her viser hun bl.a. til at leger ved norske sykehus har så lange vakter at det kan gå ut over pasientsikkerheten. Jeg skal sitere noe av det hun har skrevet der:

«Som pårørende har jeg oppdaget at både for- og

bakvakt; ansvarshavende overlege og assistentlege jobber i 24 timers vakter – aktiv tjeneste. Samtidig sier Presidenten i legeföreningen at det kun er tillatt med 19 timers vakter. Er det slik at lokale forhandlinger kan tillate vakter også utover 19 timer?»

Videre sier hun:

«Selv en slik lang vakt, hvem ønsker å bli operert og behandlet av en lege som har vært i tjeneste i så mange timer. Det er også dokumentert ved forskning, av leger, at søvnmangel kan føre til redusert yteevne, dårligere vurderingsevne og nedsatt konsentrasjon i likhet med om man er påvirket av promille.»

Og hun avslutter med å si:

«Det er ufattelig at leger fortsatt kan få lov å jobbe i slike lange vakter.»

Hun peker også på at leger ved norske sykehus har lov til å ha bijobb i privat virksomhet ved siden av sin stilling i offentlig sykehus. Etter min mening er dette viktige innspill i arbeidet for å styrke pasientsikkerheten.

Vernebestemmelsene for leger innebærer at man innenfor rammene i en tjenestepålegg kan arbeide inntil 19 beregnede timer per vakt-døgn. Ingen arbeidsuke skal heller overstige 60 timer.

Det er andre yrkesgrupper, som f.eks. piloter og langtransportsjåfører, som har strengere restriksjoner knyttet til arbeidstid nettopp på grunn av sikkerhetsmessige forhold. Dette kan vi lese i en masteroppgave av Kristin Laugaland. Hun gjennomførte også en studie ved kirurgisk seksjon ved Stavanger universitetssykehus. Denne studien avdekket at praktiseringen av arbeidstidsbestemmelsene ikke alltid korresponderte med de føringer som er lagt i lov- og avtaleverket. utfordringer knyttet til bemanning og sykefravær ble vektlagt som årsakene til at bestemmelsene i stor grad ikke ble overholdt. Spesielt utsatt var ferieavvikling, der det fremkom at vernebestemmelsene ofte ble overskredet.

Noen av hovedargumentene for lange vakter som vi hører når dette blir tatt opp, er at det styrker kontinuiteten, og at viktig informasjon kan gå tapt ved flere vaktskifter.

Laugaland påpekte i sin oppgave at det er lite forskning på sammenhengen mellom arbeidstid og risiko i sykehussektoren.

De siste månedene har det vært fokus på vaktlengder for helsepersonell hos private aktører som driver sykehjem, og i vikarbyråer. Det er selvfølgelig bra at dette blir tatt tak i, men like fullt er det nødvendig å se på praksis i offentlige sykehus og sykehjem. Nettopp i kjølvannet av det som har skjedd innenfor en del av de private vikarbyråene, har vi kunnet lese i avisene om sted etter sted i det offentlige som også bryter arbeidsmiljølovens regler, og som vi langt på vei kan si driver mer uforsvarlig enn de burde.

Det er behov for å avdekke omfanget av ekstravakter og overtid blant helsepersonell, herunder leger og sykepleiere, dvs. hva som f.eks. er de reelle lengdene på vakter, gjerne også oppdelt etter ulike spesialiteter.

Så mitt spørsmål til statsråden er hva hun kan gjøre, og vil gjøre, for å sikre helsepersonell en forsvarlig leng-

de på arbeidsdagen, og dermed ikke minst styrke pasientsikkerheten.

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen [17:50:09]:

Ansatte er helsesektorens viktigste ressurs. Hvordan de som arbeidstakere behandles, har med andre ord stor betydning for kvaliteten på helsetjenestene. Gode arbeidsforhold er viktig for den enkelte arbeidstaker, men også viktig for at vi skal kunne tilby gode og forsvarlige helsetjenester i landet vårt.

Den offentlige helsetjenesten kan ikke stenge i helger eller på nattetid. Vi må derfor sørge for at det er mulig å kombinere en jobb i helsesektoren med familieliv og tid til fritid og hvile. Arbeidsmiljølovens bestemmelser skal bl.a. bidra til å sikre dette. Den ligger fast, og foretakene skal som andre arbeidsgivere innrette seg etter denne.

Representanten Laila Dåvøy viser til at det er behov for å avdekke omfanget av ekstravakter blant helsepersonell. Helseforetakene har nå på eget initiativ iverksatt en gjennomgang av vakter og hvordan arbeidsmiljølovens bestemmelser etterleves i foretakene. Gjennomgangen omfatter både egne ansatte, ansatte hos underleverandører og innleid personale. Foreløpige tall viser at det er 0,4 pst. av vaktene som ikke er i samsvar med arbeidsmiljølovens regler.

Departementet har bedt de regionale helseforetakene melde inn hvor mange arbeidstakere som ved hvert av helseforetakene har arbeidet utover 200 timer overtid i fjor. Som eksempel kan jeg vise til at det ved Helse Vest RHF var 419 arbeidstakere, eller 1,5 pst. av arbeidsstokken, som arbeidet over 200 timer overtid i året. Tilsvarende tall for Helse Nord RHF er 2 pst.

Arbeidsmiljøloven gir åpning for at arbeidstakere kan arbeide utover 200 timer i løpet av et år dersom det er enighet mellom arbeidsgiver og arbeidstakerorganisasjon om dette. Ved flere virksomheter er det inngått en slik avtale med organisasjonene om utvidet adgang til overtid. Avtalen innebærer at overtid utover 200 timer ikke vil være i strid med arbeidsmiljøloven.

Som representanten Dåvøy er inne på, er det noe ulik belastning på ulike personellgrupper når det gjelder omfang på ekstravakter. Det er særlig leger som har planlagte lange vakter. Legene har avtalt unntak fra arbeidstidskapitlet i arbeidsmiljøloven i sine sentrale tariffavtaler. Arbeidsmiljøloven gir fagforeninger av en viss størrelse adgang til å avtale omfattende unntak fra bestemmelsene i arbeidstidskapitlet.

Jeg vil understreke at brudd på arbeidstidsbestemmelsene i arbeidsmiljøloven er alvorlig. Det er viktig at arbeidsgiver følger med på den totale belastningen for den enkelte medarbeider. Dette gjelder belastningen for hver enkelt dag, men også på ukes-, måneds- og årsbasis.

Denne oppfølgingen blir først og fremst gjort av de lokale arbeidsgiverne, men blir også fulgt opp av de regionale helseforetakene. Helseforetakene er en stor arbeidsgiver – i antall ansatte en av Norges aller største. Det enkelte helseforetak, de regionale helseforetakene og departementet som eier er opptatt av at det skal være gode og ryddige arbeidsforhold.

I tilknytning til dette kan jeg nevne at Helse Sør-Øst er i ferd med å innføre et felles elektronisk ressurs- og arbeidssystem i hele foretaksgruppen. Dette vil gi helseforetakene en enda bedre mulighet til å kontrollere arbeidstid og at arbeidsmiljøloven overholdes. Foretakene må ha en beredskap for å kunne dekke opp ved sykdom eller fravær, og ved flere av foretakene er det også etablert bemanningssentraler, som skal avhjelpe ved slike akutte bemanningsbehov.

Jeg har i foretaksmøtet i år bedt de regionale helseforetakene redusere deltid med 20 pst., og videre at de skal redusere vikarbruk. Å redusere vikarbruk og andelen deltid er etter min mening viktig for en god pasientbehandling. Det gir stabilt personale som kjenner sykehuset, avdelingen og rutiner, og det gir mulighet for å drive kompetanseutvikling.

Regjeringen fokuserer sterkt på kvalitet og pasientsikkerhet, både i sykehusene og i kommunehelsetjenesten. Det samme gjelder kompetansebehovet i velferdsyrkene. Derfor har også regjeringen varslet stortingsmeldinger som berører disse områdene. Jeg tror nok representanten Dāvøy og jeg er helt enige om at vi må sikre et arbeidsliv der ansatte får tid til fritid, familie og hvile. Jeg er helt sikker på at dette har noe å si for kvaliteten i arbeidet en gjør, og dermed også for pasientbehandlingen – som også interpellanten var inne på. Som jeg sa innledningsvis, skal bl.a. arbeidstidsbestemmelsene i arbeidsmiljøloven bidra til å sikre dette, og jeg har derfor nøye fulgt foretakenes gjennomgang av arbeidstidsbestemmelsene.

Laila Dāvøy (KrF) [17:55:47]: Jeg takker statsråden for svaret. Det er helt klart at det er mye vi er enige om.

Statsråden svarer hovedsakelig på den delen av interpellasjonen som går på arbeidstakerne, men lite på det som går på pasientsikkerheten. Det kan også være fordi vi – som jeg påpekte i mitt innlegg – vet utrolig lite om sammenhengen mellom arbeidstid og risiko. Jeg kunne godt ha tenkt meg å spørre statsråden om hun kunne si litt mer om det, og om hun kanskje kan tenke seg at man kunne forske mer på dette. Det er jo satt i gang et stort arbeid, også knyttet til pasientsikkerhet, og jeg synes at dette kunne vært et temaene knyttet til oppfyllingen av det arbeidet, nemlig arbeidstid og risiko.

Jeg er helt enig i at arbeidstakere og kvalitet henger sammen, og det er flott at helseforetakene har satt i gang en gjennomgang selv. Men noe av det jeg påpeker – som også har kommet fram i en del undersøkelser, og som legene ved St. Olavs Hospital selv var spesielt opptatt av – var at det var mye uregistrert overtid. Man skriver rett om slett ikke opp, man jobber bare videre. Jeg antar at den registreringen som helseforetakene nå gjør, er av det som formelt registreres. Det kan være interessant å høre om statsråden vet hvordan det er med den uregistrerte overtiden, og om statsråden har bedt – eller kunne tenke seg å be – helseforetakene om også å gå inn i dette området.

Så sier statsråden at Helse Sør-Øst har fått et nytt registreringssystem – det synes jeg er bra – og at man har egne bemanningssentraler. Men dette kravet om å redusere vikarbruken: Ja vel, det er jo utrolig lav bemanning i

store deler av helsesektoren, og stort sett er man nødt til å ta inn vikarer ved sykdom. Man må i alle fall passe på at man ikke kommer inn i en ond sirkel, med lav bemanning – det har man jo – og det krever mye vikarbruk. Og hvis man sier at man ikke skal bruke så mange vikarer, vil jo enda mer av arbeidet falle nettopp på de fast ansatte, som får lengre arbeidstid – kanskje med påfølgende ekstra høyt sykefravær. Man kan lett komme inn i en ond sirkel. Dette kjenner mange av oss som har jobbet i helsesektoren, utrolig godt til.

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen [17:58:54]: Jeg nevnte i innlegget mitt at det kommer en stortingsmelding om kvalitet og pasientsikkerhet, og det er klart at dette er viktige temaer også i den sammenheng.

Jeg vil også vise til pasientsikkerhetskampanjen. Det er klart at det å ha kontroll med overtidsbruk – brudd på arbeidsmiljøloven – er en viktig del i en sårn sammenheng.

Så har jeg også lyst til å vise til helsepersonelloven, for den er veldig klar på kravet til forsvarlighet. Her har også leger et selvstendig ansvar. Men leger har inngått en sentral avtale med Legeforeningen, som jeg tror er fra 1996, som gir adgang til lange vakter utover det som er i arbeidsmiljøloven. Men de har, som sagt, et selvstendig ansvar for forsvarlig virksomhet i henhold til helsepersonelloven. Selvfølgelig har Helsetilsynet et ansvar for å overvåke at virksomheten drives forsvarlig, men først og fremst har jeg lyst til å understreke at det er jo den enkelte virksomhets og virksomhetsleders ansvar også at virksomheten drives forsvarlig.

Når det gjelder pasientsikkerhetskampanjen, skal den gå over tre år. Nå har vi begynt med noen tema som har vært viktige tema å ta opp, og så må vi jo hele tiden vurdere hvordan man skal gå videre. Jeg synes det er positivt at Helse Sør-Øst tar i bruk et nytt registreringssystem som vil gi mye bedre tilbakerapportering. Jeg vil også vise til det som jeg nevnte når det gjaldt vikarbruk og egne bemanningssentraler som man har i helseforetakene.

Når det gjelder dette med havarikommisjon, vil jeg si at det som interpellanten var inne på, er jeg ikke helt enig i. Grunnen til at vi har gått inn for denne utrykningsenheten, er jo nettopp for å avdekke hva som går galt, finne ut hva som er årsaken, ta affære og lære av det.

Når det gjelder forskning, vil jeg si at dette er et viktig tema. Det er klart at det er viktig, fordi vi har store ambisjoner i helsevesenet i Norge om at vi skal ha et godt tilbud i hele landet. Det er klart at i den sammenheng kan det også være viktig å følge med på hvordan utviklingen går, særlig på dette området som er så viktig for pasientenes sikkerhet.

Are Helseth (A) [18:02:07]: Jeg vil takke interpellanten for å reise en viktig problemstilling som bl.a. supplerer den pågående debatt om turnus, helgearbeid og ufrivillig deltid. Jeg forstår det slik at denne interpellasjonen særlig tar opp temaet ekstravakter og forlengede vakter knyttet til hendelser som kan være vanskelig å forutse.

Jeg vil innledningsvis legge vekt på at det alt vesentlige vikarbehovet ved sykefravær og annet fravær som må

ses på som påregnelig, er et ledelsesansvar å organisere, slik at det er kapasitet og fleksibilitet i virksomheten til å håndtere dette innenfor arbeidsmiljølovens regler, samt faglige krav og sikkerhet for pasientene. Hovedutfordringen i interpellasjonens tema vil derfor, slik jeg ser det, være å ha nok helsepersonell med riktig kompetanse, dyktige fagforeningsledere og dyktige helseledere som også samarbeider godt.

Men selv når disse forutsetninger er oppfylt, vil det unntaksvis kunne oppstå ikke påregnelige situasjoner hvor ekstravakt eller forlenget vakt er nødvendig for å sikre pasientens liv og helse. Det følger av det jeg vil kalle lov-overskridende etikk at man f.eks. ikke forlater en pasient som ligger i respirator og trenger kontinuerlig overvåking, selv om vekten er over, og kompetent kollega ikke er til stede og klar til å overta. Men det må her skilles mellom påregnelig fravær og hendelser som med rimelighet ikke kan påregnes. Dersom en avdeling over tid har 8 pst. sykefravær, er det et ledelsesansvar å ha fagfolk til å dekke dette. Eksempelet sykefravær viser hvor viktig godt arbeidsmiljø og god ledelse er for å holde hjulene i gang i en døgnkontinuerlig sektor som sykehusene er. La meg også nevne den selvfølgelig at lovbestemt ferie også er helt påregnelig.

Sykehusene har imidlertid en nær historie hvor disse spørsmål ikke var tilstrekkelig påaktet. Som unge legestudenter på 1980-tallet ble vi fortalt av erfarne sykehuskolleger at de måtte gå lange og hyppige vakter for å holde faget sitt ved like. Vi har minimalt med kunnskap om pasientsikkerhet fra denne tiden, men det er godt kjent at slik organisering hindret likestilling i yrkeslivet og var til skade for vanlig familieliv. Jeg har selv på 1990-tallet gått døgnkontinuerlig vakt i kirurgi på sykehus med halv eller hel arbeidsdag påfølgende dag, noen ganger med noen timers hvile på natten, men også 30 timer sammenhengende med operative inngrep i hele tidsspennet.

Alle ansvarlige aktører er i dag enige om at dette er farlig organisering som øker risikoen for feil i vurderinger og i behandlingen. Pasientsikkerhetskulturen i Norge er i rask fremmarsj. Blant annet skal det meldes om avvik, slik at organisering og prosedyrer kan bli bedre. I denne sammenheng er det riktig og relevant å melde fra om ureglementert lange vakter og andre sammensetninger av arbeidstid som kan være en risiko for pasientsikkerheten eller den ansattes helse. Bare slik kan vi få bedre kunnskap om sakens omfang.

Jeg vil avslutningsvis gi honnør til de tusener av medarbeidere som bemanner våre sykehus, og all annen helsetjeneste, dag og natt, julaften, 1. påskedag og 17. mai. Dørene er aldri låst. Vår takk og honnør må bl.a. komme til uttrykk gjennom at vi søker kunnskap om god helse og godt arbeidsmiljø i tjenesten, og at vi dernest organiserer og leder sektoren slik at pasientene får god og sikker behandling.

Laila Marie Reiertsen (FrP) [18:06:31]: Tusen takk til interpellanten for å ha teke opp eit viktig og svært aktuelt tema.

I lange tider har problem med å få dekt vakter på sju-

kehus vore gjengangar i sjukehusstrukturen, og ikkje berre der, men det er noko vi dessverre ser på fleire arenaer i helsevesenet. Ja, vi kunne like gjerne ha hatt den same debatten for ti år sidan som i dag, for ingen ting har endra seg spesielt innanfor helsepersonellet sitt arbeidsmiljø når det gjeld å strekkja strikken i arbeidstidsføresegnene. Eg ser at pasientrettighetslova går framfor arbeidsmiljølova, noko eg skjønar godt. Det å stå der anten som leiar eller tilsett og veta at ein manglar tilsette i dei neste timane, er tøft for alle partar. Alle veit at for at kabalen skal gå opp, må ein ofte bryta eit lovverk for at eit anna skal handterast.

Det er klart at er det nokon som taklar dette til finger-spissane, er det nettopp helsepersonell – og dei yter maksimalt. Då blir eg eitrande forbanna når ein får utsegn frå Spekter-direktør Bratten om at sjukepleiarane må arbeida meir og ikkje bruka tida på SATS og kafébesøk. Hallo! Då seier eg som ein annan statsråd nettopp har sagt – utan å vera så sint: Du veit ikkje kva du snakkar om! Er det nokon sjukepleiarar der ute som kan og vil vera på SATS eller på kafé, så gjer som de vil! Eg veit at de strekkjer dykk så langt som det er mogleg i arbeidslivet.

Men det er sjølv sagt ikkje godt nok når ein veit at over tid så er det deira eiga helse det gjeld. Arbeidsgjevar veit dette, men blir ofte trengd opp i eit vanskeleg hjørne. Som sjukepleiar og tidlegare leiar veit eg at det er tøft og vanskeleg å få turnus til å gå opp ved sjukdom og mangel på folk. Dersom ein skal klara å få hjula til å gå rundt, blir brot på arbeidsmiljølova dessverre uunngåeleg. Vi veit at mange ønskjer fleksible ordningar for å få familielivet til å gå opp. Ein ønskjer også meir fritid til å vera saman med familien. I tillegg veit vi at mange også vil jobba deltid, men tek ekstravakter innimellom. Sjølv om det også er fleire som vil jobba heiltid, så er det ikkje all deltid som er ufrivillig.

Ja, eg har sjølv som leiar vore akkurat der. Eg har også teke både ein og to ekstravakter langt utanfor ordinær arbeidstid, nettopp for at avdelinga skal ha den bemanninga som må til for at pasientane blir varetekne. Det er då ein også kan kjenna sjølv kva slikt gjer med ein, ikkje berre som tilsett, men også som eit menneske som har familie og som ønskjer å delta der på lik linje med andre i same situasjon. Det er då avmakta kjem. Det å seia ja til ulike gjeremål i familielivet blir då fråskrive på grunn av at ein ikkje meistrar, orkar, fordi ein har arbeidd for mykje overtid. Hos nokon seier heldigvis kroppen stopp før det er for seint, men dessverre ikkje hos alle, og slik skal det berre ikkje vera.

Tidlegare i år kunne vi lesa diverse avisoverskrifter der brot på arbeidsmiljølova i helse- og omsorgssektoren blei avdekt. Dette har også vore gjenstand for debatt i ulike interpellasjonar fleire gonger i Stortinget. Helse Sør-Øst har innrømt at dei i fjor hadde 50 000 brot på føresegnene om arbeidstid. Berre ved Oslo universitetssykehus blei det avdekt 26 000 brot. Vi har også sett det same i kommunale tenester og i privat sektor. Det må vera eit mål å få bukt med dette, men utfordringane er store.

Så kva gjer ein? Helseministeren har oppfordra føretaka til å gje dei som går ufrivillig deltid, ein auke i sin turnus. Kravet er 20 pst. reduksjon av ufrivillig deltid, men

er det nok? Og kva så med arbeidsmiljølova, som må vera meir fleksibel enn den er i dag. Når skal ein verkeleg setja inn det som må til, nemlig å auka grunnbemanninga? For det er her koden ligg – ein må etter kvart tola å gå med fleire tilsette i botn. Det vil tryggja og gje meir stabile arbeidsforhold. Og det at kvaliteten og sikkerheita i behandlinga av pasientane aukar, må jo vera målet. Samtidig trur eg at det vil få ned sjukefråværet, då det vil gjera det enklare å kunna få ein kultur der det at ein har fleire på arbeid samtidig, vil utløysa ein kvalitetsfaktor, som igjen ikkje utløysar det å ta inn ekstravakter og sjukevikarar på sikt.

Eit anna moment er å gje desse faste stillingar, og ikkje slik som no, at ein går frå vikariat til vikariat. Men då må regjeringa inn med meir pengar som dei øyremerkjer ei auka grunnbemanning på sjukehusa. Og er ein villig til det?

Bent Høie (H) [18:11:01]: Først vil jeg takke interpellanten for å ta opp et tema som er viktig, og som også er et bredt tema, men som må ses i sammenheng med diskusjonen denne våren knyttet til arbeidsmiljøloven og arbeidsforholdene i helsesektoren.

Det er fortsatt med litt undring jeg hører helseministeren beskrive situasjonen i helseforetakene, som statsråden selv har ansvaret for, når det gjelder hvilke ord den samme statsråden og statsrådets eget parti bruker om bruddet på arbeidsmiljøbestemmelsene som skjedde i f.eks. Adecco-saken. Det som skjedde på Adeccos sykehjem, både i Oppegård og i Oslo, var totalt uakseptabelt, og det fikk også direkte konsekvenser for virksomheten ved at de to kommunene sa opp avtalen med Adecco.

Da Høyre i spørretimen den 23. februar tok opp dette med statsråden, og også utfordret statsråden på arbeidstidsforholdene og arbeidstidsbestemmelsene i den offentlig drevne helsevirksomheten, så sa statsråden:

«Det som ble avdekket ved det Adecco-drevne sykehjemmet i Oslo, var at dette med lange turnuser, doble turnuser, uverdige boforhold, ikke overholdt tariff og mangel på overholdelse av lønns- og arbeidsvilkår var satt i system. Det er noe helt annet enn om man en eller annen gang sier ja til overtid eller å gå en dobbel vakt.»

Jeg tror den beskrivelsen, den siste setningen der – «Det er noe helt annet enn om man en eller annen gang sier ja til overtid eller å gå en dobbel vakt» – er en beskrivelse av situasjonen i det offentlige helsevesen som jeg tror de som jobber der, ikke kjenner seg igjen i. Og det synes jeg også innlegget til representanten Reiertsen viste på en god måte. Når statsråden i sitt innlegg f.eks. sier at det i Helse Sør-Øst var 0,4 pst. av vaktene som innebar brudd på arbeidstidsbestemmelsene, høres jo det veldig lite ut. Men i Helse Sør-Øst var det 11,5 millioner vakter, så 0,4 pst. utgjør altså 46 000 brudd på arbeidstidsbestemmelsene. På den måten kan en drive tallmagi for å få oppmerksomheten vekk fra det området som en selv sitter med ansvaret for.

Jeg har selv, tidligere i høst, tatt opp forholdet knyttet til midlertidige stillinger i helseforetakene. Der har vi

også, på samme måte, en regjering og Arbeiderpartiet som er veldig sterke motstandere av midlertidige stillinger på alle andre områder enn der hvor de selv sitter med det faktiske ansvaret.

Midlertidige stillinger blant leger i helseforetakene er et alvorlig problem, som ikke minst fører til at en blir presset til å jobbe lenger enn det en mener er forsvarlig, rett og slett fordi en vet at hvis en sier nei til disse vaktene, hvis en sier nei til å stå lenger, så blir en heller ikke tatt med i betraktningen når faste stillinger skal besettes. Dette er personer som går i midlertidige stillinger til de både er opptil 40 og gjerne nærmere 50 år gamle.

Så har statsråden vært veldig klar i spørsmålet knyttet til deltid og vikarbruk. Men dette må også ses i sammenheng med turnus. Hvis ikke er det rett og slett et regnestykke som ikke går opp. Mye av den deltidsvirksomheten som foregår, og ikke minst også vikarbruken, skyldes bl.a. de rettighetene som vi har gitt arbeidstakerne i det norske samfunn – muligheten til å ha lange permisjoner, muligheten til å stå i stillingen selv om man er sykmeldt og en rekke andre ordninger som rett og slett gjør at en er nødt til å ha inn vikarer eller personer i midlertidige ordninger i den perioden der fast ansatte får innfridd sine rettigheter. En klar føring som bare går på redusert bruk av deltid og redusert bruk av vikar innenfor et slikt rigid system, vil rett og slett få den konsekvensen at de som er på jobb, vil få mer å gjøre fordi en ikke vil kunne erstatte de personene som er borte, med den konsekvens at sykefråværet og presset på dem som er igjen, sannsynligvis bare vil øke.

Thor Erik Forsberg (A) [18:16:21]: Interpellanten Laila Dāvøy reiser en viktig debatt i dag om helsepersonells arbeidstid og hvordan det kan påvirke pasienttryggheten ved landets sykehus.

De ansatte på sykehusene behandler langt flere pasienter enn tidligere. Forskning og utvikling gir stadig flere mulighet for behandling av sykdommer som man tidligere ikke kunne behandle. Samtidig gjør et godt folkehelsearbeid at vi lever stadig lenger. Presset på helsevesenet vil øke i tiårene framover, da vi blir færre yrkesaktive som skal ivareta en stadig aldrende befolkning, med de sykdomsbildene som naturlig melder seg ved høyere alder. Det er ingen grunn til å bagatellisere de langsiktige utfordringene dette vil kunne gi, ikke minst for helsepersonell.

Interpellasjonen reiser viktige spørsmål, men det er to forhold som jeg mener er spesielt viktig i debatten: Hvordan sikre pasienttryggheten, og hvordan kan vi få helsepersonell til å jobbe mest mulig innenfor forsvarlige rammer og så lenge som mulig? Med dette mener jeg at vår hovedutfordring i helsevesenet er å komme ufrivillig deltid til livs, slik at flere deler arbeidet, og ha arbeidstidsordninger som gjør at arbeidstakere har mulighet til å stå i jobb til pensjonsalder og gjerne lenger.

Arbeidsmiljøloven er ganske streng når det gjelder arbeidstid. Det er ikke uten grunn, da det er en vernelov som skal beskytte både arbeidstakere, pasienter, brukere, kunder og samfunnet. Det er godt dokumentert at faren for å gjøre feil øker med 50 pst. ved mer enn åtte timer sam-

menhengende arbeid, og at risikoen dobles ved 12-timers arbeidsdag. I tillegg kommer belastningene som følge av ubekvem arbeidstid og mot kroppens naturlige døgnrytme. Likevel opplever vi gjennom deler av media en forherligelse av ekstremturnuser, altså ved arbeidstid utover 10 timer. Begeistring blir båret fram av både arbeidsgiverorganisasjonene og høyresidens partier. Fagforeninger med mer enn 10 000 medlemmer har innstillingsrett ved slike turnuser. Det er åpenbart en ordning som i det store fungerer godt. Over 90 pst. av søknadene blir innvilget, men likevel er det et høyst nødvendig vern mot helseskadelige arbeidstider. En justering av dagens ordning kan vise seg hensiktsmessig, men et frislipp, som høyrepartiene tar til orde for, nemlig at det skal avtales mellom partene lokalt, vil innebære et langt tøffere press på den enkelte tillitsvalgte og ansatte. Det er grunn til å være varsomme med å liberalisere arbeidstidsbestemmelsene, da vi ikke har god nok kunnskap om hva disse ekstreme turnusene kan bety for den enkeltes helse og evne til å stå i jobb på lang sikt. Videre ønsker jo de borgerlige partiene å åpne for 78-timers arbeidsuke gjennom å liberalisere arbeidsmiljøloven. En slik politikk er ikke bygd på kunnskap, og tar ikke folks helse på alvor. Alternative turnuser vil spille en viktig rolle, men det må bygges på kunnskap og dokumenterte behov.

Jeg synes det er flott at interpellanten reiser denne viktige debatten, men stiller meg samtidig undrende til at hun selv ønsker å bygge ned vernet som norske arbeidstakere har. Vil det bety bedre pasienttrygghet å slippe dette løs?

Det vil alltid være behov for vikarer i helsevesenet vårt på grunn av ulike permisjonsordninger og sykdom. Likevel er det grunn til å minne om viktigheten av arbeidsmiljølovens bestemmelser om fast ansettelse, slik at helsepersonell har mest mulig forutsigbar arbeidstid og mulighet til å legge inn nødvendig hviletid. De som har liten fast inntekt, vil være sårbare for å ta tilstrekkelige vakter ved siden av den stillingsprosenten man har. Bruken av vikarbyråer, som vi har sett også innenfor helsevesenet, tyder ikke på at de spiller en positiv rolle her. Enkelte arbeidsgivere vil unngå kravene til helse, miljø og sikkerhet for de innleide, samtidig som det er nær umulig å vite om folk har jobbet eventuelt andre steder. Ulike representanter for bemanningsbyråer på helseområdet inngir ikke tillit når de promoterer doble vakter. Helseforetakene må gi turnusansvarlige skikkelig opplæring på HMS, slik at vi har et arbeidsliv hvor folk makter å stå i jobb over tid.

Vi trenger arbeidstidsordninger som sikrer trygghet for god pasientbehandling, vernebestemmelser i arbeidsmiljøloven som tar vare på helsepersonell over tid. Vi kan ikke skape et arbeidsliv som i grunnen fungerer best for folk i 20-årene, og da for en begrenset periode. Flexibiliteten som ligger i arbeidsmiljøloven, er til for å brukes, men bruken må baseres på forskning om hva som er trygt for både pasientene og de ansatte, og ikke minst hva vi som samfunn behøver.

Norske pasienter skal møte helsepersonell som er våkne og uthvilte på jobb. Der ligger tryggheten for at vi får en forsvarlig og god pasientbehandling.

Som en representant for den bevegelsen som kjempet

fram normalarbeidsdagen på 1. mai under parolen åtte timer arbeid, åtte timer fritid og åtte timer hvile, har interpellanten gjennom sin argumentasjon i dag vist hvorfor det er viktig fortsatt å slåss for menneskelige arbeidstidsordninger som ser hele mennesket. Da er det synd for norske arbeidstakere at vi ikke spiller på samme lag.

Sylvi Graham (H) [18:21:40]: La meg også takke interpellanten for å reise en viktig problemstilling og en viktig debatt.

Møtet mellom – jeg holdt på å si – ansvarsområdet til arbeids- og sosialkomiteen og helse- og omsorgskomiteen er også møtet mellom arbeidstidsbestemmelser og pasientsikkerhet. Vi har i høyeste grad felles interesser i den sammenhengen.

Jeg har aller først lyst til å peke på at Høyre selvfølgelig støtter Kristelig Folkeparti i at vi bør kartlegge omfanget av ekstravakter og reell lengde på arbeidsdagene. Det er viktig, ikke minst også av hensyn til pasientsikkerheten.

Det som fikk meg til å ta ordet, var representanten Helsestet, som snakket om lederansvaret for å håndtere bemanningsspørsmålene, for f.eks. å få nok helsepersonell med riktig kompetanse. Jeg kan ikke dy meg for å trekke fram den kommunen som Bent Høie nettopp har snakket om, som jeg selv kommer fra, Oppegård, og som altså nettopp har hatt et oppgjør med Adecco etter de uregelmessighetene vi fant ved Greverud sykehjem. Der har kommunen overtatt driften, og der har de nå intervjuet om lag 100 kandidater etter Adecco-skandalen. Sykepleiere og hjelpepleiere er kort sagt mangelvare i Helse-Norge.

Ved alle sykehjem og omsorgsboliger i Oppegård sliter man med å få tak i kvalifisert personell, kan vi lese i Østlandets blad 14. april i år.

«Vi snakker om en regelrett tørke og det er ikke lett å få bemanningen på plass»,

forteller den kommunalt ansatte fungerende styresenior ved Greverud sykehjem.

Hva gjør statsråden med sitt lederansvar for nettopp dette, altså å få tilstrekkelig personell i Helse-Norge? Dette er nemlig ikke Oppegård kommune alene om å erfare. Et annet angrepsområde for statsråden kan da være å bedre situasjonen med ekstravakter ved det man kan kalle upåregnelige hendelser, ekstravakter på grunn av sykdom, og det å senke sykefravær.

Og hvordan gjøres dette? Ved å gi rom for å finne løsninger lokalt som er tilpasset den enkelte arbeidsplass og den enkelte arbeidstaker, mener vi. For eksempel har man på intensivavdelingen ved Oslo universitetssykehus halvert sykefraværet etter at man byttet til frivillige 12,5 timers helgevakter. En slik halvering reduserer behovet for ekstravakter og doble vakter dramatisk. Erfaringene har også vært positive ved bruk av andre typer turnus.

Poenget er ikke at vi fra Høyres side sier at den ene eller den andre turnusen er best, men at vi vil la det være opp til den enkelte arbeidsplass i samarbeid med de ansatte og lokale fagforeninger å finne fram til de beste løsningene, sånn at man ikke ender opp med doble vakter og andre typer ordninger som er upåregnelige, og som svekker vernet til de ansatte eller sikkerheten til pasientene.

Hvis fagforeningene mener at en arbeidsdag på over 13 timer er helsefarlig, hvorfor har da fagorganisasjonene godkjent alle disse prøveordningene, som også en representant har sagt her tidligere at de gjør ved nesten 90 pst. av søknadene? Enten er det forsvarlig, eller så er det ikke forsvarlig. Høyre stoler på at Arbeidstilsynet ikke hadde godkjent f.eks. 12 timers vakter for intensivsykepleiere ved Oslo universitetssykehus med mindre de var på trygg grunn. Her er erfaringen at 12 timers vakter fungerer godt og ikke går ut over sikkerheten.

Det er et lederansvar, så vidt vi ser det, for statsråden å snu alle steiner og klare å ha to tanker i hodet samtidig – både hensynet til det gode arbeidsmiljøet og et anstendig arbeidsliv og pasientenes sikkerhet.

Laila Dāvøy (KrF) [18:25:52]: Tusen takk til alle for en god og interessant debatt med mange forskjellige vinklinger. Det er helt riktig, som representanten Are Helseth sa, at min intensjon med interpellasjonen var å se sammenhengen mellom arbeidstid og uheldige hendelser. Og det er hele poenget mitt: Vi vet for lite. Vi vet faktisk veldig lite om hvor grensen går for den lange arbeidstiden over tid i henhold til pasientsikkerheten.

Vi vet at det er store avvik når det gjelder arbeidstidsbestemmelsene. Det er mange avvik, og det er mange uregistrerte avvik. Vi vet også at legene har en tariffavtale, noe også statsråden var inne på. Jeg skal ikke her og nå ta til orde for at den bør endres, men hvis det viser seg gjennom forskning, hvis vi setter i gang mer og bedre forskning enn det vi har i dag, og får en bedre dokumentasjon på denne sammenhengen – er den der, er den der ikke – synes jeg at det kan være interessant også å tenke i den retningen.

Vi vet også at yngre leger og spesielt unge kvinner som tar legeutdanning i dag, ofte ønsker andre arbeidstidsbestemmelser enn de strenge som har vært frem til i dag, og det er nok helt sikkert endringer på gang. Men statsråden viser også til krav til forsvarlighet i helsepersonelloven, og at hver enkelt ansatt har et ansvar. Det er klart at det har alt helsepersonell. Men vi har også et ansvar for å ha gode systemer for å fange opp disse tingene, gode systemer for å finne årsakene til feil i helsesektoren, og det har vi ikke i vår helsesektor i dag.

Det er riktig at det er satt ned en utrykningsgruppe, men la meg nå bare ta et lite eksempel. Vi aner ikke årsaken til de feilene som pågår. En av dem som var med i pårørendegruppen, har også stilt en del spørsmål om ikke arbeidstid og tretthet i jobben kan ha stor betydning for pasientsikkerheten. Hele mitt poeng er at dette ønsker vi – og jeg – å finne ut av.

La meg ta det møtet som var nå i mars med Helsetilsynet og en fra pårørendegruppen. Etter at utrykningsgruppen har begynt å arbeide, tar man opp en sak om et unaturlig dødsfall og får vite at sykehuset har meldt fra til både utrykningsgruppen, Helsetilsynet, politiet og kvalitetsutvalget. Så viser det seg at Helsetilsynet bekrefter at så faktisk ikke er gjort. Dagens system kan altså manipuleres. Sakene stopper opp. Det var bare ett eksempel. Jeg håper det ikke finnes mange av dem.

Poenget mitt er systemene våre. Alt helsepersonell er også underlagt de gode eller dårlige systemene vi har. Det

er faktisk et lederansvar, og det er også et ansvar for statsråden. Vi må ikke bare stole på de regionale helseforetakene, vi må stille spørsmål.

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen [18:29:16]: For å kommentere interpellanten Laila Dāvøys innlegg mot slutten her: Det er klart at det er ikke bare den enkeltes ansvar, men det er nå engang sånn at helsepersonell har en egen lov som stiller krav til forsvarlighet. Derfor har de også en forpliktelse til å følge den loven.

Jeg er veldig enig i at det er et ledelsesansvar å sørge for at lovverket følges, og at det er forsvarlighet – at arbeidet er lagt opp sånn at det kan utføres med forsvarlighet selv om man må ha beredskap og det ofte er en helt spesiell situasjon å jobbe i helsevesenet.

Så ble det også sagt at systemer kan manipuleres. Ja. Det er ikke sikkert at vi kan lovregulere oss vekk fra alle de problemer som kan oppstå. Utgangspunktet må jo være at den enkelte arbeidstaker og den enkelte leder faktisk holder forsvarligheten høyt og følger arbeidsmiljølovens bestemmelser, fordi denne loven nettopp skal gi rammen for et godt arbeidsliv hvor det er en balanse mellom arbeid, arbeidstid, fritid og familieliv. Jeg er helt sikker på at når man får inn en god balanse i dette, vil også pasientsikkerheten øke.

Så har dette med vikariater og vikarer blitt tatt opp. Ganske umiddelbart, da den Adecco-saken kom opp, gikk helseforetakene helt uoppfordret gjennom sin praksis og gjorde undersøkelser i denne – jeg nevnte det tidligere.

Når det gjelder leger i utdanningsstillinger, har jeg vært opptatt av at de regionale helseforetakene skal ha et ansvar for at disse skal gjøres til faste stillinger, for jeg er helt enig i at det vil gi en mye bedre forutsigbarhet for den enkelte. Den vil gi en større sikkerhet fordi du også kommer inn under alle de bestemmelser, arbeidsmiljøloven og andre bestemmelser, som gjør at man får et sikrere arbeidsforhold.

Så vil jeg si at det er ikke tallmagi å si at 46 000 brudd på arbeidsmiljøloven utgjør 0,4 pst. – men det er nå engang sånn at det er 11,5 millioner vakter. Det er ikke tallmagi, og vi skal absolutt jobbe for at brudd på arbeidsmiljøloven ikke skal forekomme. Det mener jeg også at Helse Sør-Øst har tatt et ansvar for, både ved å erkjenne at slik er det, at de skal jobbe for å få det ned, og at de også innfører gode systemer for å kunne registrere. Det er en forutsetning for at man skal kunne bli bedre.

Presidenten: Interpellasjonsdebatten i sak nr. 9 er slutt.

Sak nr. 10 [18:32:34]

Stortingets vedtak til lov om endringer i lov 2. juni 1989 nr. 27 om omsetning av alkoholholdig drikk m.v. og lov 19. juni 1931 nr. 18 om Aktieselskapet Vinmonopolet (Lovvedtak 49 (2010–2011), jf. Innst. 267 L (2010–2011) og Prop. 48 L (2010–2011))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.
(Votering, se side 3694)

Sak nr. 11 [18:32:46]

Forslag fra stortingsrepresentant Kari Kjønås Kjos på vegne av Fremskrittspartiet og Høyre fremsatt i Stortingets møte 14. april 2011 (jf. Innst. 267 L):

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag til endring i alkoholloven slik at kommunene gis utvidet mulighet til å fastsette skjenketiden for alkohol.»

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.
(Votering, se side 3694)

Sak nr. 12 [18:32:57]

Forslag fra stortingsrepresentant Kari Kjønås Kjos på vegne av Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti fremsatt i Stortingets møte 14. april 2011 (jf. Innst. 267 L):

«Stortinget ber regjeringen utarbeide nasjonale retningslinjer for straffeutmåling ved brudd på alkoholloven.»

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.
(Votering, se side 3695)

Sak nr. 13 [18:33:09]

Forslag fra stortingsrepresentant Linda C. Hofstad Helleland på vegne av Fremskrittspartiet og Høyre fremsatt i Stortingets møte 14. april 2011 (jf. Innst. 253 L):

«Stortinget ber regjeringen legge frem sak om revisjon av gjeldende lovverk slik at det gjøres mulig med søndagsåpne butikker.»

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.
(Votering, se side 3695)

Sak nr. 14 [18:33:23]

Forslag fra stortingsrepresentant Øyvind Håbrekke på vegne av Kristelig Folkeparti fremsatt i Stortingets møte 14. april 2011 (jf. Innst. 253 L):

«Stortinget ber regjeringen gjennom forskrift hindre omgåelse av åpningstidsbestemmelsene i lov om helligdager og helligdagsfred.»

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.
(Votering, se side 3695)

Sak nr. 15 [18:33:36]

Forslag fra stortingsrepresentant Trine Skei Grande på vegne av Venstre fremsatt i Stortingets møte 14. april 2011 (jf. Innst. 253 L):

«Stortinget ber regjeringen fremme et lovforslag som fjerner statlige begrensninger på åpningstider i butikker og salg og skjenking av alkohol og som erstatter § 5 i lov om helligdager og helligdagsfred med en bestemmelse som gir kommunene mulighet til å begrense åpningstidene lokalt.»

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.
(Votering, se side 3695)

Etter at det var ringt til votering, uttalte **presidenten:** Vi skal da votere.

Sak nr. 1, utenriksministerens redegjørelse om utviklingen i Afghanistan samt norsk sivil og militært engasjement, er allerede vedtatt lagt ut for behandling i et senere møte.

Votering i sak nr. 2

Komiteen hadde innstilt:

Stortinget samtykker i ratifikasjon av avtale om hamnestatskontroll i fiskeria av 22. november 2009.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 3

Komiteen hadde innstilt:

I statsbudsjettet for 2011 gjøres det følgende endringer:

Kap.	Post	Formål	Kroner
Utgifter			
1150		Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m.	
	50	Fondsavsetninger, økes med	8 000 000
		fra kr 1 075 153 000 til kr 1 083 153 000	
	78	Velferdsordninger, kan overføres, reduseres med	8 000 000
		fra kr 1 759 704 000 til kr 1 751 704 000	

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 4

Presidenten: Under debatten har Frank Bakke-Jensen satt frem et forslag på vegne av Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme en sak for Stortinget om de bruksberettigedes rettigheter i statsallmenningene, med sikte på å styrke privates rettigheter og å fjerne den rettslige uklarheten på området.»

Det voteres alternativt mellom dette forslaget og komiteens innstilling.

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 13 S (2010–2011) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Elisabeth Røbekk Nørve, Frank Bakke-Jensen, Bjørn Lødemel, Trond Helleland, Siri A. Meling, Olemic Thommessen og Lars Myraune om bruksrettighetene i statsallmenningene – bifalles ikke.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti ble innstillingen bifalt med 55 mot 46 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 18.42.45)

Votering i sak nr. 5

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt tre forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Per Roar Bredvold på vegne av Fremskrittspartiet og Høyre
- forslagene nr. 2 og 3, fra Borghild Tenden på vegne av Venstre.

Forslag nr. 1 er inntatt i innstillingen, mens forslagene nr. 2 og 3 er omdelt på representantenes plasser i salen.

Det voteres over forslagene nr. 2 og 3, fra Venstre.

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen snarest fremme endring i lov om konsesjon ved erverv av fast eiendom (konsesjonsloven) mv. § 4 fjerde ledd slik at denne skal lyde:

4. bebygd eiendom, ikke over 200 dekar, der fulldyrka og overflatedyrka jord ikke er mer enn 50 dekar. Og at § 5 endres i tråd med dette.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen heve grense for når det kreves prisvurdering ved salg av konsesjonspliktig landbrukseiendom, til 3 millioner kroner.»

Votering:

Forslagene fra Venstre ble med 98 mot 3 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 18.43.26)

Presidenten: Presidenten får si gratulerer til Venstre! (Munterhet i salen)

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:18 S (2010–2011) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Harald T. Nesvik, Torgeir Trældal og Per Roar Bredvold om oppheving av bestemmelser om prisfastsetting av konsesjonspliktige landbruks-eiendommer – bifalles ikke.

Presidenten: Det voteres alternativt mellom komiteens innstilling og forslag nr. 1, fra Fremskrittspartiet og Høyre, som lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om endring av lov 28. november 2003 nr. 98 om konsesjon ved erverv av fast eiendom (konsesjonsloven) mv., herunder oppheving av konsesjonsloven § 9 nr. 1 om prisfastsetting av konsesjonspliktige landbrukseiendommer.»

Presidenten gjør oppmerksom på at det er Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti som står bak innstillingen.

Voteringstavlene viste at det ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Fremskrittspartiet og Høyre var avgitt 62 stemmer for innstillingen og 39 stemmer for forslaget.

(Voteringsutskrift kl. 18.44.24)

Svein Flåtten (H) [18:44:33]: President! Jeg stemte feil!

Presidenten: Dermed er komiteens innstilling bifalt med 61 stemmer. Forslaget fikk 40 stemmer.

Votering i sak nr. 6

Presidenten: Under debatten har Per Roar Bredvold satt frem et forslag på vegne av Fremskrittspartiet og Høyre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen forbedre bøndenes driftsmuligheter og styrke den private eiendomsretten, og regjeringen bes fremme sak for Stortinget om å oppheve boplikten og prisreguleringen av landbrukseiendom, om å oppheve form- og innholdskravene knyttet til avtale om jordleie, samt dagens delingsforbud i jordlova. Regjeringen bes i denne forbindelse redegjøre for de samlede samfunnsmessige aspektene ved alle særreguleringene på landbrukseiendommer som både har og ikke har drift og bosetting.»

Det voteres alternativt mellom dette forslaget og komiteens innstilling.

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:24 S (2010–2011) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Elisabeth Røbekk Nørve, Frank Bakke-Jensen, Svein Flåtten, Bjørn Lødemel, Svein Harberg, Lars Myraune, Gunnar Gundersen og Siri A. Meling om å forbedre bøndenes driftsmuligheter og styrke den private eiendomsretten herunder gjennom fjerning av særreguleringer på landbrukseiendommer – bifalles ikke.

Presidenten: Presidenten gjør oppmerksom på at Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti står bak innstillingen.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Fremskrittspartiet og Høyre ble innstillingen bifalt med 60 mot 41 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 18.45.48)

Votering i sak nr. 7

Presidenten: Under debatten er det satt frem to forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Torgeir Trældal på vegne av Fremskrittspartiet
- forslag nr. 2, fra Frank Bakke-Jensen på vegne av Høyre og Kristelig Folkeparti

Det voteres først over forslag nr. 1, fra Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen nedsette et uavhengig granskingsutvalg for å gjennomgå støtte- og tilskuddsordninger samt erstatningsordninger til reindriftsnæringen.»

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 75 mot 26 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 18.46.32)

Komiteen hadde innstilt:

«Dokument 8:74 S (2010–2011) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Harald T. Nesvik, Per Roar Bredvold, Torgeir Trældal, Per-Willy Amundsen og Jan-Henrik Fredriksen om et uavhengig granskingsutvalg for å gjennomgå støtte- og tilskuddsordninger samt erstatningsordninger til reindriftsnæringen – bifalles ikke.»

Presidenten: Det voteres alternativt mellom komiteens innstilling og forslag nr. 2, fra Høyre og Kristelig Folkeparti, som lyder:

«Dokument 8:74 S (2010–2011) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Harald T. Nesvik, Per Roar Bredvold, Torgeir Trældal, Per-Willy Amundsen og Jan-Henrik Fredriksen om et uavhengig granskingsutvalg for å gjennomgå støtte- og tilskuddsordninger samt erstatningsordninger til reindriftsnæringen – vedlegges protokollen.»

Fremskrittspartiet har varslet at de ønsker å støtte forslaget fra Høyre og Kristelig Folkeparti subsidiært.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Høyre og Fremskrittspartiet ble innstillingen bifalt med 54 mot 47 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 18.47.27)

Presidenten: I sakene nr. 8 og 9 foreligger det ikke noe voteringstema.

Votering i sak nr. 10

Presidenten: Det foreligger ingen forslag til anmerking. Stortingets lovvedtak er dermed bifalt ved andre gangs behandling og blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

Votering i sak nr. 11

Presidenten: Det voteres over forslag fra Fremskrittspartiet og Høyre fremsatt i Stortingets møte 14. april 2011:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag til endring i alkoholloven slik at kommunene gis utvidet mulighet til å fastsette skjenketiden for alkohol.»

Votering

Forslaget fra Fremskrittspartiet og Høyre ble med 57 mot 44 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 18.48.06)

Votering i sak nr. 12

Det voterer over forslag fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti fremsatt i Stortingets møte 14. april 2011:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide nasjonale retningslinjer for straffeutmåling ved brudd på alkohol-loven.»

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti ble med 72 mot 29 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 18.49.13)

Votering i sak nr. 13

Det voterer over forslag fra Fremskrittspartiet og Høyre fremsatt i Stortingets møte 14. april 2011:

«Stortinget ber regjeringen legge frem sak om revisjon av gjeldende lovverk slik at det gjøres mulig med søndagsåpne butikker.»

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet og Høyre ble med 59 mot 42 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 18.49.39)

Votering i sak nr. 14

Det voterer over forslag fra Kristelig Folkeparti fremsatt i Stortingets møte 14. april 2011:

«Stortinget ber regjeringen gjennom forskrift hindre omgåelse av åpningstidsbestemmelsene i lov om helligdager og helligdagsfred.»

Votering:

Forslaget fra Kristelig Folkeparti ble med 95 mot 6 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 18.50.04)

Votering i sak nr. 15

Det voterer over forslag fra Venstre fremsatt i Stortingets møte 14. april 2011:

«Stortinget ber regjeringen fremme et lovforslag som fjerner statlige begrensninger på åpningstider i butikker og salg og skjenking av alkohol og som erstatter § 5 i lov om helligdager og helligdagsfred med en be-

stemmelse som gir kommunene mulighet til å begrense åpningstidene lokalt.»

Fremskrittspartiet har varslet at de støtter forslaget.

Votering:

Forslaget fra Venstre ble med 77 mot 24 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 18.50.32)

*Sak nr. 16 [18:50:40]**Referat*

1. (298) Statsministerens kontor melder at
 1. lov om endringer i barnevernloven (krav til politiattester mv.) (Lovvedtak 44 (2010–2011))
 2. lov om endringer i revisorloven og enkelte andre lover (unntak fra revisjonsplikt for små aksjeselskaper) (Lovvedtak 47 (2010–2011))
 3. lov om endringer i ekoloven og straffeprosessloven mv. (gjennomføring av EUs datalagringsdirektiv i norsk rett) (Lovvedtak 46 (2010–2011))
 4. lov om endringer i klimavotelloven (Lovvedtak 45 (2010–2011))
 - er sanksjonert under 15. april 2011.
 - Enst.: Vedlegges protokollen.
2. (299) Utbygging og drift av Knarr (Prop. 99 S (2010–2011))
3. (300) Lov om elsertifikater (Prop. 101 L (2010–2011))
4. (301) Endringer i petroleumsloven (Prop. 102 L (2010–2011))
 - Enst.: Nr. 2–4 sendes miljø- og energikomiteen.
5. (302) Endringer i pengespilloven (ny revisorordning for Norsk Tipping AS og fordeling av overskudd fra bingoterminaler) (Prop. 98 L (2010–2011))
6. (303) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Linda C. Hofstad Helleland, Sonja Irene Sjøli og Olemic Thommessen om å styrke barns rettigheter og innflytelse i barnevernet (Dokument 8:135 S (2010–2011))
 - Enst.: Nr. 5 og 6 sendes familie- og kulturkomiteen.
7. (304) Samtykke til å setje i kraft ein overeinkomst mellom Kongeriket Noreg og Republikken Seychellene om opplysningar i skattesaker underskriven i Paris 30. mars 2011. (Prop. 95 S (2010–2011))
8. (305) Finansmarknadsmeldinga 2010 (Meld. St. 21 (2010–2011))
9. (306) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ulf Leirstein, Gjermund Hagesæter, Christian Tybring-Gjedde og Kenneth Svendsen om å avvikle eiendomsskatten (Dokument 8:137 LS (2010–2011))
 - Enst.: Nr. 7–9 sendes finanskomiteen.

10. (307) Endringer i allmennaksjeloven og aksjeloven mv. (gjennomføring av direktiv 2009/109/EF) (Prop. 97 L (2010–2011))
Enst.: Sendes justiskomiteen.
 11. (308) Endringer i opplæringslova og privatskolelova (politiattest m.m.) (Prop. 96 L (2010–2011))
Enst.: Sendes kirke-, utdannings- og forskningskomiteen.
 12. (309) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Per-Willy Amundsen, Gjermund Hagesæter og Åge Starheim om å oppnevne en bredt sammensatt kommisjon som skal utarbeide forslag til en bedre integreringspolitikk for Norge (Dokument 8:136 S (2010–2011))
Enst.: Sendes kommunal og forvaltningskomiteen.
 13. (310) Ombudsmannsnemnda for Forsvarets innberetning om virksomheten i tiden 1. januar–31. desember 2010 (Dokument 5 (2010–2011))
Enst.: Sendes kontroll- og konstitusjonskomiteen.
 14. (311) Fullføring av utbygging og drift av Nødnett i hele Fastlands-Norge. (Prop. 100 S (2010–2011))
 15. (312) Finansiering og utbedring av fv 34 på strekningen Grime–Vesleelva i Søndre Land kommune i Oppland (Prop. 103 S (2010–2011))
 16. (313) Finansiering og utbygging av rv 2 Kongsvinger (Kurusand)–Slomarka i Hedmark (Prop. 104 S (2010–2011))
 17. (314) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Bård Hoksrud, Jan-Henrik Fredriksen, Ingebjørg Godskesen og Arne Sortevik om 4 mrd. kroner ekstra i straksbevilgning til vedlikeholdstiltak på veinettet (Dokument 8:133 S (2010–2011))
Enst.: Nr. 14–17 sendes transport- og kommunikasjonskomiteen.
 18. (315) Samarbeidet i Organisasjonen for tryggleik og samarbeid i Europa (OSSE) i 2010 (Meld. St. 19 (2010–2011))
 19. (316) Norges deltakelse i Europarådet i 2010 (Meld. St. 20 (2010–2011))
Enst.: Nr. 18 og 19 sendes utenriks- og forsvarskomiteen.
- Presidenten:** Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen ordet før møtet heves? – Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 18.53.
